

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Kobola

Asimetrično vojskovanje – vrste in primeri skozi zgodovino Združenih držav
Amerike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Kobola

Mentor: izr. prof. dr. Vladimir Prebilič
Somentor: izr. prof. dr. Uroš Svete

Asimetrično vojskovanje –
Vrste in primeri skozi zgodovino Združenih držav Amerike

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Asimetrično vojskovanje – vrste in primeri skozi zgodovino Združenih držav Amerike

Asimetrično vojskovanje je tip vojskovanja, ki ga je mogoče zaslediti skozi vsa obdobja vojaške zgodovine, saj o izrazitem nesorazmerju med nasprotujočimi si stranmi poročajo že najbolj zgodnji zapisi. Razlike so lahko kvantitativne (npr. število vojakov) in kvalitativne (razlika v psihološki pripravljenosti, razlike v drugačnih načinih bojevanja in kvaliteti orožja ter oborožitve). Vedno pa je cilj takšnega vojskovanja zmanjšati nasprotnikovo bojno moralo in njegovo pripravljenost za spopad. Te razlike med nasprotniki so vedno pomembne, saj eno stran postavljajo v prednost in drugo v slabši položaj. Takšno sicer skrajno poenostavljeno opažanje pa nam vseeno omogoča zaznavo sicer perečega vprašanja, s katerim se ZDA soočajo skozi svojo zgodovino – asimetrično bojevanje. Po zelo enostavni definiciji je asimetrija uporaba neke razlike, s katero je cilj pridobiti prednost pred nasprotnikom. To je ideja, ki je stara kot vojskovanje samo, ampak kot vse ostalo se tudi asimetrično bojevanje razvija skozi zgodovino. Zaradi nelegalnosti vojne v sodobnem času postajajo spopadi oz. deležniki v spopadih prikriti, klasične vojne med državami pa so nadomestili spopadi med posamezniki oz. skupinami posameznikov. V analizi se ukvarjam z izbranimi študijami primerov oboroženih spopadov, v katerih so sodelovale ZDA, s prednostmi in slabostmi nasprotujočih si strani, z različnimi asimetričnimi načini, s katerimi so se vojne bojevale, in pa z glavnimi razlogi, ki so vplivali na izid spopada.

KLJUČNE BESEDE: Asimetrično bojevanje, Uporništvo, Protiuporniško delovanje, Terorizem.

Asymmetric warfare - Types and examples throughout the history of the United states of America

Asymmetric warfare is a type of warfare that can be found throughout all the periods of military history, because even the earliest records have reported a sharp disproportion between the conflicting parties. Differences can be quantitative - the number of soldiers and qualitative: difference in psychological preparedness, differences in the different modes of engagement and quality of weapons and armaments. It is always the aim of this kind of warfare to reduce the opponent's combat morale, and readiness for battle. These differences between the opponents are always important as they put one side at the advantage and the second at a disadvantage. Such otherwise extremely simplistic observation can still detect otherwise difficult issue with which the USA has been faced throughout its history- to asymmetric warfare. A very simple definition of asymmetry is the use of some kind of difference in which the objective is to gain an edge over their opponent. This is an idea which is just as old as warfare itself, but like everything else asymmetric warfare also develops throughout history. Due to the illegality of war in modern times the conflicts or the stakeholders in the conflicts are becoming obscure and the classical war between countries has been replaced by conflicts between individuals or groups of individuals. The analysis deals with wars that USA was involved in through history, with the strenghts and shortcomings of opposing sides, with different asymmetric ways that wars were fought and with main reasons why the outcome was as it was.

KEYWORDS: Asymmetric warfare, Insurgency, Counterinsurgency, Terrorism.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	6
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	7
2.1 Predmet proučevanja.....	7
2.2 Hipoteze	7
2.3 Metode proučevanja	7
2.4 Cilji proučevanja	8
2.5 Opredelitev temeljnih pojmov	8
3 TEORETIČNI OKVIR	11
3.1 Opredelitev pojma asimetrično vojskovanje.....	11
3.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja	13
3.3 Klasifikacija asimetričnega vojskovanja.....	19
3.3.1 Dimenzije.....	19
3.3.2 Ravni uporabe.....	20
3.3.3 Namen in cilji asimetričnega vojskovanja.....	21
4 PREGLED ZGODOVINE ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA V ZDA	23
4.1 Obdobje kolonij.....	23
4.1.1 Metacometova vojna.....	23
4.2 Obdobje Ameriške revolucije.....	25
4.2.1 Vojna za neodvisnost	25
4.3 Širitev ZDA.....	28
4.3.1 Vojna za neodvisnost Teksasa in Mehiko – ameriška vojna	28
4.4 Obdobje državljanske vojne in povojni imperializem	30
4.4.1 Državljska vojna	30
4.4.2 Špansko-ameriška vojna	34
4.5 Obdobje prve svetovne vojne.....	35
4.6 Obdobje druge svetovne vojne.....	38
4.7 Povojno obdobje in obdobje hladne vojne	41
4.7.1 Korejska vojna	41
4.7.2 Invazija na Prašičji zaliv	43
4.7.3 Vietnamska vojna	45
4.8 Amerika – svetovna velesila	49
4.8.1 Zalivska vojna.....	49
4.9 Amerika v 21. Stoletju	52
4.9.1 Teroristični napadi	52
4.9.2 Vojna v Iraku.....	55
5 PRIMERJAVA.....	58
6 ZAKLJUČEK.....	68
7 LITERATURA.....	72

KAZALO SLIK

Slika 4.1: Bitka pri Yorktownu27

Slika 4.2: Bitka pri Gettysburgu.....33

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Pregled razvoja asimetričnega vojskovanja skozi generacije in pregled preučevanih parametrov64

Tabela 5.2: Dimenzije asimetričnega vojskovanja preučenih spopadov po Metzu in Johnsonu67

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Delež zmag glede na tip akterja po obdobjih zadnjih 200 let62

1 UVOD

Obstaja stara zgodba filistejskega vojaka Goljata in njegovega nasprotnika Davida. Med njima je bila velika razlika v telesni konstrukciji in starosti. Spopad med posamezniki v imenu celotne vojske je bila vojaška praksa, ki se je včasih večkrat uporabila. Boju sta pristopila na popolnoma različna načina in rezultat je bila zmaga navidezno šibkejšega Davida. Zato se še v današnjih časih uporablja izraz »David proti Goljatu« za opis dveh fizično ali po uporabljenih instrumentih oz. konceptih neenakih/neenakovrednih nasprotnikov (Gladwell 2014, 13–17).

To je prvi znan primer dveh fizično neenakovrednih strani, ki pa se konča precej romantično – zmaga šibkejši in to z enim samim udarcem. Inovativne in nenavadne metode lahko drastično prispevajo k pridobitvi koristi in prednosti v prid šibkejšega nasprotnika v spopadu. Zato poznamo veliko zgodovinskih junakov, kot so Julij Cezar, Džingis Kan, Napoleon (...), in iz vidika razvitega sveta tudi precej zgodovinskih »antijunakov«, med katere nedvomno spada tudi Osama bin Laden, muslimanski fundamentalist najbolj poznan kot vodja teroristične skupine Al Kaida.

Druga spremljajoča značilnost je izkazovanje asimetričnega bojevanja skozi tehnološki razvoj. Načini bojevanja so se skozi zgodovino spreminjali v skladu s tehnološkim razvojem družbe. Glede na to, da so ZDA trenutno še vedno ena izmed vodilnih sil tega sveta in so do tega prišle v zgodovinsko zelo hitrem času, se bom v svoji nalogi osredotočil na spopade, v katerih so ZDA sodelovale, in opisal zgodovinski razvoj asimetričnega vojskovanja od Metacometovih vojn že v času, ko še niti niso bile ZDA, ampak le angleška kolonija, pa vse do vojne proti terorizmu v Afganistanu.

11. september je oznanil začetek novega obdobja – obdobja, v katerem je postala glavna prioriteta držav in mednarodnih institucij boj proti terorizmu. S tem napadom se je bolj kot z vsemi ostalimi pojavila potreba po razumevanju današnjih vojn in njihovih odnosov v primerjavi s prejšnjimi vojnami. Popolnoma so se spremenili tudi razlogi, zakaj se vstopa v vojno. Ni več boj za hrano, prostor, revolucionarne, politične ideje ... Po koncu delitve sveta na dve velesili so na plano privrele etnične in religiozne razlike. Čustva, kjer velik del sveta v svetovni politiki vidi vse več nepravičnosti in kjer najbolj odmaknjenim in zavrnjenim tehnologija dopušča, da spregovorijo in pri svojem govoru ne izbirajo olepšanih besed.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Predmet proučevanja

V tem diplomskem delu so predmet proučevanja vrste asimetričnega vojskovanja, s katerimi so se srečevale ZDA od njenih začetkov do danes. Prvi del naloge bom posvetil teoriji, tako da bom pokazal definicije asimetričnega vojskovanja različnih avtorjev in preučil značilnosti in klasifikacijo asimetričnega vojskovanja.

V drugem delu bom analiziral spopade ZDA, kjer je prišlo do oblik asimetričnega bojevanja, in sicer zgodovinsko – od začetka pa vse do danes.

2.2 Hipoteze

V nalogi bom potrdil ali ovrgel naslednji hipotezi:

Hipoteza 1:

Asimetrično vojskovanje se pojavlja v vsej zgodovini ZDA, a se spreminja kot posledica razmer, ki prevladujejo v obdobju spopada (bodisi tehnološki razvoj, bodisi ideologija itd.).

Hipoteza 2:

ZDA so v vojnah praviloma praticirale asimetrijo nizkega tveganja.

2.3 Metode proučevanja

Glavne metode družboslovnega raziskovanja, poleg analitične in sintetične metode sklepanja v okviru kvantitativnega, kvalitativnega in primerjalnega pristopa, so:

- zbiranje virov (za opredelitev asimetričnega vojskovanja), kateremu sta sledila izbor in analiza vsebine. Pri samem zbiranju virov sem si pomagal z viri v slovenskem in angleškem jeziku;
- analiza in interpretacija primarnih (poročila mednarodnih organizacij, dokumenti posameznih držav) in sekundarnih (knjige, članki in predavanja, medmrežni viri) virov za izdelavo teoretičnega dela naloge;
- deskriptivna metoda za opredelitev pojma asimetrično vojskovanje;
- primerjalna analiza, ki sem jo uporabil pri primerjavi razvoja oziroma razlik, do katerih je prišlo v zgodovini spopadov ZDA.

2.4 Cilji proučevanja

Glavni cilj, ki sem si ga zadal, je ugotoviti, kako in v kakšnem obsegu se je asimetričnost vojskovanja pojavljala skozi posamezna zgodovinska obdobja ZDA. Posledično želim pokazati, da se je asimetričnemu bojevanju v današnjem času začelo dajati veliko večji pomen, in pojasniti, zakaj je temu tako.

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov

Vojskovanje/bojevanje:

Pri preučevanju je izredno pomembna razlika med bojevanjem in vojskovanjem in teh dveh pojmov ne smemo enačiti. Če ta dva pojma prenesemo v povezavo z raziskovanjem asimetrije pri spopadih, določeni avtorji kot je Svete (2002, 11–12) na najvišjo strateško stopnico uvrščajo asimetrično vojskovanje. Pojem asimetrično vojskovanje se pojavlja tako v starih zgodovinskih spopadih, kot vedno bolj v današnjih časih, kjer se kaže v novodobnih oblikah, ki so nastale predvsem zaradi razvoja tehnologije oz. predvsem zaradi razvoja informacijske tehnologije. Skozi zgodovino so se oblike asimetričnih prijemov spreminjale in so tako samo del asimetričnega vojskovanja, tako da za njih uporabi izraz bojevanje. V primeru preučevanja asimetrije med nasprotniki govorimo tako o vojskovanju, z razvojem spreminjajočih oblik uporabe asimetričnih prijemov pa govorimo o bojevanju.

Konflikti

Heidelberški inštitut za raziskovanje konfliktov se opredeljuje do političnega konflikta z besedami: »Po posodobljeni definiciji je politični konflikt pozicijska razlika glede vrednot, ki so pomembne za družbo med vsaj dvema neposredno vpletenima akterjema, ki se kaže v med seboj povezanimi konfliktih, ki so zunaj ustaljenih regulativnih postopkov in ogrožajo temeljne državne funkcije v mednarodnem redu« (Pfetsch 2014, 8). Same konflikte pa klasificirajo na petstopenjski lestvici, ki je razvrščena od nesoglasja, nenasilne krize, nasilne krize, delne/omejene vojne pa do najvišje stopnje, ki jo predstavlja vojna (Pfetsch 2014, 9).

Protiuporniško delovanje

Kilcullen (2006) je definicijo protiuporniškega delovanja strnil v en sam stavek: »protiuporniško delovanje je tekmovanje z uporniki za pravico in sposobnost pridobiti srca in misli prebivalstva«. Kasneje pravi tudi, da je ob samem definiranju protiuporniškega

delovanja treba poudariti tudi dejstvo, da je v samem centru vsakega protiuporniškega (in uporniškega) delovanja vedno politična moč. Tehnike in metode protiuporniškega delovanja niso fiksne, temveč se spreminjajo, ker je protiupornišstvo oblika proti-vojskovanja in se zato spreminja kot odgovor na spremembe v delovanju upornikov (Kilcullen 2006). Pogled vojaške stroke ZDA na definiranje protiupornišstva je nekoliko drugačen. Protiuporniško delovanje je kombinacija vojaških, paravojaških, političnih, ekonomskih, psiholoških in civilnih aktivnosti, ki jih vladna stran izvaja z namenom, da porazi upornišstvo. Gledano z vojaškega vidika aktivnosti je protiuporniško delovanje kombinacija ofenzivnega, defenzivnega in stabilizacijskega delovanja. Protiuporniško delovanje je izjemno zahtevna oblika vojskovanja. V samem jedru protiupornišstva je vedno boj za pridobitev podpore lokalnega prebivalstva (University of Louisville 2006). Razlikujejo se tudi ofenzivno delovanje, defenzivno delovanje in stabilizacijsko delovanje. Ofenzivno delovanje ima za končni cilj poraz nasprotnika, defenzivno delovanje je začasno delovanje, ki se uporabi v primeru nasprotnikove premoči, stabilizacijsko delovanje pa ni povezano z boji in se uporablja za pomiritev sporov (Furlan 2006, 48–50). Kljub temu, da je vojaška sila najvidnejši akter protiupornišstva, kar še posebej velja za zgodnje faze protiuporniškega delovanja, se je treba zavedati, da igra vojaška komponenta podporno vlogo ekonomskim in političnim iniciativam, katerih namen je spodbujanje in krepitev legitimnosti oblasti. Vzpostavitev varnega okolja za delovanje teh ekonomskih in političnih iniciativ je običajno primarni cilj delovanja vojaške komponente (Mattis in U.S. Marine Corps 2006, 2).

Upornišstvo

Definicija upornišstva je gibanje, katerega cilj je zrušiti obstoječo vlado s prikrito dejavnostjo in z oboroženim konfliktom. Obstajajo dve komponenti upornišstva: politična in vojaška. Cilj politične je mobilizacija ljudi in oblikovanje nasprotne politične stranke, ki deluje kot vlada v senci. Uporniška vojaška komponenta pa želi izolirati civiliste pred nadzorom vlade, z različnimi načini škodovati in uničevati sile vlade in zaščititi civiliste ter nadzorovati razmere (Dupuy 1993, 1335). Mattis (2006, 2) v delu, napisanem skupaj z ameriški marinci dodaja svoj pogled na definiranje upornišstva in poudari, da je upornišstvo najpreprosteje povedano konflikt med nevladajočo skupino in vladajočo oblastjo v državi. Uporniki uporabljajo tako politična sredstva kot tudi nasilje za rušenje politične legitimnosti vladajoče avtoritete ter sočasno oblikujejo lastno politično moč in legitimnost.

Terorizem

Po slovarju je terorizem: » Uporaba velikega nasilja, zlasti proti političnim nasprotnikom, s katerim se hoče doseči, da se kdo boji« (SSKJ 2002, 71). Prezelj (Prezelj 2006, 20) pravi da terorizem predstavlja v sodobnem svetu eno izmed ključnih groženj nacionalni in tudi mednarodni varnosti. Vzrok vidi predvsem v neposrednih posledicah kot so smrti civilistov, prebujanje strahu in spodkopavanje pravne države. Ugotavlja, da ima terorizem tudi premnoge posredne vplive, kar se v zadnjem času kaže v problematičnem poseganju državnih organov v osebne človekove pravice. Bigović v diplomskem delu govori o najobširnejši definiciji terorizma, kot enega od načinov političnega boja, katerega značilnost je uporaba terorja. Teror pa zavzema ponavljajoče nasilje, ki ima za namen zastraševanje nasprotnika (Bigović 2012).

3 TEORETIČNI OKVIR

3.1 Opredelitev pojma asimetrično vojskovanje

Sam koncept asimetričnega vojskovanja sega nazaj v preteklost nekaj tisoč let. Thornton pravi, da ima korenine tako stare, kot ima korenine stare samo vojskovanje. V istem trenutku pa je tako sodobno kot najnovejše teroristično dejanje (Thornton 2007).

V najširšem pomenu se pojem asimetrično vojskovanje običajno nanaša na spopad, v katerem se sodelujoči akterji ali skupine po moči delovanja bistveno razlikujejo. Tako vojskovanje običajno zajema taktike in strategije nekonvencionalnega vojskovanja, šibkejši nasprotnik pa poskuša z uporabo določene strategije zmanjšati pomanjkljivosti v svojih vrstah (Ancker in drugi 2003, 18–25). Vendar pa se asimetrija ne nanaša zgolj na kvantitativne indikatorje temveč tudi na neprimerljivost, neenakost in različnost sodelujočih v spopadu (Svete 2002, 12).

Zametke asimetričnega vojskovanja bi lahko našli že v razmišljanjih Sun Tzu-ja. Sun Tzu pravi, da je potrebno načrt spreminjati, tako kot se spreminjajo okoliščine. Govori o pomenu prevare in kako moraš v očeh nasprotnika vedno izgledati ravno obratno, kot je tvoje resnično stanje. Prav tako piše o igri mačke z mišjo in da je potrebno z igro privabiti nasprotnika v past in ga potem uničiti, v primeru, da pa je nasprotnik precej močnejši se ga je potrebno izogniti (Sun Tzu 2012).

Prvič pa se asimetrično vojskovanje oziroma asimetrični spopad kot boj med neenakimi silami omenja leta 1995 v dokumentu *Joint Warfare of the Armed Forces of the United States* (Joint Chiefs of Staff 2015).

Ancker in drugi (2003) pišejo o asimetričnem vojskovanju kot o vojskovanju, ki se sooča z neznanim, s presenečenjem glede konca načina bojevanja. Bolj kot je nasprotnik neenak, težje je predvideti njegova dejanja, nasprotnik pa želi pomanjkljivosti v svojih vrstah zmanjšati z določeno strategijo.

Definicijo v določeni obliki spremeni oz. ji doda svoj pogled Primmermanova (2006, 5), ki strategiji dodaja taktiko in orožje, ampak uporabljeno le v odnosu do ZDA, ne posega pa na področje psiholoških dejavnikov.

Poseben pomen psihološkim dejavnikom v sodobnem vojskovanju namenja Embry (2007, 165), ki analizira trenutno stanje s poudarkom na ZDA kot prevladujoče sile v svetovnem merilu, ki narekuje pogoje v simetričnih konfrontacijah. Nasprotno pa stanje konfliktov opisuje kot asimetrično za ZDA v primeru, ko so uporabljeni psihološki prijemi. Med te spada predvsem strah in propaganda. Strah pred neznanim in strah pred teroristi primerja s strahom pred totalno jedrsko vojno. Tako ZDA predvsem zaradi prestrašene populacije izgubljajo vodilno vlogo in se spopadajo z neznanimi strategijami nepredvidljivih nasprotnikov.

Wilson precej smešno opredeli asimetrično vojskovanje z besedami nepošteno vojskovanje. Ta definicija je precej smešna, saj govori o nepoštenem vojskovanju in o nepravilnih oblikah vojskovanja. To je seveda nemogoče definirati. Nepošteno je po njegovem mnenju zato, ker uporablja drugačna pravila, kot tista ki so v uporabi na Zahodu (Binnendijk 1998). Po mojem mnenju napačno enači asimetrično vojskovanje z terorizmom in podobnimi po njegovih besedah nepravilnimi oblikami vojskovanja.

Podobno kot Embry je asimetrično vojskovanje definirano tudi v dokumentu Joint Strategy Review iz leta 1999, kjer prav tako pišejo o poskusih izkoriščanja slabosti ZDA z uporabo nepričakovanih metod. Ti pristopi vplivajo psihološko (šok, zmeda) in vplivajo na nasprotnikovo voljo (4Buku 1999).

McKenzie (2000) v svojem delu *The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR* vojskovanje definira kot delovanje podrejene taktične ali operativne strani proti slabostim ameriških držav z namenom doseči svoje strateške želje in to s pomočjo nepričakovanih in neenakih sredstev.

Eno boljših definicij, časovno gledano, ponuja Thornton (2007, 4), ki predstavi precej drugačen pogled na asimetrijo. V svoji teoriji poudarja, da asimetričnosti ne smemo enačiti z neenakostjo – v asimetričnem razmerju ne obstaja nikakršna podobnost. Torej, če ima neka sila manj orožja kot druga, to še ne pomeni asimetričnosti. Asimetričnost nastopi šele takrat, ko ena od strani uporabi različno sredstvo. Prav tako omeni, da asimetričnost ni omejena na manjše nasprotnike; tudi velike sile v spopadih uporabljajo asimetrične prijeme.

Na široko so o pojmu asimetričnega vojskovanja razpravljali tudi avtorji, kot sta teoretika Qiao in Wang (Qiao in Wang 2007) in pa Tofflerjeva (Toffler in Toffler 1995). Omenjajo, da je asimetrija pomembna predvsem za šibke in revne države, saj se s pomočjo teh metod lahko

upirajo ali celo premagajo močnejše nasprotnike. Pomembna sta tudi element presenečenja in psihološki dejavniki. Problem obravnavajo zelo široko – zajamejo gospodarsko, finančno, kulturno, medijsko, tehnološko in okoljsko sfero.

Definicija, ki bi po mojem mnenju vsaj približno dobro poskušala opisati pojem asimetričnega vojskovanja in ki mi bo pomagala pri primerjalni analizi razvoja spopadov, mora vsebovati naslednje:

- asimetrično vojskovanje je način delovanja in organiziranja, v katerem nastopata vsaj dva akterja, ki sta si po vojaški ali gospodarski moči kvalitativno ali kvantitativno neenakovredna;
- pri doseganju ciljev poskušata akterja maksimalno izkoristiti lastne prednosti in hkrati v največji možni meri upoštevati nasprotnikove šibkosti (strategija, taktika, tehnološka razvitost ...);
- vsaj eden od akterjev uporablja nekonvencionalna sredstva vojskovanja;
- asimetrično vojskovanje se spreminja kot posledica razmer, ki prevladujejo v obdobju spopada (bodisi tehnološki razvoj, bodisi ideologija itd.).

Dober opis, kaj je asimetrično vojskovanje (kateri v veliki meri ustreza parametrom, ki jih bom sam raziskoval), najdemo v knjigi *Asymmetric Warfare* (Miller in drugi 2009).

Asimetrično vojskovanje opisujejo kot spopad med nasprotniki, katerih relativna vojaška moč se bistveno razlikuje oz. katerih strategija ali taktika se precej razlikujeta. "Asimetrično vojskovanje" lahko opisuje konflikt, v katerem se sredstva dveh nasprotnikov razlikujejo v bistvu in v boju, interakciji in poskusih, kako izkoristiti nasprotnikove značilne slabosti. Takšni boji pogosto vključujejo strategije in taktike nekonvencionalnega bojevanja. "Šibkejši" nasprotnik poskuša uporabiti strategijo za izravnavo primanjkljaja v količini ali kakovosti. Takšne strategije niso nujno vojaške. To je v nasprotju s simetričnim vojskovanjem, kjer imata nasprotni strani podobno vojaško moč in vire in kjer je taktika po večini podobna in se razlikuje le v podrobnostih in izvedbi.

3.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja

V prejšnjem poglavju sem predstavil različne definicije in opredelitve asimetričnega vojskovanja, tako novejše, kot nekatere že malce zastarele. Sedaj pa pogledjmo asimetrično vojskovanje še bolj poglobljeno.

V članku Lukas Milevski (2014, 77–83) opisuje, da je: »Asimetrija strategija in strategija je asimetrija.« Tisto, kar je večno, so strategija, namenska grožnja ali uporaba nasilja za doseganje zelenih ciljev. Strategija nima stalne oblike, čeprav vedno ohranja svojo trajno vsebino in funkcijo. Avtor svoja opažanja izrazi v treh delih. V prvem trdi, da so ugotovitve o velikih spremembah v vojskovanju pretirane, kot drugo pravi, da ni važno, v kakšno smer in obliko se bo vojna sprevrgla, važna je funkcija strategije, ki je večna, in kot tretje trdi, da so sodobni asimetrični konflikti lažje razumljivi, če jih gledamo skozi lečo strategije. Kar se tiče prve točke, da so ugotovitve o velikih spremembah v vojskovanju pretirane, je pravi problem mogoče ta, da politika ni prepoznala resnično naravo vojne in je tako zmotno spreminjajoče značilnosti sprejemala za bolj temeljne, kot v resnici so. To zmotno gledanje na naravo vojne se kaže v prepričanju, da v vojni ni kontradiktornosti, da sovražniki nimajo vzajemne interakcije med sabo in interakcije drug z drugim. Značaja vojne ne morejo enostransko določati vpletene politične identitete, temveč jo določa vzajemna sovražnost vseh vpletenih. V drugi točki avtor ugotavlja, da so strategija, namenska grožnja in uporaba nasilja za doseg zelenih ciljev tista sredstva, ki so večna. Strategija nima stalne oblike, ima pa trajno vsebino in funkcijo. Strategija se je vedno izvajala, čeprav včasih strategija ni bila izrecno označena, načrtovana in implementirana kot taka. Osnovna naloga strategije po besedah Everetta Dolmana je: »Načrt za doseganje stalne prednosti«. Dolman pravilno ugotavlja, da je naloga stratega običajno podprta bolj s prednostmi kot slabostmi. "Prednost", prav tako kot strategija, ni opredeljena s posebno obliko. Prednost je lahko v obliki materiala, politične volje, vrhunskega razumevanja načina uporabe obstoječih sil in tako naprej. Razumevanje vojne in vseh vplivov nanjo je nujno multidisciplinarno, zato se lahko asimetrija manifestira v podobno širokem razponu. Strategija se sme razlagati kot ustvarjanje in izkoriščanje asimetrije v vojni. Strategija je kontradiktorno dejanje – tudi sovražnik ima voljo, zmožnost in glas pri izidu. Ta vzajemna narava strategije je glavni vir nelinearnosti strategije. Asimetrija je torej jasno združljiva s konvencionalnim bojevanjem preprosto zato, ker je to dobra strategija. Med drugo svetovno vojno, ki je definicija konvencionalne vojne, so zavezniki ustvarjali velike asimetrije v vojaško-industrijski proizvodnji, logistiki ter na morju in v zraku nad vsemi državami osi. Prva svetovna vojna je bila tako dolgo krvava in brez večjih premikov v veliki meri zato, ker do leta 1918 nobena stran ni bila zmožna ustvariti dovolj velike asimetrije, da bi spremenila potek dogajanja. Niso vse asimetrije enake; nekatere so lahko bolj neposredne od drugih, nekatere so na koncu bolj škodljive za človekovo sposobnost po doseganju zelenih ciljev kot druge in tako naprej. Učinkovita asimetrija je prav

tako kot učinkovita strategija kontekstna. Asimetrija je strategija, strategija je asimetrija. Prepletenost obeh najbolje opišejo besede Conrada Cranea: "Obstajata dve vrsti vojskovanja: asimetrično in neumno vojskovanje". V zaključku je torej res, kot pravi avtor, da je precej lažje razumeti sodobne spopade, če jih gledaš skozi oči strategije. S tem ko jih pogledaš iz druge perspektive tudi vidiš, kako je potrebno delovati naprej in kaj je potrebno spremeniti. Poleg tega je danes precej lažje, v primerjavi z vsemi predhodnimi zgodovinskimi izkušnjami, zahodnim silam spremljati upornike in ugotoviti njihove lokacije ter nadaljnje korake. To je posledica številnih dejavnikov, vključno s široko uporabo novih komunikacijskih in drugih tehnologij. Bolj neposreden boj z uporniki je postal uresničljiva možnost za liberalne demokracije na način, ki prej ne bi bil mogoč in dovoljen, in sicer z vpoklicom domačinov v začasne milice. Z vse večjo sposobnostjo odkrivanja uporniških ciljev in z opcijo prenašanja boja direktno k upornikom se v teoriji manjša možnost uporabe gverilskih taktik. Poseben značaj določenih posebnih asimetrij pa ne spremeni dejstva, da se lahko vse gleda in razume skozi oči strategije.

Podobno tudi Münkler in Wassermann (2015, 409–421) v *Asymmetrische Kriege* pišeta, da je cilj vsake strategije ustvarjanje asimetrije, in sicer na pomembnih področjih, da delujejo drugače kot nasprotnik in da so na koncu na boljšem kot nasprotnik. Kot primer navajata francosko alžirske vojne in francoskega nasprotnika Abd el-Kader-ja, ki je vzpostavil osvobodilno vojsko v tridesetih letih 19. stoletja. Ker so bili Francozi večinoma pehotni vojaki, je el-Kader s konjenico kot glavno močjo zadal velike izgube sicer številčno močnejši francoski strani. In prav tako je bila hladna vojna, navidezno simbol simetričnega konflikta, precej asimetrična, na primer v gospodarskem in kulturnem smislu, poleg tega je bilo v tem času zaradi vzhoda in zahoda obilo asimetričnih konfliktov v Afriki, Južni Ameriki, Jugovzhodni Aziji in drugod. Če bi pojem "asimetrija" želeli uporabiti na splošno, je ta tako splošen, da ga konec koncev lahko uporabimo za vse vojne, v kateri je ena stran izkoriščala svojo drugačnost.

V članku *Defining Asymmetric Warfare: A Losing Proposition* avtor Jesse G. Chase (2011, 123–128) pravi, da je uporaba besede asimetrično vojskovanje postala klišejska in da se kaže pomanjkanje nekih uveljavljenih ločil, tako da se politični pisatelji soočajo s tremi možnostmi:

- tvegati disonanco s fundamentalnimi filozofijami notranjega vpogleda in prave narave asimetrije, da bi prišli do opredelitve izraza;

- opustiti vsa prizadevanja za oblikovanje pomanjkljive opredelitve v korist umetniški odvisnosti po instinktu in razumevanju, da se tako omeji klišejska razlaga;
- popolnoma prezreti izraz in ga odstraniti iz našega besedišča.

Medtem ko obstaja določena napetost med doktrino in naravo asimetričnega vojskovanja, ima doktrina potencial ne samo priznati, ampak tudi priversti do uporabne filozofije in razumevanja izraza. Ampak to lahko zahteva nekonvencionalen pristop. Zakaj so obstoječe definicije napačne? Kar so uradniki obrambnih ministrstev in različni raziskovalci opredelili kot "nerazmišljujočo uporabo impresivno zvonečih, melodičnih fraz za opisovanje poljubnega števila konceptov in idej", je spodbujalo k različnim akcijam za odpravo nejasnosti, ki jih povzroča pomanjkanje pri opredelitvi pojma asimetrično bojevanje. Medtem ko se je izraz prvič pojavil v izjavah politike v letu 1997 in se je pokazal v različnih strategijah nacionalne varnosti in doktrinarnih opredelitvah od takrat dalje, ga doktrina še ni definirala. Pojavlja se tudi mnenje, da je izraz v našem besedišču tako nov, da je njegov pomen dvoumen in celo, da je potrebno pojem prepovedati pri uporabi v razpravah in v vojaški doktrini. Izraz so pogosto neprimerno zamenjali s pojmom "nepravilno/nepošteno bojevanje", tako da je njegov pomen v doktrinah neuravnovešen in kažejo se potrebe po poenotenju pomena. V prizadevanju, da predlaga uradno opredelitev, je ena od pisarn v Pentagonu podala naslednjo opredelitev: »asimetrično bojevanje je vojskujoča metodologija, ki izkorišča ranljivosti organizacije, funkcije, kulture, tehnologije, vedenja, stanja ali lokacije z uporabo inovativnih taktik in tehnologij za doseganje presenečenja in nevtralizira ali ovira nasprotnikove vojaške zmožnosti in tehnološke prednosti. V sodobni praksi se asimetrično bojevanje pogosto uporablja za doseg informacijske kampanje, katere cilj je strateškega pomena.« Ta definicija združuje veliko smiselnih funkcij predhodnih definicij in naj bi bila najboljša definicija izraza do danes. Avtorji upravičijo idejo, da asimetrično bojevanje ni nova oblika ali kategorija vojne na način nepravilnega vojskovanja, kot je opisovala doktrina, ampak je vojskujoča metodologija vnesena skozi celoten spekter konflikta. A vendar to prizadevanje krepi številne zmote:

1. V poskusu, da bi naredili izrazoslovje vseobsegajoče, in z naštevanjem vseh možnih ranljivosti območja, ki jih asimetrično bojevanje lahko prizadene, se bralcu takoj zmanjša pogled in možnosti za domišljijo ter odprtost. Podobni poskusi dušenja neodvisne presoje in misli so postali vsakdanja praksa vojaških doktrin in pravil bojevanja, kar povzroča omahovanje in stane življenja. Michel Foucault pravi, da so "tisti na oblasti prevzeli samooklicano nalogo razlaganja in spoštovanja resnice tistim, za katere mislijo, da ne smejo

in ne znajo izražati in sprejemati odločitev. Argumenti so bili vedno uporabljeni za utišanje in vzpostavitev nadzora nad drugimi in vztrajanje pri racionalnem diskurzu lahko utiša in razvrednoti tiste, ki mislijo drugače ".

2. Uporaba besede inovativnost nadomesti dvoumnost z dvoumnostjo in ne pojasni izraza. Inovacija, pa naj bo materialna ali duhovna, ki jo nekateri štejejo za briljantno, je drugim lahko videti kot nezaslišana in neuporabna.

3. Poudarjanje tehnologije in njenega pomena kot ključne, če ne celo obvezne, v vlogi asimetričnega bojevanja je v nasprotju z rezultati večine spopadov v zadnjih 40 letih, kjer so se osnovne metode skupaj s taktično potrpežljivostjo izkazale kot zmagovalne proti tehnološko naprednim sistemom.

4. Kljub priznanju, da je asimetrično vojskovanje lahko tudi učinkovito sredstvo za vojaške velesile, da (ponovno) izkoristijo njihove tehnološke prednosti v ofenzivi, opredelitev v osnovi govori o doseganju odločilne zmage, kadar se asimetrično vojskovanje uporablja defenzivno. Nasprotno pa nedavni in zgodovinski dogodki dokazujejo, da asimetrično vojskovanje lahko privede do odločilne taktične in strateške zmage z uporabo nasilnih in nenasilnih ofenzivnih načinov. Mongolska vojska, na primer, je uporabljala te metode za zmago nad številnimi večjimi nasprotniki že v 13. stoletju. Ameriška revolucija je bila razstavni primer asimetričnega bojevanja ne le skozi uspeh taktike spopadov in gverilskega bojevanja, ampak tudi v smislu uporabe propagande, partizanskih civilistov, bojevanja na morju in izrabe terena za povečanje ranljivosti, kar je rezultiralo v porazu velike angleške vojske. V letu 2008 se je nenasilni napad Rusije na gruzijski internet pokazal kot najpomembnejši pri hitri strateški zmagi, kar dokazuje, da lahko tudi superiorna velesila ofenzivno uporablja asimetrično bojevanje za dosego zmage.

Uporaba asimetričnega bojevanja nasprotnikov ZDA se je po letu 1990, ko so ZDA ostale edina svetovna velesila, navidezno povečala in začelo se je napačno povezovanje terorističnih dejanj državnih in nedržavnih terorističnih organizacij, ki se z vojsko ZDA ne morejo spopasti ena na ena, z asimetričnim bojevanjem. Asimetrično bojevanje kot tako ne moremo enačiti s terorizmom, saj je to le oblika bojevanja, katere končni cilj je, da z uporabo zmede, izgube zaupanja ali povzročitvijo otežene sposobnosti prepriča svojega nasprotnika, da je zmaga nedosegljiva ali finančno neuresničljiva. Medtem ko je uporniško zanašanje na improvizirane eksplozivne naprave v Iraku dejansko potrjevalo to teorijo, je potrebno poudariti, da je zmaga z asimetričnim bojevanjem vsekakor mogoča tudi v sporih med podobnimi (simetričnimi) silami, kjer ustvarjalna uporaba neopredmetenih atributov, kot so volja, potrpežljivost,

metode, in morala, igra ključno vlogo pri iskanju prednosti. Primeri vključujejo uporabo otrok v vojaške namene, postavljanje človeških ščitov, uporabo spolnih sužnjev za širjenje bolezni, informacijske dejavnosti, hiter razvoj in uporabo prej neznanih tehnologij, kot je bila uporaba jedrskega orožja v drugi svetovni vojni. Takojšen globalni učinek modernih komunikacijskih tehnologij, ki omogočajo taktičen dogodek za proizvodnjo nesorazmernega strateškega učinka, je pripeljal do ideje, da se asimetrija v vojni ni razvila v asimetrično bojevanje do druge polovice 20. stoletja. Ker strategija sledi času in kulturi, samo razvoj še ne dviguje asimetrije avtomatično do bolj celovitega pristopa k razumevanju vojne, kot je pokazala zgodovina. Ideja, da so sodobne komunikacije prvi in edini mehanizem, ki omogoča, da taktični rezultati dosežejo nevojaško občinstvo, je obupan in etnocentričen poskus, kako razvrstiti asimetrično bojevanje kot moderen, revolucionarni dogodek namesto kot fazo v neprestanem razvoju. V realnosti ni ideja nič bolj sodobna kot izum tiskalnega stroja. Ni dvoma, da so sodobne komunikacijske tehnologije, kot sta satelitska televizija in internet, omogočile, da bojevanje na vseh koncih sveta v trenutku strateško vpliva na svetovno diplomacijo, politiko in ekonomijo, in so ena izmed večjih odskočnih desk v zgodovini vojskovanja. Revolucionarne iznajdbe so skozi celotno zgodovino omogočale vpliv na potek bojevanja. Vendar pa so ti nekoč napredni katalizatorji zdaj v naših očeh tako arhaični, kot bodo naše trenutne metode lahko zastarele našim potomcem. Vse asimetrične strategije povezuje skupna nit, ki jih veže skozi celo zgodovino, medtem ko dovoljuje, da jih moderni svet oblikuje. Definicije kot zgornja prepoznajo element presenečenja kot glavni člen. Osnova temelji na ideji, da čeprav je vpliv presenečenja in kasnejše zanikanje zmogljivosti lahko le začasno, je dovolj, da je odskočna deska za strateško informacijsko kampanjo. Medtem ko je lahko presenečenje kritično načelo vojne in skupni imenovalac mnogih konvencionalnih bojnih operacij (zasede, zračni napadi, vpadi), pa asimetrično bojevanje še zdaleč ni konvencionalno. Presenečenje v asimetričnem bojevanju je le stranski produkt inovativnih, prilagodljivih akcij, upodobljenih skozi ustvarjalno inteligenco. Takšne lastnosti so sinonim za lastnosti ki jih pogosteje uporabljamo za nasprotnike: zviti, ustvarjalni, prevarantski. Iz tega razloga, skupaj z njegovo sposobnostjo, da se uči iz lekcij v preteklosti in modernih znanstvenih in tehnoloških napredkov, je domišljija in ne presenečenje tisti skupni imenovalac asimetričnih vojn. Asimetrično bojevanje pooseblja neznano. Brez hitrega in celovitega združevanja inteligence, zgodovine in kulturnega razumevanja z domišljijo ne bomo nikoli presegli domiselnih zmogljivosti naših sovražnikov in dosegli presenečenja. Neuspeh, da bi to povezali, je razlog, da ameriškim silam pogosto ni uspelo predvideti in se

hitro prilagoditi pametnemu sovražniku. Leta in leta so sedeli za prazno šahovsko mizo, medtem ko so njeni sovražniki igrali poker z njihovimi sencami. V čem je razlika? V njihovi sposobnosti, da se pretvarjajo in (še pomembneje) goljufajo. Asimetrično vojskovanje ni šah, ampak je poker z nasprotniki. Asimetrično bojevanje je lahko nasilno ali nenasilno, materialno ali psihološko, tehnološko razvito ali primitivno, kriminalno ali sodno. To je "črno" bojevanje, neznano in brez meja in se bo še naprej preoblikovalo. Če si želimo zagotoviti pomembnost, moramo storiti enako. Oborožene sile potrebujejo manj igralcev šaha in več igralcev pokra.

3.3 Klasifikacija asimetričnega vojskovanja

3.3.1 Dimenzije

Metz in Johnson (2001) sta v svojem delu proučevala asimetrično vojskovanje glede na:

- Pozitivno ali negativno asimetrijo: pozitivna asimetrija govori o uporabi razlik in kako z njihovo pomočjo doseči prednost pred nasprotnikom. Vojaška strategija ZDA daje velik poudarek trdemu treningu, močnem vodenju in razviti tehnologiji. Ta strategija temelji na vzdrževanju in uporabi te nadvlade, negativna asimetrija pa temelji na nasprotnikovem iskanju tvojih šibkih točk in izrabi le-teh. Večina teoretikov pripisuje tej asimetriji večjo vlogo.
- Dolžino trajanja spopada: lahko je kratko ali dolgoročno. Večinoma so asimetrije kratkoročne, saj se nasprotnik prej ali slej prilagodi. V II. svetovni vojni je tak primer Blitzkrieg. Deloval je leto ali dve, potem pa je Sovjetska zveza našla načine, kako se mu zoperstaviti. Tudi napadi ameriških letal na Srbijo leta 1999 so pokazali, da se razvitejši sili da zoperstaviti z zakrivanjem, razpršitvijo in gostimi, pa čeprav nerazvitimi, protiletalskimi silami. Dolgoročna asimetrija je redkost. ZDA so ena izmed redkih držav, ki lahko dolgoročno asimetrično delujejo na določene države, kar pa seveda za sabo prinaša ogromne vojaške stroške in stalno potrebo po tehnološkem razvoju novih orožij. Drugače pa je že Sun Tzu v svojem delu govoril o neumnih in hitrih vojnah, kot sam pravi pa še ni doživel pametne in dolge vojne, saj takšne državi škodijo. Prišel je do spoznanja, da lahko prednosti vojskovanja dobro poznajo le tisti, ki poznajo slabosti vojne (Sun Tzu 2012).

- Načrtovana ali spontana asimetrija: pomembna je predvsem zato, ker se je v primeru, da se spopadaš z nasprotnikom, ki pri bojevanju uporablja načrtovano asimetrijo, potrebno še bolje pripraviti oziroma je potrebno biti še bolj pripravljen na nova presenečenja.
- Asimetrija visokega ali nizkega tveganja: asimetrija nizkega tveganja je na primer akumulacija orožja in veliko vlaganje v vojaški sistem, kar pa prinaša tudi visoke stroške. Po drugi strani so razni teroristični napadi precej poceni, ampak je to asimetrija visokega tveganja, saj nikoli ne veš, kakšni bodo povračilni ukrepi.
- Diskretna asimetrija ali povezana asimetrija s simetričnimi pristopi: večinoma so asimetrični pristopi povezani s simetričnimi pristopi. Samo najbolj obupani in tisti, ki nimajo drugih možnosti, se poslužujejo samo asimetričnih pristopov.
- Materialna ali psihološka asimetrija : najboljša in najuspešnejša je kombinacija obeh. Tak primer so bili Mongoli, Asirci in Azteki. Kljub temu da so imeli številčno moč in dobro vodstvo ter tehnološko prednost, so vseeno dali veliko na zastrašujoč ugled in s pomočjo straha še dodatno pridobili na moči. Z drugimi besedami – cilj vojne je obvladovanje nasprotnikove volje.

3.3.2 Ravni uporabe

Asimetrija se v največ primerih izvaja na operativnem nivoju vodenja vojne. Skozi zgodovino najdemo številne primere operativne ravni asimetrije, kot je bila nemška uporaba podmornic kot protiutež britanski prednosti v številu ladij ali pa operacije v mestih, kjer so vojaško superiornost ukanili z izredno mobilnostjo – primer Stalingrad. Primer so tudi gverilske operacije v ozadju, ki služijo kot dodatna moč konvencionalnim operacijam (primer je operacija *Bodyguard*, ki je bila podporna operacija zaveznikov v invaziji na zahodno Normandijo). Izvajanje zavajajočih operacij s pomočjo izstrelkov, min, terorizma in drugih orožij (Metz in Johnson 2001, 9).

Strateška asimetrija je integrirana vojaška strategija, ki temelji na uporabi asimetrije, neenakosti in ne na asimetriji kot dodatni sili pri simetričnih metodah. Najboljši primer je tako imenovana strategija množičnega maščevanja (ang. *Massive Retaliation*), katere idejni oče je bivši ameriški predsednik Dwight Eisenhower (oziroma katera je vsaj nastala v času njegovega službovanja), temelji pa na odgovoru z jedrskim orožjem kateremu koli sovražniku, za katerega se oceni, da ogroža vitalne ameriške interese. To je bila v tistem času predvsem obramba pred morebitnim napadom Sovjetske zveze.

Politično-strateška asimetrija: pomeni uporabo nevojaških sredstev za pridobitev vojaške prednosti. V zadnjem času se je želelo doseči, da bi bile določene oblike vojaške tehnologije prepovedane (npr. informacijsko bojevanje). Način kako zagotoviti politično-strateško asimetrijo je tudi uporaba propagande kot načina psihološkega bojevanja. Ena izmed strani v vojni se lahko izdaja za žrtev in tako pridobi višjo moralo, zato je nadaljevanje bojev vse lažje. V neki meri je to uspelo Vietnamcem proti ZDA, med neuspele poskuse pa štejemo Slobodana Miloševića in Saddama Husseina, ki sta želela izpasti kot žrtve, a jima to ni uspelo. Vsekakor pa ima politična strategija asimetrije ogromno vlogo v današnjih časih, ko so informacije vedno bolj dosegljive, globalizacija pa svet povezuje v tej meri, da so države vedno bolj odprte zunanjim političnim pritiskom.

Če pogledamo, kako strani, ki so vpletene v konflikt, uvrščajo asimetrijo na različnih ravneh vojskovanja, moramo najprej pogledati, kaj spopad za državo udeleženko sploh pomeni. Če se akter bori za preživetje, je zanj konflikt strateškega pomena. Za nasprotno stran bo ta pomen samo operativni ali celo taktični. Zato torej šibkejši nasprotniki v nasprotjih vztrajajo do konca, medtem ko se večji umaknejo predvsem zaradi prevelikih finančnih vložkov.

3.3.3 Namen in cilji asimetričnega vojskovanja

Vojne se vršijo za doseg določenih ciljev. Cilji asimetričnega bojevanja so, da s pomočjo najrazličnejših načinov nekonvencionalnih orožij vplivajo na miselnost celotnega naroda, s tem ko počasi prodirajo v miselne vzorce in odnos posameznikov, skupin in vodij. Tako nezavestno vplivajo na njihovo voljo in akcije. Če že pride do uporabe konvencionalnih orožij je vloga le-teh drugotnega pomena in imajo samo vlogo pospešenega doseganja zastavljenih ciljev. Asimetrični akterji za svoje uspešno delovanje potrebujejo čas, sam prostor pa je za razliko od klasične vojske manj pomemben. Gverilska vojna je, kot ocenjuje analitik RAND-a Bruce Hoffman, "najbolj uspešna oblika bojevanja v človeški zgodovini". Strategija gverilske vojne je preprosta. V klasični vojni tisti, ki ne zmaga, izgubi. V gverilski vojni tisti, ki ne izgubi, zmaga. Cilj gverilskega bojevanja je vztrajati do trenutka, ko ima sicer močnejši nasprotnik vsega dovolj (Mekina 2006).

Gledano iz strateške perspektive je cilj asimetričnih akterjev, da se vojna čim bolj razplamti. Akterji, ki uporabljajo asimetrične prijeme, pri bojevanju velikokrat nimajo druge izbire, s samo eskalacijo napadov pa posledično močnejšo državo udarijo tam, kjer najbolj boli. To je seveda denarna plat.

Če pod cilje asimetričnega bojevanja potegnemo črto, lahko ugotovimo, da je asimetrična vojna v veliko najpomembnejših vidikih vojna kot vsaka druga. Če povzamem po teoretiku Clausewitzu (2004): " Vojna je instrument politike: meriti mora z njeno mero; vojskovanje je politika sama, ki je zamenjala pero za meč, toda zaradi tega ni nehala misliti po lastnih zakonih. Vojna je sredstvo, da države med sabo določijo političnega zmagovalca, je sredstvo za zadovoljevanje političnih ambicij države..." piše Clausewitz in se na neki točki povzame v slavni rek: »Vojna je nadaljevanje politike z drugimi sredstvi.« Sredstva pa so seveda odvisna od mnogih dejavnikov.

4 PREGLED ZGODOVINE ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA V ZDA

Asimetrično vojskovanje lahko zaradi svoje kompleksnosti klasificiramo glede na različne elemente. Pri svojem pregledu bom uporabil ugotovitve Metza in Johnsona, ki sta preučevala asimetrično vojskovanje glede na dimenzije asimetričnega vojskovanja. Torej bom preučeval ali je bila v spopadih uporabljena pozitivna ali negativna asimetrija, ali je bila dolžina spopada kratka ali dolgoročna, ali so pri spopadih z nasprotnikom uporabili načrtovano asimetrijo ali pa je bila le ta spontana. Zanimalo me bo ali je bila asimetrija z visokim ali nizkim tveganjem in če so strani uporabile samo asimetrične pristope oz. če so bili ti povezani s simetričnimi. Ugotavljal bom tudi, če je bila asimetrija materialna, psihološka ali pa so uporabili kombinacijo obeh. Seveda pa je potrebno dodati, da ne zgodovina ne definicije niso nikoli črno-bele, tako da je včasih težko določiti eno ali drugo možnost. Včasih je rezultat pač sive barve. Pri vseh spopadih bom prav tako omenil vse vpletene strani, če uporabljajo kakršnekoli asimetrične vidike. Prav tako bom zaradi potrditve ali zavrnitve hipoteze: *»Asimetrično vojskovanje se pojavlja v vsej zgodovini ZDA, a se spreminja kot posledica razmer, ki prevladujejo v obdobju spopada (bodisi tehnološki razvoj, bodisi ideologija itd.)«* preučil, kakšne so bile razmere med spopadom in kaj je vplivalo na rezultat spopada. Na izbiro spopadov je vplivalo več dejavnikov. Velik vpliv je imela Kaldorjeva (2006), ki je v knjigi *New and Old Wars* opisala razvoj vojn od t. i. starih vojn 15. stoletja, ki so bile bolj ali manj omejene, preko revolucionarnih vojn 19. stoletja in totalnih vojn v začetku 20. stoletja do t. i. novih vojn druge polovice 20. stoletja (obdobja odlikujejo različne oblike vojskovanja, različni tipi oboroženih sil, različne strategije in tehnike ter sredstva vojskovanja). Na izbiro pa je vplivala tudi ameriška šola koncepta štirih generacij vojskovanja, ki se opira na indikatorje, kot so akterji, taktika, prostor, bojne enote, cilji vojskovanja, itd. (Lind in drugi 1989). Dober primer prve generacije vojskovanja je državljanska vojna (množične vojske), primer druge generacije je prva svetovna vojna (ognjena moč), primer tretje generacije je druga svetovna vojna in spopadi med hladno vojno (mobilnost), četrta generacija pa se začne z napadom 11. septembra (nelinearno vojskovanje).

4.1 Obdobje kolonij

4.1.1 Metacometova vojna

Na začetku 16. stoletja je bila Anglija večinska lastnica ozemelj severne Amerike. Ustanovili so 13 kolonij, ki so bile pod oblastjo angleške krone, hkrati pa precej avtonomne, predvsem

politično in pravno. Kolonije so bile med sabo precej različne, sestavljene iz različnih socialnih slojev, različnih etničnih osnov, ter tudi različnih političnih prepričanj. (Grad in drugi 2006, 173–174). Amerika se je že pred vojno za neodvisnost soočala s konflikti. Tako se je vse začelo s spopadi med priseljenci in staroselci in se nadaljevalo z boji med kolonijami različnih držav, katere so nesporazume iz Evrope preselile na nov kontinent. Med letoma 1675 in 1676 so se tako spopadli staroselci in pa ekspanzionistični Angleži. Angleži so želeli nova ozemlja in so tako staroselce ogrožali precej bolj od ostalih narodov (Francozov in Špancev). Med Angleži in staroselci so se začeli stopnjevat vojaški spopadi. Tako je prišlo tudi do vojne napovedi poglavarja plemena Wampanoag po imenu Metacomet oziroma kralj Philip (cca. 1639–12. avgust 1676). Ta spopad je v letih 1675 in 1676 povzročil uničenje 12 od 90 puritanskih naselij (Wikipedia 2014b). Ko se je vojna začela obračati proti Metacometu, je ta pobegnil v močvirje Assowamset, kamor mu je sledila tudi njegova družina in preostali privrženci. Lovila ga je skupina rangerjev, ki jih je vodil polkovnik Benjamin Church. 12. avgusta ga je v močvirju Miery ustrelil Indijanec John Alderman. Po smrti so njegovo ženo in 8-letnega sina prodali kot sužnja v Jugovzhodno Azijo, njegovo glavo pa so nataknili na kol in jo postavili na vhod v Fort Plymouth, kjer je ostala dve desetletji. Metacometovo telo so razčetrili in kose obesili na drevesa, medtem ko je njegov morilec za nagrado dobil eno izmed njegovih rok (History of the USA 2014).

V vojno so se v tistem času podali tudi prebivalci Virginije zaradi osvajanja ozemelj pod nadzorom plemena Susquehannock. Umrlo je 3000 Indijancev in več kot 600 kolonistov. Vodja priseljencev je bil Nathaniel Bacon. Želel je dobiti podporo kolonialnih oblasti, a se mu želja ni uresničila. Po smrti Bacona je bila pogodba o predaji velikih območij zemlje Angležem vseeno podpisana leta 1677 (Cave 2011; Wikipedia 2014b).

Asimetrija je bila z obeh strani negativna, saj je temeljila na izrabi nasprotnikovih šibkih točk. Na eni strani je bila razlika v vrsti oborožitve – tehnološko razvitejša oborožitev Angležev, na drugi strani pa je bila neznana vrsta bojevanja. Dolžina trajanja spopada je bila kratka, tako da je bila vpletena kratkoročna asimetrija, kateri se nasprotnik ni imel časa prilagoditi. Asimetrija je bila spontana, saj sta obe strani pač delovali, kot je bilo za tisti čas in njihovo kulturo normalno. Asimetrija je bila tudi z visokim tveganjem, saj nobena od strani ni vedela, kakšni bodo povračilni udarci. Glede na situacijo in čas je bila uporabljena asimetrija, povezana s simetričnimi pristopi. Nemogoče je namreč reči, da je bilo bojevanje Indijancev popolnoma gverilsko, saj je bilo to edino bojevanje, ki so ga bili vajeni. Asimetrija pa je bila

po mojem mnenju tudi psihološka. Obe strani sta delovali na način, s katerim sta želeli zastrašiti nasprotnika. To se kaže v bojnih poslikavah in pa tudi v mučenju in iznakaženju nasprotnikov kot vzor in svarilo ostalim.

4.2 Obdobje Ameriške revolucije

4.2.1 *Vojna za neodvisnost*

Kolonije niso imele občutka podrejenosti. Svoje je dodala tudi velika zemljepisna oddaljenost, ki je dodatno oteževala nadzor. Naravne okoliščine življenja v novi deželi so spodbujale individualizem in ljudje so bili vedno bolj navajeni samostojnega odločanja. Uprava je zelo počasi prodirala v notranjost dežele in na meji so pogosto vladale anarhične razmere (Ferfila 2002, 474–475). Razvoj je privedel do vedno večjih zahtev po svobodnem odločanju znotraj kolonij. Ker so se začele kolonije vedno bolj ekonomsko razvijati, je poskusila Anglija v začetku osemnajstega stoletja omejiti svobodno trgovino kolonij z ostalim svetom (Grad in drugi 2006, 174). Z kraljevim razglasom leta 1763 so celotno zahodno območje pustili staroselcem. Na ta način je Anglija poskusila onemogočiti širjenje kolonij na zahod (Ferfila 2002, 476–477).

Stanje se je vedno bolj zaostrovalo. Točka preloma je bil sestanek predstavnikov kolonij 5. septembra 1774 v Philadelphiji, kjer so se pogovarjali o vedno slabšem položaju v kolonijah. To srečanje je znano kot prvi celinski kongres. Končal se je z odločitvijo o ustanovitvi Celinske zveze (Ferfila 2002, 478). Zveza je takoj prevzela vodstvo v kolonijah in želela uničiti ostanke kraljeve oblasti. Začeli so z mobilizacijo in zbiranjem vojaških zalog, ter spodbujali nastanek revolucionarne miselnosti (Ferfila 2002, 478).

Ko se je vojna začela, so bile možnosti kolonij za zmago zaradi številčnosti in usposobljenosti angleške vojske majhne, a se je odpor navkljub temu krepil. Velik pomen v vojni so imeli t. i. *Minutemen* (gre za pripadnike milice, može v stalni pripravljenosti na poziv/vpoklic v manj kot eni minuti), ki so se v nizkem številu spretno in iz prikritih položajev bojevali proti Angležem. Pripadniki te milice so bili maloštevilna s strani poveljnikov skrbno izbrana elita, ki je bila izredno mobilna in zmožna hitre organiziranosti. Stari so bili največ 30 let, izbrani pa zaradi njihove motivacije, zanesljivosti in fizične moči. Bili so prvi, ki so prispeli oziroma pričakali bitko. Tam ni bilo običajnih bitk v evropskem stilu, to so bile bolj gverilske borbe, ki so jih bili Američani navajeni. Veliko vlogo pa je imel tudi razvoj vojaške tehnologije. Zaradi svoje natančnosti in kljub počasnemu polnjenju je bila pri milici v uporabi dolgoceвна

puška z zarezi, ki je zamenjala gladkocevno mušketo. To je omogočalo strele iz večje razdalje, kar se je ujemalo s stilom prikrita bojevanja, ki so ga uporabljali (Wikipedia, 2014a). Ferfila opisuje kako so britanske čete 19. aprila prispele v vas Lexington, kjer jih je pričakala skupina 'minutnikov'. Prvič je prišlo do strela med obema stranema, kar je kmalu pripeljalo do vojne (Ferfila 2002, 479).

V naslednjih dneh se je začela mobilizacija podeželja in pa 10. maja 1775 sestanek drugega celinskega kongresa v Filadelfiji v Pensilvaniji. Padla je odločitev, da gredo v vojno. George Washington je bil imenovan za vrhovnega poveljnika ameriških sil (Ferfila 2002, 479).

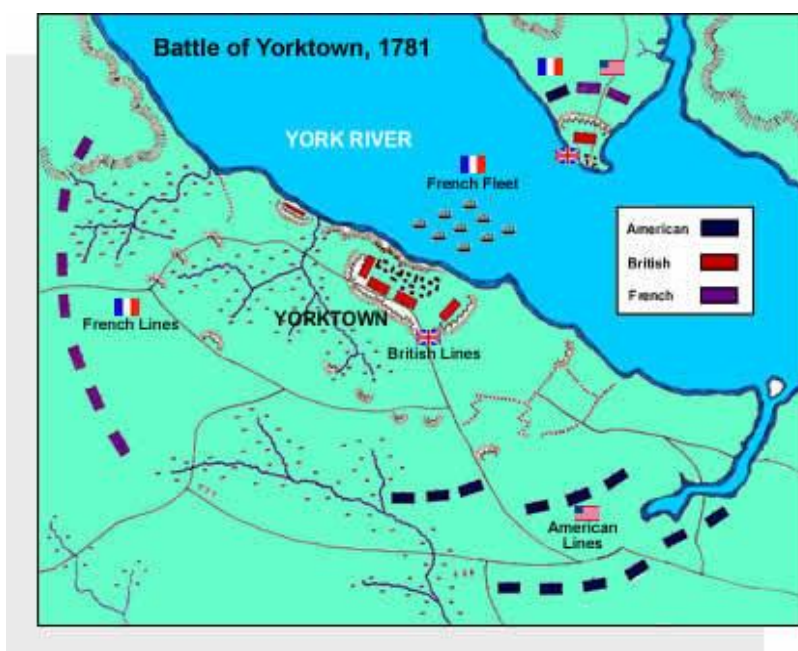
10. maja 1776 so sprejeli resolucijo o odcepitvi. Ustanovljeni komite je vodil Thomas Jefferson, namen komiteja je bil pripraviti formalno deklaracijo. 4. julija 1776 so tako sprejeli deklaracijo o neodvisnosti. Sprejeta deklaracija o neodvisnosti (*Declaration of Independence*) je proglasila pravico ameriškega naroda do samoodločbe ter do upora zoper angleško nadoblast (Ferfila 2002, 480).

Novo nastala oblast je želela v vojsko vpeljati tudi sužnje, a njihovi lastniki niso bili navdušeni nad idejo, zaradi morebitne nagrade za boj v obliki svobode, tako da jih je veliko število do takrat lojalnih angleški kroni prestopilo na stran upornikov (Ferfila 2002, 480). Velike logistične težave je Angležem povzročal razprostrani teritorij, kar pa so izkoristile ameriške milice, ki so najprej porazile podhranjen britanski oddelek pri Benningtonu, odločilni trenutek pa je nastopil oktobra 1777 z zmago kolonistov v bitki pri Saratogi (država New York). Kot rezultat te zmage je prišlo do odločitve Francije, da se pridruži ameriški strani. Poslali so jim ljudi in zaloge in brez njihove pomoči je vprašljivo, če bi kolonisti bili sposobni zdržati (Wikipedia 2015c). Francoski pomoči navkljub pa vojna še zdaleč ni bila odločena. Huda zima med letoma 1777 in 1778, ki so jo morali Washington in njegovi možje pretrpeti pri Valley Forge, ki leži poleg Philadelphie, jih je skorajda pokončala. Možje so bili sestradani, prezebli, slabo oblečeni, mnogi celo brez obutve. Naprej jih je gnala njihova vdanost Washingtonu in hrepenenje po svobodi (Škafar 2011).

Leta 1780 je poveljstvo nad jugom prevzel general Greene, ki je pri bojih uporabljal razne načine asimetričnega bojevanja. Svoje vojake je razpršil in obdal nasprotnika ter tako kršil načelo koncentracije enot. S tem je tudi generala Cornwallisa prisilil v enaka dejanja, kar je povzročilo še večjo ranljivost njegovih enot na gverilske napade. Green je imel izjemno sposobnost organiziranja in uporabe gverilcev na bojnem polju. To je omogočalo, da je

njegova vojska kljub maloštevilnosti, delovala samostojno. Južna poveljnika Cornwallis in Rawdon sta bila precej agresivna in sta poudarjala pomen ofenzive, kar je znal Greene obrniti v svojo korist. Uporabljal je taktiko izmikanja in Britanci so bili prisiljeni loviti njegove vojake v dolгих pohodih, ki so oteževali njihovo logistično oskrbovanje. Zaradi svoje ofenzivne taktike so sprejemali bitke tudi na ozemlju, ki ga je skrbno izbral Greene in kjer so bili tudi njegovi porazi nepomembni in niso prinesli zmage nasprotniku. Končni poraz je Cornwallis doživel leta 1781 v Yorktownu. Tako je Greene prisilil Cornwallisa v položaj, ki je pomenil veliko ameriško zmago. Ta je povzročila zlom britanske volje in konec želje po nadaljevanju vojne. Na karto psihološkega zloma britanske volje pa je že od samega začetka igral George Washington (Weigley 1977, 36–37). Kongres je 11. aprila 1783 razglasil, da je vojna uradno končana. Angleži so končno priznali poraz 3. septembra 1783 s podpisom miru v Parizu (Hickman 2015).

Slika 4.1: Bitka pri Yorktownu

Vir: Vcanada2 (2015).

Britanija je tudi v naslednjih letih podpirala indijanska plemena (na zahodu države staroselski poglavar Tekumse združi plemena v boju proti ZDA) in ovirala dostop po morju in tako je prišlo leta 1812 do nove vojne napovedi ZDA proti Britaniji. Na morju ZDA niso bile konkurenčne in so tako ubrale taktiko napada na angleško kolonijo Kanado ter si tako pridobile talca v obliki kolonialnega ozemlja (Hickey, 2012). Ta načrt se je ponesrečil in

končal z izgubo Detroitu. Boji so se zaključili predvsem zaradi velikih stroškov, ki so jih imeli z napoleonskimi vojnami. Decembra 1814 so pogajalci Velike Britanije sprejeli Ghentski sporazum. Ta je določal prenehanje sovražnosti, obnovitev osvojenih ozemelj in ustanovitev komisije, ki bo uredila mejne spore (Ferfila 2002, 491).

Asimetrija je bila z obeh strani negativna, saj je temeljila na izrabi nasprotnikovih šibkih točk. Na eni strani je bila razlika v vrsti oborožitve, na drugi strani pa tudi v količini aktivne vojaške sile. Veliko vlogo so imeli minutniki. Tako zaradi prednosti terena, razpršenosti okoli sovražnika, kot tudi zaradi uporabe orožja, ki je v teh pogojih naredilo razliko (možnost strelav od daleč, zaradi natančnejše narebrenne dolgocevne puške). Model minutnikov za mobilizacijo milice v skupno sodelovanje z majhno in izurjeno profesionalno vojsko se je v podobnih oblikah v ZDA uporabljal vse do leta 1916, ko so ustanovili nacionalno gardo. Dolžina trajanja spopada je bila kratka, tako da je bila vpletena kratkoročna asimetrija, kateri se nasprotnik ni imel časa prilagoditi. Asimetrija je bila načrtovana, saj tam ni bilo običajnih bitk v evropskem stilu, to so bile bolj gverilske borbe, ki so jih bili Američani navajeni. Asimetrija je bila tudi z visokim tveganjem, saj nobena od strani ni vedela, kakšni bodo povračilni udarci. Glede na situacijo in čas je bila uporabljena popolna asimetrija, ki pa je kasneje prešla na povezano s simetričnimi pristopi. Nemogoče je namreč reči, da je bilo bojevanje ameriške strani popolnoma gverilsko, saj so se boji po pomoči Francije spremenili. Asimetrija pa je bila po mojem mnenju tudi psihološka. Obe strani sta delovali na način, s katerim sta želeli zastrašiti nasprotnika. To je bistvo gverilskega boja – psihološko počasi uničevati nasprotnika.

4.3 Širitev ZDA

4.3.1 Vojna za neodvisnost Teksasa in Mehiko – ameriška vojna

»V vseh dvajsetih letih 19. stoletja so se Američani naseljevali na razsežnih območjih Teksasa pogosto na zemlji, ki jim jo je dala mehiška vlada. Njihova številčnost pa je pri oblasteh kmalu povzročila preplah in leta 1830 so prepovedale nadaljnje naseljevanje« (Ferfila 2002, 497). Leta 1835 je bilo na ozemlju Teksasa že okoli 35.000 Američanov, ki so po težavah z Mehiko začeli teksaško revolucijo, predlagali pa tudi priključitev pokrajine Teksas Združenim državam Amerike. Priključitev Teksasa bi se naj zgodila leta 1837, a do tega ni prišlo. Večinski krivec so bile predvsem velike razlike med severom in jugom. Zvezne oblasti

naklonjene severu so bile prepričane, da bi s širitvijo močno narasel vpliv suženjskega juga, v obzir pa vzele tudi suverenost Mehike v regiji.

Vse se je spremenilo, ko je bil za predsednika izvoljen James K. Polk, kot goreč zagovornik širitve ZDA na čim večje geografsko območje. Polk je tako želel priključiti novemu ozemlju tudi Teksas ter Oregon. To bi pomenilo, da bi se sever geografsko okrepil in bi prišlo do premirja med severom in jugom. Zaradi njegove podpore je prišlo 4. julija 1845 do glasovanja o priključitvi Teksasa in predlogu o prestavitvi meje Teksaške republike na Rio Grande (250 km južneje), ter odkupu Nove Mehike in Kalifornije (za znesek 30 milijonov USD). Mehiška stran in njene oblasti so Polkovo ponudbo zavrnila. Vojna se uradno začne maja 1846 s kongresno razglasitvijo. Povod za vojno je uboj desetih ameriških vojakov severno od Rio Grande, začne pa se z ameriško ofenzivo po treh krilih in z uporabo ladjevja (Wikipedia 2015d).

Začelo se je s Taylorjevo ofenzivo v severovzhodni Mehiki. Prestregli so ga vojaki pod poveljstvom Mariana Arista pri Polo Altu. Zmagal je Taylor. Spopad se je nadaljeval naslednji dan pri Resaca de la Palma, kjer so Taylorjevi vojaki uspeli pregnati Mehičane preko Rio Grande-ja. Taylor je nadaljeval globlje v Mehiko in osvojil Monterrey. Po končanih bojih je ponudil dvomesečno premirje v zameno za mesto. To pa je razjezilo predsednika Polka, tako da je veliko število Taylorjevih vojakov odcepil in jih uporabil za invazijo na centralno Mehiko. Taylorjeva kampanja se je končala februarja 1847, ko je s 4500 možmi premagal 15.000 Mehičanov pri bitki za Buena Vista. Drugo krilo se je odpravilo proti zahodu. Sredi leta 1846 se je general Stephen Kearny odpravil s 1700 možmi proti mestu Santa Fe in Kaliforniji. Medtem so ameriške pomorske sile pod poveljstvom Roberta Stocktona pristale na obali Kalifornije. Zahodno obalo so uspeli precej hitro osvojiti. Tretje krilo se je odpravilo proti Mexico City-ju. 9. 3. 1847 je general Winfield Scott z 10.000 možmi pristal pred mestom Vera Cruz. Po hitri osvojitvi mesta je vstopil v Mexico City (Judge 1993).

Združene države so se po zajetju Santa Anne lahko pogajale o sporazumu Guadalupe Hildaga, po katerem je Mehika prepustila jugozahodno območje in Kalifornijo Združenim državam za 15 milijonov dolarjev. Tako so ZDA prišle do novega območja, ki se razteza na kar 1,36 miliona kvadratnih kilometrov. To so danes države Arizona, Nevada, Utah, deli Nove Mehike, Kolorado in Wyoming (Ferfila 2002, 498). Na teh ozemljih so se v naslednjih 13

letih začeli prepiri in tekmovanja med skupinami ki so podpirale suženjstvo in tistimi, ki so bila proti suženjskemu delu. Vsa ta tekmovalnost je privedla do državljanske vojne.

V Mehško-ameriški vojni je sodeloval enajsti predsednik ZDA, James K. Polk, zahtevala pa je okvirno 25.000 žrtev na mehiški strani in okoli 6000 žrtev na ameriški strani, od tega 4152 poškodovanih in okoli 1773 mrtvih (PBS 2016).

Asimetrija je bila večinoma pozitivna. Pozitivna asimetrija govori o uporabi razlik in kako z njihovo pomočjo doseči prednost pred nasprotnikom. Vojaška strategija ZDA daje velik poudarek trdemu treningu, močnem vodenju in razviti tehnologiji. Ta strategija temelji na vzdrževanju in uporabi te nadvlade, po drugi strani so bile prisotne še značilnosti gverilskega boja in tudi iskanje nasprotnikovih šibkih točk. Dolžina trajanja spopada je bila kratka, tako da je bila vpletena kratkoročna asimetrija, kateri se nasprotnik ni imel časa prilagoditi. Asimetrija je bila spontana, saj so obe strani pač delovale, kot je bilo za tisti čas in njihovo kulturo takrat normalno. Asimetrija je bila z nizkim tveganjem, saj je začela na temeljih širjenja ozemlja s pomočjo akumulacije orožja in razvoja države. Glede na situacijo in čas je bila uporabljena asimetrija, povezana s simetričnimi pristopi. Prav tako pa je bila asimetrija tako materialna kot psihološka, s tem da je bila materialna v ospredju. To je vojna, kjer lahko z gotovostjo trdimo, da je tehnološka prednost ameriške vojske, ki se kaže v sodobnejši oborožitvi in taktični razvitosti – uporaba ladjevja, taktična razporeditev kril itd., bila glavni akter pri prevladi v spopadu. To se kaže tudi v številu vojakov, ki so sodelovali na obeh straneh, saj je bilo zaradi vseh tehnoloških prednosti nepotrebno v vojno vplesti več vojakov na ameriški strani.

4.4 Obdobje državljanske vojne in povojni imperializem

4.4.1 Državlјanska vojna

Na začetku vojne v oči najbolj bode precejšnja materialna prednost severa. 23 držav z 22 milijoni prebivalcev se je postavilo po robu 11 državam z 9 milijoni prebivalcev. Prednosti severa so bile tudi tehnološka razvitost proti ruralnosti juga. Sever se je ponašal z naslednjimi številkami: 90 % produkcijskih kapacitet, 80 % kapitala, 75 % obdavčljivega bogastva, severna inflacija v času vojne je znašala 80 %, južna znaša 900 %. Premoč severa v industriji je precej olajševala proizvodnjo orožja in streliva, oblačil in drugega blaga, kar je še dodatno povečevalo premoč v številu prebivalstva. Pa tudi železniško omrežje na severu je dajalo vojaško prednost zvezi. Prednost juga je bil boj na lastnem ozemlju (geografska prednost

domačega teritorija), kar je pomenilo, da je bila potrebna samo obrambna, ne pa tudi ofenzivna taktika pri vodenju vojne (Ferfila 2002, 500).

Izvolitev Lincolna je spodbudila Južno Karolino k neizogibnemu sklepu, da se bo odcepila od zveze. Ko so bili volilni izidi potrjeni, je posebna konvencija Južne Karoline razglasila, »da je zveza, ki je živela skupaj z Južno Karolino in drugimi državami, pod imenom Združene države Amerike s tem razpadla«. Do 1. februarja 1861 je odpadlo še šest drugih južnih držav. 7. februarja je sedem držav sprejelo začasno ustavo Konfederalnih držav Amerike. Druge južne države so še ostale v zvezi« (Ferfila 2002, 500). Ustava Konfederalnih držav Amerike je bila podobna, dodatno pa je zagotavljala pravico do sužnjelastništva, suverenost držav in samo en šestletni mandat državnemu predsedniku. Lincoln se je na revolucionarno dejanje odzval z govorom, v katerem je poimenoval odcepitev za »zakonsko nično« ter začel omenjati možnost uporabe sile za zavarovanje vojaških utrd na jugu (Ferfila 2002, 500).

Ko je sever dejansko želel dobaviti zaloge utrdbi Fort Sumter, je južna milica utrdbo napadla in dosegla njeno predajo. To je rezultiralo v odcepitvi dodatnih štirih držav, oblasti ZDA pa so uspele ohraniti v zvezi štiri najsevernejše države s sužnjelastništvom. V tem trenutku se je odcepila protisuženjska Zahodna Virginija, kljub temu pa jo je zapustilo precej mož, ki so odšli na jug, kjer so se pridružili konfederacijski vojski (Wikipedia 2015b). »Začela se je vojna, v kateri je umrlo več Američanov kakor v kateremkoli spopadu prej in pozneje« (Ferfila 2002, 500).

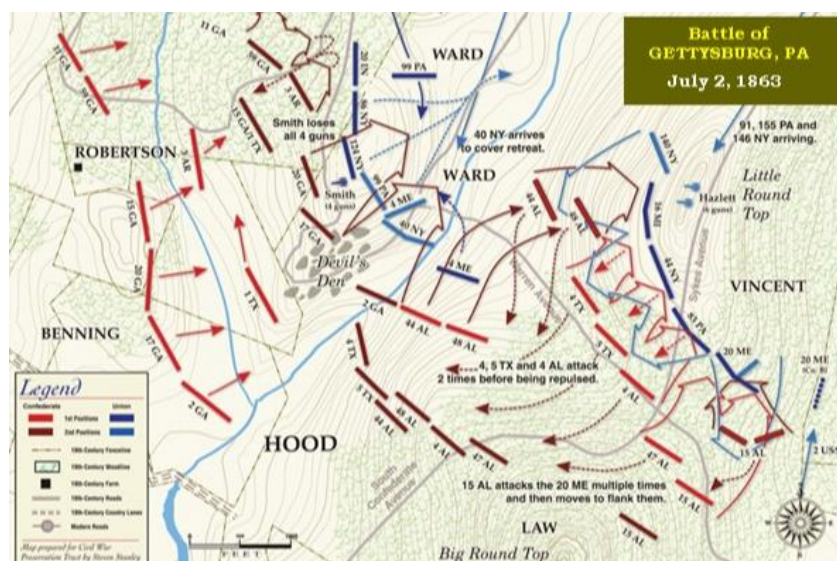
Odhod Virginije iz zveze je povzročil največ nejevolje, več kot odhod vseh ostalih. »Tamkajšnji državniki so veliko prispevali k zmagi v revoluciji in pri snovanju ustave, sama država pa je dala zvezni državi pet predsednikov. Z Virginijo je odšel tudi polkovnik Robert E. Lee, ki je zaradi lojalnosti svoji državi odklonil poveljevanje zvezni vojski« (Ferfila 2002, 500). V začetku vojne je bila večina mornarice v rokah zveze. Lincoln je razglasil zaporo za južno obalo, kar je do leta 1863 skoraj popolnoma onemogočilo pošiljanje bombaža v Evropo in uvoz orožja, oblačil ter zdravil, ki jih je jug nujno potreboval. Velika Britanija in Francija, ki sta se pripravljali priznati Konfederacijo, sta z odločitvijo počakali in tako juga nista nikoli diplomatsko priznali, zato ni dobil gospodarske pomoči iz Evrope, na katero je računal (Ferfila 2002, 500–501). Vojska Unije (zveza držav v okviru ZDA), je za napad izkoristila reki Mississippi in Tennessee. S tem je uspel sever do leta 1863 nadzirati že vso območje Missisippija (izjema je Vicksburg, ki je padel julija 1863). Na ta način je bila Konfederacija presekana po polovici. Po drugi strani je uspela konfederacijska vojska (na čelu katere je

Robert E. Lee) nadzorovati območje Chesapeakea in po zaslugi svojega vodje se je kazala kot izjemno sposobna ter odporna. Primer so dvakratne Leejeve ofenzive s katerimi je zasedel dele ozemlja Unije. Njegov nasprotnik je bil general Unije Ulysses S. Grant, ki je uspel leta 1864 doseči Leejevo predajo, a je pred tem utrpel številne žrtve. (Wikipedia 2015b).

V času obleganja Konfederacije so na severu na predsedniških volitvah 1864 ponovno izvolili Lincolna. To je bila potrditev privrženosti vojni proti odcepljeni Konfederaciji. »14. aprila je predsednik vodil svoj zadnji sestanek vladnega kabineta. Zvečer tistega dne se je z ženo in mladim parom, ki je bil pri njiju v gosteh, udeležil predstave v Fordovem gledališču. Ko je sedel v predsedniški loži, ga je umoril John Wilkes Booth, igralec iz Virginije, ki je bil zagrenjen zaradi južnjaškega poraza« (Ferfila 2002, 501). Rezultat vojne je bilo 360 tisoč žrtev v vrstah Unije ter 260 tisoč žrtev iz Konfederativnih držav (Wikipedia 2015b).

V celotnem poteku vojne je bila najpomembnejša bitka pri Gettysburgu. Bitka je trajala od 1. do 3. julija 1863 in je predstavljala preobrat za ameriško državljansko vojno. V bitki pri Gettysburgu je Unija v tridnevnem vojskovanju premagala Konfederacijo ter s tem končala invazijo generala Leeja na sever. Pomembno vlogo je odigralo dejstvo, da je bil general Lee slepo prepričan v nepremagljivost svoje vojske, kar je na koncu negativno prispevalo k izidu bitke, poleg tega pa se ni zavedal, da je imela vojska Severne Virginije nove in neizkušene poveljnike. Robert E. Lee je prek generala Jamesa Longstreeta pooblastil generalmajorja Georgea Picketta, da po neuspešnih prebojih prek levega in desnega krila izvede napad na center obrambe unionistov vzdolž Cemetery Ridgea. General George G. Meade je na drugi strani predvidel to potezo in 12.500 mož je pričakala pripravljena vojska. To je bil trenutek, ki ga je Meade čakal, saj je uporabil skrite topove in le vsak tretji secesijski vojak se je z bojišča zatekel na varno. Samo v tem jurišu je Konfederacija izgubila polovico mož v treh dneh bitke oz. blizu 10.000 ljudi v petdesetih minutah. Ko sta vojski zapuščali območje Gettysburga, je na poljih ostalo 51.000 padlih, ranjenih in ujetih vojakov – približno enako na obeh straneh. Zato so si zgodovinarji enotni, da v bitki zmagovalca ni bilo, vendar je Jug izgube težje prenesel kot Sever. Izgubil je udarno moč in iz ofenzive prešel v defenzivo. Lee se je ob neodločnosti Meada in s pomočjo dežja umaknil v Virginijo in se nikoli več ni vrnil na sever. S predajo generala Leeja se je konfederacijski upor končal (Bauman 2013).

Slika 4.2: Bitka pri Gettysburgu

Vir: Our Confederate Heros (2015).

Pri državljanski vojni sta se spopadli dve popolnoma različni strani. V bitki sta torej sodelovali federacijska in konfederacijska vojska, ki sta si bili po številu vojakov povsem neenakovredni, saj je konfederacijska vojska štela ravno polovico manj vojakov. Tako je prišlo tudi do tega, da je vsaka izmed strani uporabljala različno vrsto asimetrije. Jug, kot v spopadu šibkejša stran, je uporabljal negativno, kratkoročno, načrtovano, psihološko asimetrijo in asimetrijo visokega tveganja. Kot njegov antipol je sever uporabil pozitivno, dolgoročno, spontano, povezano, materialno asimetrijo in asimetrijo nizkega tveganja. Seveda pa sta tudi sever in mediji psihološko vplivala na ljudi. Ferfila piše, da je med vojno vojaško ministrstvo od časopisov zahtevalo, da vse informacije, ki jih dobijo po telegrafu, uskladijo z njimi. Kadar z ukrepom niso uspeli, so se pogosto znašali nad novinarji (Ferfila 2002, 310). Pokazatelj, da je v spopadu prevladala količina vojakov in orožja ter tehnološka razvitost, je tudi, da jug kljub izkušenejšim poveljnikom (predvsem Robert E. Lee) ni uspel doseči končne zmage. Verjetno bi bil rezultat drugačen oz. bi bilo končno število žrtev sigurno še večje, če bi Velika Britanija in Francija priznali Konfederacijo in bi jug dobil gospodarsko pomoč iz Evrope, na katero je računal. »Vojaška tehnika, ki jo vojske izkoriščajo, je hitra mobilizacija ter uporaba tehnoloških novosti, kot sta železnica in telegraf. Napredek v tehnologiji se je začel uporabljati na bojnem polju. Masovna proizvodnja strelnega orožja se je začela v ZDA, zaradi tega je Ameriška državljanska vojna pogosto opisana kot prva industrializirana vojna« (Simončič 2009, 35).

4.4.2 Špansko-ameriška vojna

»Špansko-ameriška vojna, ki je potekala leta 1898, je prelomnica v ameriški zgodovini. V nekaj letih po končani vojni so ZDA nadzorovale ali imele vpliv na otokih Karibskega morja, v srednjem Tihem oceanu in v bližini azijskega kopnega. V devetdesetih letih 19. stoletja sta bila Kuba in Portoriko še edina preostanka španskega imperija v Novem svetu, Filipini pa so bili jedro španske moči na Tihem oceanu« (Ferfila 2002, 509). Leta 1895 je izbruhnila kubanska revolucija proti španski oblasti. ZDA so bile z večih strani pozvane naj posredujejo in pomagajo rešiti vedno bolj krvavo dogajanje na otoku. Takrat pa so se začeli kazati interesi po številnih bogastvih Latinske Amerike. Prelomna točka je bila eksplozija ameriške vojaške ladje Maine, ki je 15. februarja eksplodirala v mestu Havana. Američani so takoj pristopili reševanju razmer in začeli so se dogovori s Španijo o pomiritvi razmer, na začetku kot zagotovilo po spoštovanju suverenosti Kube. Španija se ni želela umakniti iz otoka in aprila 1898 so ZDA napovedale vojno (Onwar 2015c). Ferfila ugotavlja, da je do vojne prišlo zaradi sovražnega pogleda ljudi na avtokratsko špansko oblast. Kot drugi razlog navaja simpatije Amerike do njihovih zahtev po neodvisnosti in kot zadnji razlog vidi novi moralni duh državne odločnosti v ZDA, ki so ga deloma spodbujali tudi zelo hujskaški, nacionalistični in senzacionalistični mediji (Ferfila 2002, 509).

Celotno dogajanje med vojno je bilo odločno in hitro. Začelo se je z napadom na špansko mornarico na območju takratnih Filipinov. Nadaljevalo se je z uspešnim izkrcanjem ameriških oboroženih sil na Kubi. Boji so trajali štiri mesece in so se zaključili v bitki pri hribu San Juan, kjer je španska vojska doživela poraz. Okupirana sta bila tudi Puerto Rico in Manilski zaliv (Le Monde Diplomatique 2015).

Februarja 1899 je bila podpisana mirovna pogodba. Španija je za 20 milijonov USD predala zmagovalcem Puerto Rico, Guam ter Filipine, Kuba pa je postala ozemlje ameriškega vpliva. Rezultat vojne je bilo okoli 20 tisoč filipinskih žrtev v boju in 200 tisoč žrtev kolere. »Posest čezmorskih ozemelj je bila za ZDA nova izkušnja. Sčasoma so nove dežele spodbujali, naj se približajo demokratični samoupravi« (Ferfila 2002, 509). Špansko-ameriška vojna je bila pomembna prelomnica v zgodovini obeh antagonistov. Španski poraz je odločno obrnil pozornost Španije stran od njenih čezmorskih kolonialnih želja, in sicer na svoje domače potrebe. To je pripeljalo do kulturne in literarne renesanse in dveh desetletij zelo potrebnega gospodarskega razvoja Španije. Zmagovite ZDA so prišle do višje stopničke v mednarodni politiki. Posledično je to pripeljalo do kasnejših pomembnih vplivov ZDA na vojne v Evropi.

Zelo dobro pomen te vojne opišejo besede državnega sekretarja Johna Haya, ki je dogodek opisal kot »Čudovita majhna vojna« (ang. *A splendid little war*). Posledično ZDA v nekaj mesecih postanejo ena izmed velikih transoceanskih sil (Wikipedia 2015e).

Asimetrija med spopadom je bila pozitivna, saj so imele ZDA veliko prednost pri vodenju in tehnologiji. Na to kaže dejstvo, da je imela Španija v tem času aktivnih 200 tisoč vojakov, na drugi strani ZDA 130 tisoč. Končno število žrtev, upoštevajoč boje, je bilo na španski strani 20 tisoč, na strani ZDA pa 5 tisoč. Iz tega izhaja tudi ugotovitev, da je bila asimetrija spontana z nizkim tveganjem in z uporabo simetričnih pristopov ter popolnoma materialna.

4.5 Obdobje prve svetovne vojne

V diplomskem delu sem se osredotočil na leto 1917, ko se vojni pridružijo ZDA ter kaj je to pomenilo za razplet vojne. ZDA so vse do leta 1917 bile nevtralne in so celo poskušale delovati v vlogi mirovnika. Vendar pa so vsi poskusi pomiritve spodleteli. Kot končni povod za vstop ZDA v vojno na strani antantnih sil 6. aprila 1917 se navaja potopitev britanske potniške ladje Lusitanije, na kateri je bilo tudi veliko državljanov Združenih držav Amerike. Vstop ZDA v vojno je razcepilo Američane na dva pola. Navsezadnje je Woodrow Wilson na volitvah leta 1916 dosegel zmago ravno z obljubo, da se ne bodo vpletali v vojno. Benko vidi vstop ZDA v vojno kot odločilni za izid vojne, razlog za vstop pa je po njegovem mnenju pogojen s političnimi in ekonomskimi interesi. Spodbudo za vstop vidi v nemškem podmorniškem vojskovanju in v izpeljani nemški mehanizaciji v Mehiki, namenjeni uporabi zoper Američane (Benko 1997, 159). Ferfila pravi, da so na vstop v vojno vplivale politične in gospodarske povezave z Francijo in Veliko Britanijo. ZDA so že pred vstopom posojale in dobavljale material in orožje, saj so se zavedale, da bi zmaga Nemčije lahko spremenila marsikaj. Skrbele so jih investicije in trgovina z pomembnimi partnerji v Evropi in njihovimi kolonijami. Kot odločilnega za razvoj in hitrejši konec vojne vidi vstop številčne in spočite vojske. ZDA so namreč do oktobra leta 1918 na predvečer zavezniške zmage poslale na francosko obalo več kakor 1.750.000 vojakov (Ferfila 2002, 516). Vse skupaj je vojna število vseh vpletenih v vojaške in z vojsko povezane službe dvignila z 200 tisoč na 4 milijone.

Ameriška vojska pod vodstvom Johna J. Pershinga je v Francijo vstopila junija 1918, kjer so se pridružili francoskemu in angleškemu poveljstvu. Te sveže sile so bile izredno pomembne pri izničenju velike ofenzive nemške vojske, ki je trajala vse od marca istega leta. Po tem ko so odbili nemški napad so septembra 1918 skupaj z zavezniki izvedli napad pri Verdunu. Kot

rezultat ojačitve sil so se Centralne sile predale in sicer 11. novembra 1918. Vojna je na ameriški strani povzročila izgubo okoli 112 tisoč človeških življenj, mnogi izmed teh pa so podlegli epidemiji gripe leta 1918 (Simić 1996).

Predsednik Woodrow Wilson je videl v ustanovitvi Društva narodov najboljše sredstvo za zagotovitev svetovnega reda in miru. Za prvo nalogo si je zadal prepričati velike sile v nujnost tega koraka. Društvo ali ligo narodov so ustanovili 28. aprila 1919. Njegova naloga je bila varovati mir v svetu, zmanjšati oborožitev in reševati spore z mednarodnim sodelovanjem. Poleti leta 1918, ko so nemško armado premagali, je nemška vlada zaprosila Wilsona za pogajanja na podlagi štirinajstih točk. 14 točk je januarja 1918 predložil senatu kot temelj pravičnega miru. Wilson se je posvetoval z zavezniki in ti so sprejeli nemški predlog. Wilson je upal, da se bo dalo končni mirovni sporazum doseči s pogajanja, a se je bal, da bodo strasti, ki jih je podžgala vojna, gnale zaveznike, da bodo Nemčiji postavljali velike zahteve (Ferfila 2002, 516). Med zmagovalci so prišla na površje nasprotja glede delitve plena v kolonijah, glede položaja Nemčije in medsebojnih odnosov. Prvi udarec so Društvu narodov zadale že ZDA, ki niso hotele slediti Wilsonovi ideji. S tem je bilo Društvo oslabiljeno, še posebno ker tudi poraženke niso mogle biti članice. Wilson se je zavzemal za Društvo narodov in mirovno politiko, ki jo je začrtal. Pri tem ni bil uspešen in ZDA so po Wilsonu stopile nazaj, se umaknile na svoj kontinent in v politiko izolacionizma. Niso se želeli vmešavati v evropske zadeve; Versajsko mirovno pogodbo še podpišejo, v Društvo narodov pa ne vstopijo (RTV SLO 2014). »Posledica tega je bila, da je bilo Društvo narodov brez navzočnosti Združenih držav in Rusije šibka organizacija« (Ferfila 2002, 516).

Zanimivo je, da bi se vse skupaj lahko končalo popolnoma drugače. Če bi Nemčija napadla Francijo z vsemi razpoložljivimi silami takoj na začetku vojne bi v spopadu verjetno izpadla kot zmagovalka. Podobno kot v vojni leta 1870-1871. Napako je ponovila drugič v trenutku ko Rusija leta 1917 izstopi iz vojne. Takrat bi lahko vse vojaške sile preselili na zahod, ampak to niso naredili. Nenazadnje pa so bili sami podmorniški napadi na ameriške ladje eden glavnih razlogov za vstop ZDA v vojno in posledično poraz v vojni. Nemška vojaška dejanja so imela torej ravno obraten rezultat od pričakovanega. Namesto hitre zmage so pripeljala do dolgotrajne vojne in poraza Nemčije. Težava je bila tudi napačna strategija, ki se ni prilagajala časovnemu razvoju okolja in tehnologije. Do te vojne je veljalo, da ofenzivno okolje in strategija in hitra mobilizacija prinašajo končni uspeh. Prišlo je do napake, saj okolje

in tehnologija vojskovanja v prvi svetovni vojni nista favorizirali ofenzivnost pač pa defenzivnost. Ta napaka je vojno razvlekla čez težka štiri leta (Kovač 2014).

V prvi svetovni vojni se srečamo s trkom zastarele vojaške taktike, ki se je uporabljala v 19. stoletju in tehnologijo 20. stoletja. Napade so še vedno izvajali po taktiki prejšnjih stoletij, kar pomeni linijsko bojevanje v zgoščenih vrstah. Posledice so bile zaradi novih orožij katastrofalne. Za dober primer velja mitraljez, ki je v nekaj sekundah izstrelil toliko krogel kot bi jih v preteklosti cel bataljon vojakov (IV. Osnovna šola Celje 2015). Na začetku vojne so bili mitraljezi težki in okorni in šele proti koncu so začeli razvijati lažje in bolj mobilne mitraljeze. Primer takšnega je lahki puškomitraljez Browning M1918. ZDA so ga na bojišče poslale proti koncu vojne in izkazal se je za tako učinkovitega, da je ostal v uporabi vse do začetka sedemdesetih let prejšnjega stoletja (Military factory 2016).

Poleg že znanih pušk, pištol, bajonetov, hitrostrelnih topov in ročnih granat se je v tej vojni uporabilo še eno novo orožje, in sicer tank. Podatki kažejo na ogromno število proizvedenih tankov med prvo svetovno vojno, tako pri Veliki Britaniji kot tudi Franciji, vendar jima to ni doprineslo znatne prednosti, saj pogoji za uporabo tankov (obširen sistem strelskih jarkov, protitankovske ovire in močvare) niso bili niti najmanj ugodni. Tudi prihod letal ni prispeval k odločilni spremembi strateških odločitev. Ob vsej razpoložljivi oborožitvi preboj močnih obrambnih črt skoraj ni bil mogoč in taktika izčrpavanja ni bila uspešna (Simončič 2009, 41).

Med tistimi, ki so razmišljali, kaj spremeniti v prihodnje, da ne bo več nerazumnega linijskega tekanja proti nasprotniku je bil Liddel- Hart. Osebnostno je doživel vojno v jarku in skozi to izkušnjo prišel do zaključka, da je najboljši napad tisti, ki prizadene nasprotnikovo vojaško logistiko. Predlagal je tudi osem maksim, ki so pomembna za asimetrično vojskovanje in so po njegovem mnenju bistvena pri strategiji in taktiki. Govori o tem, da se je potrebno prilagoditi danim sredstvom, imeti jasne cilje, izbrati nepričakovano, izbrati najlažjo pot, biti prilagodljiv, imeti več izvedljivih načrtov, nikoli napadati defenzivno postavljenega nasprotnika in biti inovativen ter nikoli ponoviti istega napada. Pravila gverilskega bojevanja so po njegovem mnenju diverzija, motnje nasprotnika in demoralizacija (Buffaloe 2006).

Asimetrija vojskovanja je bila negativna, saj je šlo za iskanje nasprotnikovih šibkih točk. Dolžina trajanja spopadov je bila kratkoročna, saj so se nasprotne strani znale hitro prilagoditi, prav tako je bilo vojskovanje skrbno načrtovano. Asimetrija nizkega tveganja se

izkaže pri uporabi visokih tehnoloških sredstev in implikaciji naprednega vojaškega sistema v samo vojskovanje. Uporabljena je bila asimetrija, povezana s simetričnimi pristopi. Največji vpliv na končni uspeh pa je imela pozna vključitev ZDA z velikim številom spočitih vojakov, ki so bili opremljeni s sodobnim in mobilnim orožjem, kot je npr. lahki mitraljezi. Poudariti pa je potrebno, da so ZDA skrbele, da v javnost niso prišle prosocialistične novice. Ferfila piše o velikem številu časopisov in revij, ki jih je poštno ministrstvo zavrnilo, ker naj bi bile v njih pronemške ali prosocialistične teme (Ferfila 2002, 310).

4.6 Obdobje druge svetovne vojne

Logično nadaljevanje prve je bila druga svetovna vojna. Američani so bili še vedno nenaklonjeni vojni in vstopu v njo, kot je bilo to že v prvi svetovni vojni. Dosti je bilo tudi prepričanih, da so se udeležili prve svetovne vojne, zaradi ukane bankirjev in trgovcev z orožjem. Na splošno pa so ZDA vodile politiko nevmešavanja v težave Evrope.

V okviru mednarodnih odnosov brez neposrednega vmešavanja so tako sprejeli kup nevtralističnih zakonodaj. Ferfila piše, da so te zakonodaje prepovedovale trgovanje in dajanje posojil kateri koli državi v vojni, s ciljem za vsako ceno preprečiti vmešavanje ZDA v kakršno koli neameriško vojno (Ferfila 2002, 521). Golob v diplomskem delu ugotavlja, da je ta politika nevmešavanja zdržala vse do velikih apetitov Japonske in Nemčije po širitvi svojega ozemlja. Zaradi obsega japonskih in nemških ekspanzionističnih želja je po dejanskem izbruhu vojne 1. septembra 1939 ameriško izogibanje vojni postajalo vse manj verjetno (Golob 2007).

Prvi kazalci konca politike nevmešavanja so se pokazali, ko je Roosevelt leta 1939 vpeljal politiko *cash and carry*. Ta je omogočala prodajo ameriškega orožja za gotovinsko plačilo in ladijski odvoz le-tega plačilno sposobnim državam. Primer te politike je pomoč Britanskemu kraljestvu zaradi pomanjkanja dobrin zaradi vojnega stanja v juniju 1840. Vseeno je bil za ZDA to mirnodobni čas, a to ni zadrževalo uveljavljanja programa *Selective Training and Service Act*. Ta je omogočil, da je bilo registriranih okoli 16 milijonov vojaških obveznikov. Razmere so postale še bolj komplicirane 7. decembra 1941, ko so japonski bombniki napadli nepripravljeno vojaško пристanišče Pearl Harbour na Havajih, ter naslednji dan še vojaško bazo na Filipinih (Golob 2007). Uničenih je bilo devetnajst ladij, med njimi pet bojnih ladij, stopetdeset ameriških letal, ubitih pa več kot 2300 vojakov in civilistov. Po objavi japonskih napadov na ameriško oporišče, je predsednik Roosevelt 7. december razglasil za »dan, ki bo

zapisan sramoti«. Kongres je 8. decembra napovedal vojno Japonski, Nemčija in Italija pa sta tri dni kasneje napovedali vojno Ameriki (Ferfila 2002, 522). Cirkvenčič v diplomskem delu ugotavlja, da je bila v drugi svetovni vojni organizirana daleč največja logistična operacija (Cirkvenčič 1998, 14). Nadaljuje z pojasnjevanjem, kako težko je bilo zagotoviti transport, ki je na takšne geografske razdalje prepeljal ogromno število vojakov in vojaškega materiala. Sploh, če vzamemo v obzir, da so material transportirali tako za lastne potrebe kot tudi za podporo zaveznikov v Evropi. Poudari podatek, da je ena ameriška divizija dnevno porabila približno 700 ton materiala (Cirkvenčič 1998, 14). Prebilič v doktorski dizertaciji drugo svetovno vojno zaradi obsega po številu vojakov, držav in razsežnosti geografskega prostora vodenja bojev, predvsem pa zaradi pomena, ki ga je imela logistika na izid, poimenuje »logistična vojna« (Prebilič 2004, 14). »Država je dvignila velikanske količine denarja in ustvarila nova industrijska podjetja za množično izdelavo ladij, oklepnih vozil in letal. Z vrsto nabornih zakonov se je število pripadnikov oboroženih sil ZDA povzpelo na 15.000.000. Ob koncu leta 1943 je bilo okrog 65 milijonov moških in žena v uniformi ali v poklicih, ki so bili povezani z vojno« (Ferfila 2002, 523).

Vrhunec je vojna doživela leta 1944 med umikanjem sil osi. Sovjeti po predaji nemških vojakov pri Stalingradu leta 1943 zasedejo vzhodno Evropo. Ostali zavezniki medtem pripravljajo invazijo na Francijo. Vodi jih Dwight D. Eisenhower. Dan D se zgodi 6. junija 1944 z izkrcanjem v Normandiji. Pariz osvobodijo 25. avgusta 1944 pod poveljstvom generala Georga S. Pattona. Zavezniki obkrožijo Berlin maja 1945, dva meseca po vstopu v Nemčijo. Tretji rajh se preda 8. maja 1945. Nemški oziroma Hitlerjev vedno ožji imperij se ni mogel primerjati z združenimi sredstvi ZDA in njihovo industrijsko močjo, Rusijo in njenimi človeškimi silami ter viri Britanskega imperija (Davies 1997, 1036).

To pa ne pomeni, da se je vojna končala tudi za ZDA. Pacifiške bitke so še vedno divjale, tako na morju, zraku kot na kopnem. ZDA so namreč nazaj osvajale vsa otočja, ki so jih izgubile v začetnih agresijah japonske vojske. Japonski imperij se kljub vsemu ni vdal in s pomočjo samomorilskih kamikaz in nepopuščanja v bojih na kopnem so na Iwo Jimi in Okinawi pobili okoli 6000 ameriških marincev. Takrat so ZDA začele razmišljati o uporabi jedrskega orožja, katerega so začele razvijati leta 1941 pod imenom Manhattan Project pod vodstvom J. Roberta Oppenheimerja. Jedrski program je nastal kot strah, da jedrskega orožja ne bi prva razvila Nemčija in pa srednjeročno z mislimi o povojni svetovni dominaciji in tekmovanju z ZSSR. ZDA so bile glede uporabe jedrskega orožja razcepljene. Nekateri so

trdili, da zaradi fanatičnosti japonskih borcev kopenski napad na Japonsko odpade, saj bi bilo število ameriških žrtev preveliko. Tisti, ki so bili uporabi jedrskega orožja nenaklonjeni pa so predlagali meditacijo oz. simulacijo jedrskega napada kot način psihološkega zastraševanja. Odločitev o uporabi je padla 6. avgusta 1945. Orožje je prvo letelo na Hirošimo. Končalo se je z okoli 70 tisoč neposrednih žrtev in okoli 100 tisoč žrtev sevanja. Tri dni kasneje se je napad na Nagasaki končal z okoli 40 tisoč mrtvimi. Japonska se je predala 2. septembra 1945. Še danes pa so razprave o upravičenosti in posledicah uporabe teh bomb še kako žive (Dnevnik 2015a).

Pojavi se oblika pozitivne in negativne asimetrije. Gre za uporabo visokotehnoloških sredstev, znanja in izurjenih sil z vseh strani. Zaradi vseh orožij, ki so jih izumili med in po prvi svetovni vojni je prišlo z prilagoditvijo taktike (hitro vojskovanje), do trenutka, ko so orožja odigrala ključno vlogo. To so bila orožja kot so tanki, podmornice, letala, letalonosilke, hitrostrelna orožja in pa zelo pomemben napredek v komunikacijski tehnologiji. Izumili so tudi prve radarje in naprave za šifriranje (npr. nemška Enigma). Prav tako se pojavi oblika negativne asimetrije v iskanju nasprotnikovih šibkih točk in izkoriščanju le-teh. Asimetrija vojskovanja je kratkoročna, saj so se nasprotniki hitro prilagodili načinu vojskovanja. Kot v večini vojn v moderni dobi ima tudi ta status načrtovane asimetrije, saj so se nasprotniki dobro pripravili na medsebojno bojevanje, ki pa je imelo značaj asimetrije visokega tveganja nepredvidenih povračilnih ukrepov. Prvič v človeški zgodovini je bila uporabljena atomska bomba, kar daje vojni, ki je imela na začetku značaj povezane asimetrije s simetričnimi pristopi, značilnost popolne asimetrije. Vse skupaj je povzročilo prepletanje materialne in na drugi strani psihološke asimetrije. Primer psihološkega zastraševanja je npr. Hitlerjeva napoved vojne (skupaj z Italijo) ZDA tri dni po vojni napovedi ZDA nad Japonsko. Prav tako lahko kot psihološko asimetrijo razumemo internacijo Američanov, ki so bili po rodu Japonci. Okoli 120.000 ameriških Japoncev, ki so živeli v Kaliforniji, so izselili iz domov in internirali v taborišča (Ferfila 2002, 523). Ne smemo pozabiti tudi vpliva medijev. Ferfila piše, da je obstajal urad za cenzuro, ki je med drugo svetovno vojno spremljal in nadziral informacije o številu žrtev in premikih nasprotnih enot, naj pa ne bi cenzuriral političnih zadev (Ferfila 2002, 310). Kot sem že poudaril pa je imela vodilno vlogo pri odločitvi o zmagovalcu vojne vojaška logistika. Nemški nacistični režim je taktično temeljil na hitri mobilizaciji vojske, ki je bila sposobna s pomočjo motoriziranih enot zelo hitro premagovati večje razdalje. To je bilo možno samo z učinkovito vojaško logistiko. Ko je prišlo do razpada logističnega sistema

in na drugi strani odlične organizacije logistike ZDA je to bistveno pripomoglo k končnemu nemškemu porazu (Prebilič 2006).

4.7 Povojno obdobje in obdobje hladne vojne

4.7.1 Korejska vojna

Korejska vojna je bila oboroženi konflikt, pri katerem sta sodelovali Severna in Južna Koreja. Večina analitikov vidi v tej vojni enega od vrhuncev hladne vojne. Udeleženi je bilo dosti drugih držav, nekatere odprto, druge spet prikrito. Severna Koreja je imela podporo v Ljudski republiki Kitajski, kasneje pa ji je s pomočjo vojaških svetovalcev in vojaškega materiala priskočila v pomoč še Sovjetska zveza. Na strani Južne Koreje so bile glavna podpornica ZDA, delno pa je pomoč nudilo tudi Združeno kraljestvo ter Filipini. Ne smemo zanemariti tudi podporo modrih čelad iz več držav. Komunistične sile so želele združiti državo, ZDA pa so imele za končni cilj vrnitev samostojnosti nekomunistični Južni Koreji (Tilford 2002, 15).

Ferfila (2002, 529) je v knjigi ZDA obrazložil, da je prav Korejska vojna povzročila oborožen spopad med ZDA in Kitajsko. Po koncu druge svetovne vojne so zavezniki Korejo najprej osvobodili izpod Japoncev, nato pa so jo razdelili po 38. vzporedniku. Meja med severno sovjetskim okupacijskim področjem in južnim ameriškim je bila vojna demarkacijska linija. Severne pokrajine so imele razvito rudarsko industrijo, južne pa so bile usmerjene v kmetijstvo. Obe okupacijski področji sta imeli izrazito ideološko-politični nasprotji. V noči na 25. junij 1950 so redne severno korejske enote prekoračile demarkacijsko linijo in s tem povzročile začetek Korejske vojne. Pod vplivom okupacijskih sil in hladne vojne, se je razdelitev nekdanje enotne države Koreje, še bolj ustalila in s tem sta se dve državi pod vplivom okupacijskih sil začeli razvijati vsaka v svojo smer. Koreja se je tako čez noč spremenila v središče svetovne politike in v bojišče ideološke vojne. Ob dogajanjih v Koreji se je svetovna jasnost pričela zavedati, da se t.i. hladna vojna lahko sprevrže v »vročo«. Obe veliki sili, takratna Sovjetska zveza in ZDA sta želeli izkazati svojo premoč in preizkušati nova orožja. S prodorom Severne Koreje na področje Južne, so ZDA pridobile na svojo stran OZN in s tem z mednarodnimi silami skušale preprečiti nadaljnji severnokorejski prodor proti jugu. Novembra 1950 se je z milijon prostovoljci v spopad na severnokorejski strani vmešala Kitajska, kar je preprečilo namere ZDA. Enote Združenih narodov, ki so že mislile, da je ofenzive konec, so se umaknile južno od Seula. Vrhovni poveljnik enot Združenih narodov, ameriški general MacArthur, je zaman zahteval bombardiranje kitajskih letalskih oporišč in

uporabo atomskega orožja. Prisotnost Ljudske Republike Kitajske je vsekakor omejevala vojno in njeno (pretirano) eskalacijo v smislu uporabe sredstev, kot je jedrsko orožje (Onwar 2015b).

General MacArthur je poveljeval daljnovzhodnemu poveljstvu ameriških enot, ki je imelo sedež v Tokiu. V juniju 1950 so ameriške enote na japonskem v svojih oboroženih silah vsebovale štiri pehotne divizije v bojni sestavi VIII. armade pod poveljstvom generala Waltona Walkerja. Poleg pehotne divizije so imeli še devet protiletalskih bataljonov in en pehotni polk. VII. armada je imela zaradi pomanjkanja ljudi in orožja le 93-odstotno dopolnjenost svojih enot (Schnabel 1992, 52–54). Daljnovzhodno poveljstvo je vsebovalo tudi daljnovzhodno pomorsko skupino pod poveljstvom viceadmirala Charlesa Turnerja Joya. Pluli so v vodah okoli japonskih otokov, sestavljeni iz križarke, štirih rušilcev in šestih minolovcev. ZDA so na tem področju imele še 7. floto ameriške mornarice pod poveljstvom viceadmirala Arthurja D. Strubla in le ta je v letu 1950 v svoji sestavi imela letalonosilko, križarko in osem rušilcev (Cagle in Manson 1966, 44–45).

Severnokorejske sile so 29. junija 1950 zavzele glavno mesto Južne Koreje, Seul. Appleman navaja (1992, 46), da je takratni predsednik ZDA Truman, če je želel obraniti Južno Korejo, moral sprejeti odločitev o uporabi ameriških kopenskih enot. General MacArthur je prejel pooblastila o uporabi oboroženih sil v Koreji z nalogami:

- uporabiti kopenske sile ZDA v Južni Koreji za zaščito komunikacij in za obrambo pomorskih baz in letališč na Pusanskem območju,
- uporabiti pomorske in zračne enote za napad na vojaške sile v Severni Koreji, s prepovedjo prečkanja meje Severne Koreje s Kitajsko in Sovjetsko zvezo,
- zračne in pomorske sile so bile poslane v obrambo Tajvana pred morebitno invazijo Kitajske, hkrati pa preprečiti kitajskim nacionalističnim silam uporabo Tajvana kot odskočno desko za napad na Kitajsko,
- južnokorejskim enotam pa je bilo potrebno poslati vojaško pomoč v materialu in strelivu.

Fronte korejske vojne so se po številnih bitkah ustalile severno od 38. vzporednika. Dve leti trajajoča pogajanja so se 27. julija 1953 končala s sklenjenim premirjem. Vojna demarkacijska linija, 38. vzporednik, je naposled res postala meja med Korejama, saj državi na ženevski konferenci med aprilom in julijem 1954, nista uspeli skleniti mirovnega

sporazuma. Korejsko vojno sta velesili izkoristili za preizkušanje novih orožij. Največji novosti sta bili uporaba bojnih helikopterjev in reaktivnih letal. Korejska vojna ni ničesar spremenila, zahtevala pa je skoraj 2.000.000 življenj. Obe strani sta trdili, da imata prav. Ta spopad je prenesel težišče merjenja moči med blokoma iz Evrope na območje jugovzhodne Azije in doživel nadaljevanje v vietnamski vojni (Korean war 1950–1953, 2015).

Uporaba razvitih tehnologij, svetovanje izkušenih svetovalcev in uporaba izurjene vojske kaže lastnosti pozitivne asimetrije v sicer asimetrično dolgotrajnem spopadu, ki je bil plod načrtovane asimetrije. Gre za primer vojne, kjer se pojavi asimetrija nizkega tveganja. Predvsem zato, ker je vojna kontrolirana s strani prikritih in neprikritih zunanjih sil, ki sodelujejo v hladni vojni. V tej vojni se srečujemo s povezano asimetrijjo s simetričnimi pristopi. Prepletanje materialne in psihološke asimetrije potrjujejo nameni preizkušanja orožja in hkrati prikaz moči svetovnih velesil in s tem tudi ustrahovanje morebitnih sovražnikov. To stanje najbolje opišejo besede, ki jih je izrekel Trumanov naslednik, Eisenhower, ki je dejal: »Sile dobrega in zla se kopičijo, oborožujejo in si stoje nasproti kot redkokdaj v zgodovini. Svoboda se zoperstavlja suženjstvu, svetloba mraku« (Ferfila 2002, 530).

4.7.2 *Invazija na Prašičji zaliv*

Zaradi velikega števila žrtev in ogromnega udarca na vojaški proračun, kot posledica vpletenosti v Korejsko vojno, so se ZDA začele izogibat odprtim spopadom (Nathan, 2001, 31). Rezultat splošnega nezadovoljstva ljudstva je bil odhod takratnega predsednika Harryja Trumana iz položaja, kot enega najmanj priljubljenih predsednikov v zgodovini ZDA. Sovjetska zveza in Kuba sta do leta 1960 stkali že močne vezi. Na Kubi je komunistična partija imela že 130.000 članov. Na zadnjem obisku v Moskvi je Raul Castro prejel močno vojaško podporo v obliki tankov in pušk. Pod vodstvom CIA je administracija predsednika Eisenhowerja podpirala vrsto prikritih operacij na Kubi. S tem je takratni predsednik ZDA odobril in začel eno največjih prikritih operacij v zgodovini ZDA, ki je vključevala tudi invazijo na Kubo. Opozicija s senatorjem J. F. Kennedyem na čelu, jih je kljub vsemu obtoževala, da naredijo premalo glede vprašanja Kube. Podpredsednik Nixon je oktobra 1960 javno oznanil, da se je toleranca do kubanskega režima končala. S tem so že 19. oktobra istega leta začeli popolno ekonomsko blokado Kube (Nathan 2001, 46). V začetku leta 1961 se je novoizvoljeni predsednik J. F. Kennedy zavedal, da je režim Castra grožnja celotni Latinski Ameriki, saj bi podobne revolucije in simpatiziranje s Castrom lahko imele katastrofalne posledice za ZDA. Bivši predsednik ZDA, Eisenhower, je skušal svojega

naslednika prepričati za nadaljevanje operacij proti Kubi, in tako je kubansko vprašanje postalo prioriteta tudi Kennedyjeve administracije. Nekateri najvišji svetovalci vlade, med njimi celo načelnik štaba ameriških sil, general Lyman Lemnitzer, so bili vseeno v dvomih oziroma so celo nasprotovali izkrcevanju sil na Kubi (Berry 2015). Nasprotniki Castra so v New Yorku ustanovili Revolucionarni svet kubanskih beguncev in v okviru gibanja pozivali k uporabi na Kubi in odstranitvi Fidela Castra. Revolucionarni svet kubanskih beguncev je bil priznan s strani ZDA kot začasna vlada Kube (Terenc-Frelih ur 1998, 64–65).

Šest ladij je iz pristanišča Cabezas v Nikaragvi, 14. Aprila 1961, odplulo proti Kubi in s tem začelo invazijo na Kubo, ameriški bombniki B-26 pa so naslednji dan napadli štiri letališča na Kubi. Kljub maloštevilni floti so se Kubanci uspeli pred napadom skriti. Američani so želeli napad prikazati kot notranji upor, zato so svoje B-26 maskirali v kubanske barve in objavili slike enega od letal s »pilotom dezertarjem«. Pretveza ni uspela, zato je bila invazija kmalu odkrita svetu. Kubanski izgnanci so se vojaško usposobili in se 16. aprila zvečer izkrcali iz ladij na kubanski obali. Izkrcevanje se je zavleklo do jutranjih ur, saj je ameriški U-2 posredoval slabe podatke, na katerih ni bil viden koralni greben. V jutranjih urah sta bili potopljeni dve ameriški ladji, med njimi tudi poveljniška ladja Maropa. Obe je potopil kubanski pilot Enrique Carreras Rojas. Brigada 2506, ki se je 17. aprila izkrcala na Playa Giron in Playa Larga v Prašičjem zalivu, je bila enota, sestavljena iz enot kontrarevolucionarjev. Od 1400 pripadnikov brigade 2506 so jih 1197 ujeli, saj je bila Fidelova vojska na invazijo pripravljena. Brigada 2506 je sicer pričakovala podporo lokalnega prebivalstva, vendar je ni bilo. Kennedy se naposled ni odločil za podporo letalskih sil ZDA, saj je bila neuspešnost operacije očitna (Wikipedia 2015a). Pripadniki Brigade 2506 so bili obsojeni na 30 let zapora, vendar so jih po 20 mesecih pogajanj izpustili. V zameno za izpustitev ujetnikov je Castro zahteval 28 milijonov dolarjev odškodnine. Z njo bi Kuba dobila stroje za industrijsko izgradnjo. V ZDA je Eleanor Roosevelt ustanovila odbor, ki naj bi zbral potreben znesek. Naposled so ZDA poslale na Kubo zdravila in živež v vrednosti 55 milijonov dolarjev. J. F. Kennedy je zaradi spodletele invazije odpustil direktorja CIA. Krivda za popolno polomijo operacije je bila predvsem na plečih CIA-ja, saj so predvidevali, da bodo kontrarevolucionarji pri kubanskem ljudstvu sprejeti z odprtimi rokami, le-to pa za takšno akcijo niti ni bilo motivirano. Polomijo gre pripisati tudi dejstvu, da je izkrcanje potekalo izven zavetja gora, kamor bi se lahko umaknili, tako pa so obtičali v močvirju. CIA je kljub temu, da so se zavedali možnosti neuspeha, nadaljevala z operacijo, saj so sklepali, da bi bilo sramotno, če bi tako veliko operacijo kar tako zaključili. Za invazijo je SZ že predhodno vedela, celo 13.

aprila so o njej poročali po radiju Moskva in jo napovedali v roku tedna dni. Sam Castro je na zasedanju ZN v New Yorku v jeseni 1960 celo obtožil ZDA, da podpirajo vojaško usposabljanje, s katerim bodo izvedli udar in se bodo izkrkali na kubanskem ozemlju (Nathan 2001, 50). Kennedyju je kljub polomu v Prašičjem zalivu podpora celo narasla. Znotraj članic NATO in v mednarodni skupnosti so se ZDA osmešile in se s te zavedale, da podobne napake ne smejo več narediti (Zubov in Pleshakov 2001, 103).

V vsem tem dogajanju se je Kuba gospodarsko še bolj povezala s Sovjetsko zvezo in na pragu je bila nova jedrska kriza. V naslednjih letih si je Kennedy prizadeval povrniti izgubljeni ugled, zato je bil neomajen ob informaciji o postavitvi napadalnih jedrskih raket Sovjetske zveze in Kube. Pri preučitvi možnosti se je naposled odločil za zaporo poti, ki je sovjetskim ladjam onemogočila dostavo novih raket do Kube, javno pa zahteval umik sovjetskega orožja s Kube. Sledila je napetost, sicer je trajala nekaj dni, a kazalo je na najslabše, celo na novo jedrsko vojno. Sovjeti so nazadnje popustili, kar je pomenilo prelomnico v ameriško-sovjetskih odnosih, saj sta obe strani spoznali, da bo potrebno popuščati v napetostih, saj bi v nasprotnem primeru lahko vodilo v neposredni vojaški spopad (Ferfila 2002, 536–537). Uvedli so celo posebno alarmno zvezo med Moskvo in Washingtonom, imenovano rdeči telefon (Podgoršek 2007).

Kuba je od takratnega obdobja do danes zapadla v gospodarsko in socialno krizo, odnosi med Združenimi državami in Kubo se še do danes niso kaj dosti izboljšali, čeprav nekaj skromnih znamenj njihove otoplitve le ne gre zanikati. Ameriška politika je namreč glede Kube še vedno takšna, kot je bila v obdobju hladne vojne. Še vedno velja tri desetletja stara ameriška trgovinska zapora za Kubo, čeprav ameriška podjetja na otok že smejo prodajati hrano in zdravila (Dnevnik 2015b).

Zaradi osredotočenosti kubanskih revolucionarjev na slabosti rekrutov obveševalne agencije CIA in tudi slabo podporo s strani predsednika ZDA dobi vojna predznak negativne asimetrije bojevanja. Hitra prilagoditev Kubancev botruje kratkoročni asimetriji. Spontana asimetrija je prevladala ob odzivu Kubancev na napad; ti invazije niso pričakovali, zato ni bilo časa za načrtovanje. Zaradi nepredvidenih posledic invazije (svet je bil bližje jedrski vojni kot kadar koli prej) je bila stopnja tveganja visoka, sploh ker je zaveznica Kube SZ, zato asimetrija visokega tveganja. Ta vojna ima značaj povezane asimetrije s simetričnimi pristopi. Prepletajo se tudi prvine materialne in psihološke asimetrije.

4.7.3 *Vietnamska vojna*

Indokina je bila še vedno eno izmed bojišč hladne vojne. Po francoskem umiku iz Indokine so ZDA pomagale južnemu nekomunističnemu delu Vietnama. V letu 1960 so na jugu komunisti kot boj proti komunističnemu režimu ustanovili Nacionalno fronto za osvoboditev Južnega Vietnama, ki je bolj znan pod imenom Viet Kong. ZDA so povečale število vojaških svetovalcev v regiji iz 700 na 16.000. Republiko Vietnam so v Kennedyjevi administraciji želeli utrditi kot samostojno državo, tako družbeno, kot politično, gospodarsko in vojaško, da bi lahko sami premagali gverilske sile, brez tveganja za ameriške sile. Do smrti Kennedyja je bilo v Vietnamu približno 20.000 vojakov, ki so bili tam z statusom svetovalcev in inštruktorjev (Kissinger 1994, 644). Predsednik Južnega Vietnama, Diem, je bil vedno bolj nepriljubljen, kmalu pa je tudi Pentagon spoznal, da njegova vlada ni demokratična. V letu 1963 je bil Diem umorjen, kot posledica vojaškega udara. V umoru predsednika Diema naj bi sodelovala tudi CIA. Vse skupaj je kazalo, da Kennedyjevi vladi nikakor ne bo uspelo uresničiti cilja, ki je bil ustvariti stabilno vlado, ki bi sama vodila vojno proti gverilcem (Bonds 1979, 63–72). Tri tedne po vojaškem udaru v Vietnamu je v atentatu umrl tudi ameriški predsednik J. F. Kennedy. Njegov naslednik je bil Lyndon Johnson, ki pa je bil glede vietnamskega vprašanja v precepu. Nadaljnja udeležba v krizi bi namreč pomenila, da bi moral Johnson sredstva iz svojega programa Great Society prenesti v vojno, sama vojna pa je grozila tudi, da bi se lahko končala z vojaškim spopadom s Kitajsko. V primeru, da pa vojno konča, se je predsednik Johnson zavedal, da bo soočen z očitki svojih političnih nasprotnikov, da je prizanesljiv do komunizma (Wikipedia 2015f).

Kot pravi Ferfila (2002, 538) se je Johnson naposled le odločil ustaviti komunistično napredovanje v Južnem Vietnamu, s tem pa je vzel vietnamsko vojno za svojo. Po napadu severno vietnamske mornarice na dva ameriška rušilca je Johnson dosegel, da je kongres 7. avgusta 1964 sprejel resolucijo o Tonkinškem zalivu, ki je predsedniku dovoljevala, »da sprejme vse potrebne ukrepe za zavračanje vsakršnih oboroženih napadov na sile Združenih držav in prepreči nadaljnjo agresijo«. Po vnovični izvolitvi za predsednika novembra 1964 se je odločil za politiko eskalacije. Od začetnih 25.000 mož leta 1965 se je do leta 1968 število vojakov, tako prostovoljcev kakor nabornikov, povečalo na 500.000. Množična bombardiranja so opustošila tako Severni kakor Južni Vietnam.« (Ferfila 2002, 538) Ameriška vojska pod vodstvom generala Williama Westmorelanda je želela sovražniku prizadejati hude izgube, vendar so bili le ti v premoči zaradi svojega neprehodnega okolja.

Sovražnik je v januarju 1968 sprožil ofenzivo Tet, s katero so za kratek čas dosegli južno prestolnico Saigon in Južnemu Vietnamu ter silam ZDA zadali hude izgube. Žrtve so naraščale tako na finančni, kot človeški strani (Wikipedia 2015f).

Zaradi izgub je bil v letu 1968 na politični sceni v ZDA močan odpor proti vojni. Med prvimi protivojnimi aktivnostmi je bil program »*teach-in*« na Michiganski univerzi iz leta 1965. Med protestniki., ki so bili večinoma mladi, so bili študentje in vojni obvezniki. Med protesti so zasedali univerze, protestirali na ulicah, organiziran je bil celo protestni pohod na Pentagon. Pritiske so izvajali tudi v političnih vrstah, senator J. William Fulbright, je med drugim izvajal zasliševanja, na podlagi katerih so ugotovili, da so napihnili napad na ladje v Tonkinškem zalivu in ga izkoristili kot povod za napad na Vietnam. Vedno več je bilo privržencev mnenja, da vojne ni mogoče dobiti in da je pravzaprav državljanska vojna v Vietnamu notranja stvar vietnamskega naroda, v katero se Amerika ni imela pravice vmešavati. Predsednik Johnson se ni odločil za vnovično kandidaturo ravno zaradi pritiskov politike in javnosti, s tem pa je postal politična žrtev vojne. V letu 1968, se je zgodilo še mnogo drugih pomembnih dogodkov, med drugim sta bila ubita Luther King in senator Robert F. Kennedy, prišlo pa je tudi do nasilja na državni konvenciji Demokratske stranke (Wikipedia 2015f). Zmagal je kandidat republikancev, Richard Nixon, ki je v svoji kampanji obljubil, da bo Ameriko potegnil iz vojne, doma pa utrdil »red in zakon«. Med umikanjem ameriških čet iz Vietnama je ukazal eno najstrašnejših bombardiranj v vojni. Leta 1970 je vdrl v Kambodžo z namenom presekati severno vietnamske oskrbovalne poti. To je sprožilo nov val protestov in demonstracij. Študentje so se zgrnili na ulice. V eni teh demonstracij v Kent Statu v Ohiju je narodna garda, po tem ko jih je zgrabila panika, ubila štiri študente (Ferfila 2002, 538–539).

Premirje, o katerem se je v imenu Združenih držav pogajal državni svetovalec za varnost Henry Kissinger, so leta 1973 naposled le podpisali. Čeprav so ameriške čete zapustile Vietnam, se je vojna vlekla še do pomladi leta 1975, ko je Severni Vietnam vzpostavil oblast nad vso deželo. Cena, ki so jo plačali za to vojno, je bila zelo visoka. Vietnam je bil opustošen. Ubitih ali pohabljenih je bilo na milijone. Združene države so porabile 150 milijard dolarjev za izgubljeno stvar, ki je terjala 58.000 ameriških življenj. Z vojno pa se je končal tudi konsenz glede politike hladne vojne. Javnost je spoznala, da so nekatere ameriške enote v Vietnamu ravnale okrutno in da je vlada lagala o okoliščinah incidenta v Tonkinškem zalivu leta 1964 (Ferfila 2002, 539).

Z gverilskim bojevanjem pripadnikov osvobodilnega gibanja Vietkong proti ZDA je vietnamska vojna postala prva sodobna vojna v kateri je ena stran izvajala izključno gverilsko bojevanje, ko so s skrivanjem v džungli dosegli, da ni bilo ustaljene frontne črte. Vietnamska vojna pa se je zapisala v zgodovino tudi kot prva vojna, pri kateri je ena stran, v tem primeru ZDA, kljub vsem dobljenim bitkam, izgubila vojno. Ameriške sile so v tej vojni izgubile 58 tisoč pripadnikov oboroženih sil, imeli pa so tudi 300 tisoč ranjencev. Ta vojna pa je prinesla tudi pomembne tako notranje, kot tudi zunanje politične posledice. S sprejeto resolucijo *War powers* je kongres omejil predsednikovo moč pri pošiljanju vojske v tujino. Zavedali so se, da bo potrebno biti bolj previden pri vpletanju v zadeve drugih držav. Z vietnamsko vojno je ZDA utrpela precejšno tako moralno, kot vojaško blamažo. V tem primeru je asimetrija deljena – za ZDA pozitivna in za Vietnam negativna. Kot po navadi so se ZDA podale v vojno s svojo sodobno tehnologijo in izurjeno vojsko (uporaba helikopterjev, napalma, bojnih strupov), medtem ko je vojska Vietnama iskala šibke točke velikega vojaškega stroja. V vojni so Američani uporabljali različne bojne strupe (defoliantne in druge herbicide), s katerimi so uničevali džunglo ter razvili koncept »zračne konjenice«. To je zračni desant, ki ga je zaradi neprehodnosti terena razvila prav kopenska vojska ZDA (Simončič 2009, 44). Ta vojna je trajala dolgo in zahtevala velike izgube človeških življenj ter zadala velik ekonomski udarec, zato je asimetrija te vojne dolgoročna in načrtovana, ki se za ZDA ni končala dobro. Značaj asimetrije visokega tveganja ji lahko dodelimo predvsem zato, ker se je ta vojna že tako začela na provokativen način, saj tudi ni bilo moč pričakovati, kakšni bodo povračilni ukrepi oz. odzivi na napad. Popolnoma asimetrični pristop Vietnama je odraz načina boja, in sicer na vse možne načine ter z vsemi možnimi sredstvi, do zadnjega moža. Priznati pa je potrebno, da so nasprotniki ZDA poskrbeli, da se Vietnam ni predal. Skupina znanstvenikov je 29. avgusta 1966 pripravila poročilo, tako imenovani *Jason report*. V izseku poročila so znanstveniki bili mnenja, da

»do julija 1966 ameriško bombardiranje Severnega Vietnama ni imelo izmerljivega učinka na Hanoi oz. na sposobnost Severnega Vietnama, da vodi in podpira vojaške operacije v Južnem Vietnamu. Čeprav so politične omejitve predsednika zmanjšale učinkovitost bombardiranja, pa omejen učinek kampanje na Hanoi ne moremo razložiti le s tem. Od začetka kampanje Rollin Thunder je bila storjena škoda na infrastrukturi in opremi v Severnem Vietnamu več kot kompenzirana s strani tuje vojaške in ekonomske pomoči, predvsem Kitajske in SZ (Smith, 1995, 113).

Vseeno pa je potrebno zaključiti, da je bila vpletena materialna prevlada s strani ZDA in razpolaganje s sodobnimi sredstvi – materialna asimetrija in psihološka asimetrija s strani Vietnama, ki je s pridom izkoriščal prednosti domačega ozemlja.

4.8 Amerika – svetovna velesila

4.8.1 Zalivska vojna

Zalivska vojna (ang. *Gulf War*) je bila vojna med Irakom in koalicijo 30 držav OZN, ki jih je vodila ZDA. Začela se je s sprožitvijo operacije Puščavski vihar (ang. *Operation Desert Storm*), katere povod in vzrok sta bila iraška invazija na Kuvajt 2. avgusta 1990. Kuvajt naj bi po mnenju Iraka črpal nafto znotraj iraškega ozemlja, Irak pa je to domnevno črpanje izkoristil kot povod za napad. ZDA so na podlagi tega ekonomsko sankcionirale Irak. To vojno vsaka od vpletenih strani imenuje drugače, Američani jo poznajo kot Puščavski vihar ali ščit, medtem ko pa jo Iranci imenujejo »Mati vseh bitk« (Knific 2014).

Iraške sile so v Kuvajt vdrle 2. avgusta 1990 in zasedle pomembnejše strateške točke v deželi, tudi emirjevo palačo. V svojem prodoru so uničili medicinsko in splošno preskrbo države, prevzeli medije, številne zahodne turiste pa so iraški vojaki ugrabili za talce. Postavili so marionetno vlado, to »osvobojeno kuvajtsko« vlado pa je vodil Ala Hussein Ali. Vlado so kmalu razpustili, del Kuvajta je bil razglašen za podaljšek province Basre, del pa kot devetnajsta iraška provinca. Varnostni svet OZN-ja je le nekaj ur kasneje sprejel resolucijo, v kateri so napad obsodili ter zahtevali umik iraške vojske. Kasneje, natančneje 6. avgusta, je Varnostni Svet OZN sprejel novo resolucijo v kateri je razglasil ekonomske sankcije proti Iraku. Z operacijo Puščavski ščit (ang. *Operation Desert Shield*) je George Bush starejši napovedal začetek defenzivne akcije, s katero so Iraku preprečili prečkanje Saudsko-Arabske meje. Ameriško obrambno ministrstvo je poročalo o močni vojaški zasedbi na kuvajtsko-saudski meji, vendar so Sovjetski sateliti razkrili, da na meji ni zgoščene vojaške aktivnosti. ZDA je začela na omenjeno mejo pošiljati vedno več vojakov, končno število je doseglo pol milijona (Wikipedija 2015g). Kadar je govora o zalivski vojni med letoma 1990 in 1991, lahko v več pogledih govorimo o spopadih, ki so sprožili eno večjih mobilizacij v zadnjih petindvajsetih letih ZDA in evropskih vojaških sil. Na ravni diplomacije se je v mednarodni skupnosti začejala oblikovati koalicija držav, v katero so se vključile številne zahodne države, Sovjetska zveza ter zalivske države, saj je invazija Iraka na Kuvajt predstavljala resno grožnjo. Z priključitvijo Sovjetske zveze v t.i. »Protiiraško koalicijo« se je obeležilo prvo

sodelovanje dveh nasprotnih velesil od druge svetovne vojne, v tem primeru ZDA in Sovjetske zveze. Sledilo je oblikovanje vojaške koalicije, v katero se je vključilo skoraj 40 držav. Težnja ZDA k oblikovanju večnacionalne koalicije je botrovala k pomembnemu dejstvu, da so članice te vojaške koalicije postale tudi enote iz arabskega in muslimanskega sveta. To je naredilo operacijo legitimno. (Dannreuther 1991–1992, 23–30; Creighton 1992, 102–103). Koalicija je v boj v zalivsko vojno poslala 750.000 vojakov različnih narodnosti. Skupen cilj je bil doseči umik iraške vojske iz Kuvajta oziroma iz 19. iraške province. S tem so se iz iraške strani začela razna pogajanja in zahteve. Kot odgovor je bila resolucija iz 678. Varnostnega sveta, s katero je bil Iraku postavljen ultimat; umik iz Kuvajta do 15.1.1991 (Onwar 2015a).

Irak je konec decembra ponudil novo rešitev, v kateri so se strinjali z umikom iz Kuvajta, vendar se morajo ZDA odreči napadu med umikom; vse sile »koalicije« pa morajo zapustiti regijo. Zahteva je bil tudi sprejem Palestinskega sporazuma in umik nuklearnega orožja iz regije. Predlog je bil med Američani sprejet kot zanimiv, saj je Irak pokazal interes glede prekinitve spora na osnovi pogajanj in ni zahteval mejnih pogajanj, vendar je ameriška vlada predlog takoj zavrnila (Wikipedia 2015g).

Kmalu po iraški invaziji Kuvajta je bilo v ZDA ustanovljeno »Društvo za svoboden Kuvajt«, ki je bilo financirano s sredstvi kuvajtske vlade v višini 14 milijonov dolarjev. Društvo je začelo medijsko kampanjo, ki je prikazovala slabo ravnanje iraške vojske s kuvajtskimi otroki. Kar so mediji prikazovali je bilo zrežirano, Varnostni svet OZN in ameriški kongres pa sta dobivala ponarejene dokumente. Nekaj zgodb o ravnanju s civilisti se je po osvoboditvi Kuvajta izkazalo za resnične, na primer aretacije in poboji Kuvajtčanov, ropanje in plenjenje države, prisilne emigracije v Irak. Kljub vsej negativni propagandi je bilo predlaganih kar nekaj mirovnih pogodb, do sklenitve ni prišlo. Pogoj ZDA pri pogodbah je bil, da se Irak brezpogojno umakne iz Kuvajta. Zahteve iraške strani so bile umik Sirije iz Libanona ter Izraela iz zahodnega brega Gaze in golanskih planot (Wikipedia 2015g).

Odločitev ameriškega kongresa je bila, da s pomočjo vojaške sile preženejo Iračane iz Kuvajta. Do takrat je taktika ameriške vojske tradicionalno zahtevala prednost 3 : 1 preden so šli v spopad. Tega v začetku operacije Puščavski ščit ni bilo. Zaradi izkoriščanja svojih prednosti in z znanjem kako izkoristiti nasprotnikove slabosti so uspeli izvesti vse štiri prej zadane vojaške naloge. Uspeli so v odvrnitvi napada na Saudsko Arabijo in uspeli zgraditi dovolj močno obrambo v primeru napada. Na drugi strani so uspeli v izdelavi načrtov in

izgradnji napadalnih operacij, s katerimi bi pregnali iraško stran iz Kuvajta (McCausland 1993, 20–23). To je bil eden večjih konfliktov sodobnega časa, hkrati pa je vse skupaj trajalo samo 43 dni, s tem da je potrebno dodati, da je v to časovno obdobje vključenih 38 dni letalskih operacij, ki so ustvarile ustrezne predpogoje za začetek operacije. »Zaradi hitrosti, gibljivosti in moči ognja so zavezniške sile v kopenski vojaški akciji, ki je trajala 100 ur, povsem razbili iraške sile« (Ferfila 2002, 553).

Premirje je bilo sklenjeno z mirovno konferenco na jugu Iraka. Ameriška stran bi naj po dosegljivih podatkih izgubila 378 vojakov, medtem ko je ocena glede iraških žrtev nemogoča. Pojavljajo se namreč odstopanja od 1.500 pa vse do 200.000 človeških življenj. Verjetno je pravilna ocena med 25.000 in 75.000 vseh žrtev, od tega kar okoli 35.000 civilnih žrtev. Poleg tega je bilo ujetih in pridržanih okoli 71.000 iraških vojnih ujetnikov (Wikipedia 2015g). »Združene države in zavezniki so dosegli svoj vojaški cilj, toda zmaga ni bila popolna. Na oblasti je ostal Sadam Husein, ki se je po vojni brutalno znesel nad uporniški Kurdi na severu in šiiti na jugu države« (Ferfila 2002, 553). Velike posledice je pustila tudi uporaba orožja z uranom. Podatki kažejo na povečano število rakastih obolenj v južnem Iraku in veliko število posledic pri novorojenčkih. Nekateri celo povezujejo zalivsko-vojni sindrom z odvrženim obogatenim uranom (Wikipedia 2015g).

Konec vojne ni prinesel trajne rešitve in v mednarodni skupnosti so Irak začeli povezovati z jedrskim orožjem in raznimi povezavami s terorizmom. To je sploh postal pereč problem po 11. septembru 2001, ko se začne tako imenovani »boj proti terorizmu«.

Za uspeh koalicijskih sil v Zalivski vojni je potrebno poudariti številne elemente, ki so ta uspeh omogočili. Med njih spada pravilna strategija, izredna usposobljenost sil, odlično poveljstvo in nadzor. Na popolnoma kvantitativni ravni pa število letal, ladij, tankov in tudi usposobljenih mož. To je tudi prva vojna v kateri je prišlo do zelo obširne uporabe vesoljskih podpornih sistemov. V tej vojni gre ob uporabi razvitega tehnološkega ustroja za asimetrijo nizkega tveganja. Uspeh je potrebno pripisati tudi dolgoročni asimetriji. Med tem ko so s pomočjo letalskih operacij pripravljali teren za kopensko ofenzivo in tudi že prej so koalicijske sile imele dovolj sredstev in časa zaradi razvite vojaške logistike, da so namestili svoje sile, jih pripravili, zbrali vse potrebne obveščevalne podatke o nasprotniku in njegovi obrambi. Dolgoročna asimetrija je ena izmed značilnosti vojskovanja ZDA, saj si to lahko privoščijo zaradi dovolj sredstev in odličnega vojaškega logističnega sistema. Skrbno načrtovana asimetrija bojevanja zopet pride do izraza, saj je boj z nasprotniki, ki imajo

podporo tudi v drugih državah, še toliko bolj nepredvidljiv. Velik vpliv na uspeh so imele visoko usposobljene vojaške sile, opremljene z tehnološko razvitim orožjem. Razvitost orožja v nasprotju z nasprotno stranjo je imelo odločilno vlogo pri spopadih. Uporaba naprednih sredstev in izurjene vojske zalivski vojni določa lastnost pozitivne asimetrije. Je pa tudi iraška stran zaradi številnih napak kriva, da je bil rezultat za njih neuspešen. Naredili so strateško napako, ko so v tednih, ko so koalicijske sile šele gradile svojo vojaško moč, delovala defenzivno oz. se ni odločila za ofenzivo, ki bi pri nepripravljenem nasprotniku pustil veliko razdejanje. Zaradi iraške pasivnosti so koalicijske sile določile kraj in začetek vojne. Največjo napako pa so verjetno naredili zaradi slabo razvite obveščevalne dejavnosti, saj so jih koalicijske sile vrgle na ukano in povzročile veliko pregrupacijo iraške vojaške moči. S tem ko so iraške sile prepričali da bodo napadli na vzhodu in na koncu izvedle glavno napadov na zahodu, so koalicijske sile odrezale logistično oskrbo in dostope do oskrbovalnih virov. Tako so uspeli v samo stotih urah uničiti skoraj polmilijonsko iraško armado, kar je prineslo hitro in odlično izpeljano zmago (Fras, 2004). Mobilizacija 500.000 ameriških vojakov je močna značilnost materialne asimetrije, medtem ko se na obeh straneh pojavljajo tudi obrisi psihološke asimetrije – ugrabitve otrok, prisilne selitve v Irak, zavajanje v medijih itd. Ferfila govori o zelo očitnem vplivanju na informacije med zalivsko vojno, z namenom ohranjanja podpore ameriške javnosti. Mediji so zavajali o uspehih in natančnosti t. i. »pametnih bomb«, ki so uradno brez škode za civilno prebivalstvo uničevale vojaške cilje. Nekaj let po vojni so vseeno priznali, da v vseh primerih »pametno orožje« ni bilo tako učinkovito, kot so prikazovali (Ferfila 2002, 297).

4.9 Amerika v 21. Stoletju

4.9.1 Teroristični napadi

Napad 11. septembra 2001 je gotovo ločnica v dosedanjih terorističnih napadih. ZDA se je tako prvič od vojne leta 1812 zgodilo, da je bilo napadeno ali sploh samo ogroženo njeno nacionalno ozemlje. Kožar (2005) v članku odkriva metode terorističnega boja. Med metode uvrščamo nastavljanje bomb v javnih prostorih, uporabo vseh vrst strupov, atentati političnih nasprotnikov, ugrabitve talcev in letal, samomorilski napadi, strategija kaosa, ... Teroristične organizacije so usmerjene v masovno zastrahovanje množic. S svojimi dejanji želijo doseči čim večjo medijsko pokritost, z glavnim ciljem popuščanja oblasti pod javnim mnenjem. Medijski učinek terorističnih dejanj vedno presega materialno škodo, saj so že sami napadi usmerjeni tako, da dosežejo maksimalen psihološki efekt na množice. Po definiciji se

terorizem enači z kriminalom, saj gre za kršenje zakonov. Terorizem je v osnovi deljen na politični ali religiozni, vendar kar velja za politični terorizem, velja v veliki meri tudi za religiozni. Le-ta pa je mnogo hujša oblika terorizma, saj je tarča skrajnežev lahko vsak in vsi. Kot so lahko vsi njihova tarča so vsi tudi njihovi sovražniki. Kot primer lahko predstavimo primer Američanov – sovražniki teroristov niso le predstavniki oblasti, ki jim po njihovem krati pravice, ampak vsi Američani nasploh. Seveda pa ima tudi religiozni terorizem politične cilje in je ekonomsko pogojen. Chomsky (2005a, 11–12) pravi, da teroristične organizacije svoja dejanja načrtujejo kot teroristične napade, vendar imajo za njimi globlji namen. Dejstva, da »podporo za takšna dejanja zagotavlja ogorčenje nad ZDA in sovraštvo do njihove politike na Bližnjem in Srednjem vzhodu, ki je le nadaljevanje politike politik prejšnjih evropskih gospodarjev« (Chomsky 2005a, 11–12). Kožar (2005) nadaljuje, da se pri napadu na dvojčka WTC v New Yorku in Pentagon v Washingtonu 11. septembra 2001 lahko vprašamo po vzroku sovraštva, ki je povzročil tolikšno uničenje. Najverjetneje je krivda v razdelitvi sveta, saj posamezniki vzroke za katastrofalno stanje v nerazvitem svetu pripisujejo razvitemu svetu in industrijsko razvitim državam.

Uradno poročilo pravi, da je bilo v napad vpletenih 19 oseb in vse so bile povezane z Al Kaido. Ugrabljeni so bila štiri letala. Dve letali sta trčili v oba stolpa *World Trade Centra* v New Yorku, tretje je zadelo stavbo Pentagona, četrto strmoglavi, predvidoma zaradi upora ljudi na letalu. Ta napad velja za največji teroristični napad v zgodovini in hkrati največji zunanji napad na območju ZDA. Število žrtev je večje od 5000. Potrebno je povedati, da v celotni ameriški zgodovini še ni umrlo toliko ljudi v enem dnevu. Med ameriško državljansko vojno je bilo v bitki pri Antietamu leta 1862 ubitih 3650 vojakov, ob napadu na Pearl Harbour je umrlo od 2300 do 2400 Američanov (Ferfila 2002, 562).

Vodja teroristične skupine Al Kaida, Osama bin Laden, je postal glavni osumljenec in krivdo je kasneje tudi priznal. Obstajajo tudi teorije zarote, ki sumijo da je bil napad načrtovan iz samega vrha ameriške politike. Napad naj bi bil krinka za vse nadaljnje napade v tako imenovani Vojni proti terorizmu. Prav tako so na ta način opravičili povečan nadzor nad domačim prebivalstvom in omejevanje njihovih osnovnih pravic (Kumer 2010).

Strategija, sprejeta po terorističnih napadih 11. Septembra 2001, se imenuje Vojna proti terorizmu. S to strategijo so se vlade določenih držav, zavezale k uničenju mednarodnih terorističnih skupin. Prvi primer je napad na Afganistan, rezultat katerega je zrušitev talibanskega režima. Uničenih je bila večina vadbeneh centrov Al Kaide. Vseeno pa so

ameriške sile, skupaj s silami zveze NATA še vedno vpletene v boje s talibanskimi gverilci (Kumer 2010). Tudi direktor CIE Leon Panetta je javno priznal, da je težje, kot so vsi pričakovali (RTV SLO 2010).

Prav tako pa v ospredje vedno znova stopajo številne afere. Ena zadnjih je prihod v javnost velike količine strogo zaupnih vojaških dokumentov na spletni strani Wikileaks. V razkritih dokumentih najdemo tudi podatke o tajnih enotah, ki bi naj brez sojenja lovile in pobijale talibanske voditelje (Omladič 2010). Na te dogodke je opozarjal tudi pomemben preiskovalni novinar Seymour Hersh (Hersh 2015). Prav tako razkriti dokumenti, kažejo številne ostale očem prikrite zanimivosti. Kažejo na dejstva, da imajo Talibi, boljše oborožitev kot bi ljudje mislili. Kažejo na številne dogodke, kjer so ameriški vojaki pobijali afganistanske civiliste. Raznih streljanj na civiliste bi naj bilo kar 144 in še to tistih, ki so jih vojaki uradno prijavili (Omladič 2010).

Vseh skupaj naj bi bilo ubitih vsaj 195 civilistov in še vsaj 174 jih je bilo ranjenih. Vojaki bi naj streljali na nosečnice, avtobuse polne otrok, prav tako naj bi streljali na poročnem slavlju. Vse to je precej pretreslo svet in zamajala se je tudi politika zveze NATO do Afganistana (Eurovizija 2015). Američani so bili odločeni ujeti vodjo Al Kaide in ga usmrtiti. To je bila ena izmed večjih tajnih operacij. Ubit je bil s dvema streloma v glavo 2. maja 2011.

Asimetrija te vojne je bila izrazito negativna, saj so teroristi izrabili slabost nacionalne varnosti ZDA, te pa so jim vrnile s tehnološko premočjo, kar pa je bila slabost teroristov. Asimetrija bojevanja je dolgoročna, saj ZDA vršijo konstanten pritisk in delujejo na ozemljih sovražnika tudi po 11. 9 2001. Predvsem zaradi Američanov ima vojna značilnost načrtovane asimetrije. Kar se tiče tveganja je pomen asimetrije visokega tveganja tudi tukaj velik. Teroristične akcije se tudi po tem prelomnem dogodku niso ustavile. Glavni napadi so bili v Mombasi, Casablanci, Džakarti, Istanbulu, Madridu, na Sinajskem polotoku, v Londonu. Napadalci so bili v glavnem povezani s teroristično skupino Al Kaida. Cilji so kot vedno pri terorističnih napadih nedolžni posamezniki. Asimetrija je popolna in povezana s strani ZDA. ZDA svojo moč kažejo s popolnim vojaškim ustrojem, do potankosti podprtim z obveščevalno agencijo CIA. Kljub temu je dejstvo, da teroristični napadi segajo preko meja obstoječih držav in je tako praktično nemogoče uloviti in posledično sankcionirati napadalce. Glede na razlike med vpletenimi stranmi je povsem jasno, da je materialna asimetrija na strani ZDA, psihološka asimetrija pa je zaradi groženj celemu svetu in fanatičnosti borcev Al Kaide na strani terorizma. »Konkretne taktike, ki se pri izvajanju terorja najpogosteje uporabljajo, so

psihološke operacije ter delovanje iz ozadja oz. nasprotnikovega zaledja. Bojevniki te generacije se ne soočajo z državnimi vojskami, temveč je njihov cilj civilno prebivalstvo; gre za taktike *ad-hoc*, kjer uporabijo nasprotnikovo moč proti njim samim« (Simončič 2009, 48).

4.9.2 Vojna v Iraku

Po invaziji na Afganistan se je Amerika osredotočila na Irak. V govoru pred Varnostnim svetom je Collin Powell, zunanji minister v ameriški vladi, zatrdil, da ima Irak orožje za množično uničenje. Njegova dejstva je podprla tudi Velika Britanija, saj sta skupaj načrtovali vojaško posredovanje v Iraku. Pri napadu na Irak sta si zadali tri osnovne cilje: prvič – konec tiranije, drugič – konec proti ljudem usmerjenih sankcij in tretjič – ohranitev svetovnega reda (Ulen 2013). Vsi se strinjamo, da sta prva dva cilja nujno potrebna, »toda Busheva administracija je odkrito razglasila, da namerava razgraditi ostanke nekdanjega svetovnega reda in začeti svet nadzorovati s pomočjo sile« (Chomsky 2005b, 209). Tako je Irak postal novo žarišče tako imenovane Vojne proti terorizmu. Z odstopom Iraka od sodelovanja z inšpektorji ZN zaradi suma izdelovanja biološkega in kemičnega orožja je leta 1998 ameriški predsednik Bush od Iraka zahteval, da nemudoma osvežijo sodelovanje, v primeru nesodelovanja pa je Bushu ameriški kongres dal pooblastilo za uporabo sile. Ponovno so inšpektorji ZN vstopili na iraška tla šele v novembru 2002. inšpektorji so imeli občutek, da Irak ne želi sodelovati, zato so želeli od matične organizacije dovoljenje za uporabo sile. Večina držav, ki so pri avtorizaciji igrale pomembno vlogo, se z napadom ni strinjala, zato so se ZDA v izdelavo načrta spustile same.

Ameriški predsednik Bush je v marcu leta 2003 kljub nasprotovanju kot vrhovni poveljnik vojske ukazal napad z utemeljitvijo: »Legitimnost in nujnost preventivnih vojaških posegov oz. vojne, s tem, da sedaj ne vodijo vojne več samo države, pač pa tudi teroristične skupine, kriminalne združbe in zločinski režimi. Poleg tega so vrsta, kraj in čas napada težko predvidljivi« (Turnšek 2008, 269). ZDA in določene zaveznice – Protiteroristična koalicija, so že v roku meseca dni zavzele ključne predele Iraka, s tem tudi glavno mesto Bagdad, v mesecu maju pa je Bush že razglasil konec vojne. Vendar vojne še zdaleč ni bilo konec, kar se je izkazalo v naslednjih mesecih. Pričelo se je za oborožene sile ZDA manj ugodno gverilsko vojskovanje, saj so ZDA na takšen način vojskovanja manj odporne. Zgovoren pokazatelj tega dejstva je tudi število žrtev na ameriški strani, ki bi jih naj bilo okoli 4000. Vseh skupaj naj bi bilo do 700 tisoč z vojno povezanih žrtev. Nobene strani, niti šiitske in še manj sunitske, pa ni pomirilo niti ujetje in usmrnitev nekdanjega predsednika Huseina (Osojnik

2006). Najdejo se tudi avtorji, ki napad na Irak ocenjujejo kot obliko terorističnega dejanja. Če je bil napad na Afganistan odobren s strani Varnostnega sveta, tega za napad na Irak ne moremo zatrditi. Ulen (2013) v svojem diplomskem delu trdi, da je bil napad na Irak nelegitimen in ga posledično lahko imenujemo teroristični napad. Po njegovih besedah je šlo za napad z izpopolnjenim orožjem proti zastareli tehniki. Poleg tega je bilo ubitih veliko nedolžnih civilistov, veliko objektov porušenih, mnogo ljudi je ostalo brez domov, vodstvo države je bilo zamenjano, na oblast so prišli privrženci napadalcev. Čeprav ne obstaja definicija terorizma, lahko na podlagi zgodovinskih dejstev in dosedanjih podobnosti primerov zagotovo trdimo: protiteroristična koalicija je nova oblika ekstremnega terorizma. Po težkem iskanju in srčitih bojih je vojska ZDA našla dolgoletnega Iraškega voditelja. Saddam Hussein Abd al-Majid al-Tikriti je bil usmrčen 30. 12. 2006.

Obstoja orožja za množično uničenje ameriška skupina strokovnjakov ni mogla potrditi, kar pa je bil glavni povod za napad na državo. Vodja omenjene skupine, David Kay, je odstopil in kongresu pojasnil, da infrastruktura, ki bi bila primerna za proizvodnjo takšnega orožja, ni bila najdena. Odstopil je z besedami »*We were all wrong, probably.*« (Transcript: David Kay at Senate hearing 2014).

Vlada ZDA je v letu 2007 že razmišljala o morebitnih elegantnejših rešitvah razmer v Iraku, saj so se spopadi z elementi državljanske vojne nadaljevali. Iraška vlada je pripravljala nov naftni zakon, ki bi ameriškim naftnim družbam omogočil, da bi bile vključene v iraško naftno politiko, s tem pa bi se jim dodelile velike pravice pri rokovanju z nafto. Vse to bi za ZDA in njeno gospodarstvo predstavljalo velikanski profit (Štefančič 2006).

Stanje danes je takšno, da človekovih pravic ni, gospodarstva skorajda ni, humanitarna kriza se le še povečuje. Novo poročilo organizacije Amnestyja International kaže, da je kljub vsem vojakom Irak še vedno ena najbolj nevarnih držav na svetu, kjer vsak mesec umre na stotine civilistov. Potem ko je leta 2005 že posijal žarek upanja, da se bo življenje normaliziralo, se je v začetku 2006 razmahnilo sektaško nasilje, ki mu ni videti konca. Šiiti in suniti ne najdejo skupnega jezika, ob življenje je prebivalec lahko že, če njegova frizura preveč jasno kaže, kateri skupnosti pripada in če se znajde v rokah druge strani. Štiri milijone in pol Iračanov je zapustilo svoje domove – okoli dva milijona jih je odšlo v Sirijo in Jordanijo, na stotisoče jih životari drugod po državi in v begunskih kampih (RTV SLO, 2008).

Kot pravita Pettiford in Harding (2005, 275), bi se vsi morali strinjati z Chomskym, ki je dejal, da bi Združene države Amerike lahko v kateremkoli danem trenutku zmanjšale obseg terorizma na svetu. Vse, kar morajo storiti, je to, da ga same nehajo izvajati.

Vedno, ko govorimo o vojskovanju ZDA v moderni dobi, gre za pozitivno asimetrijo, saj je ameriška vojska tehnološko najbolj opremljena in organizirana. V tem primeru je bilo to vidno precej bolj kot v prvi Zalivski vojni. To je bila klasična vojna ZDA, v kateri se izkaže prvina kratkoročne asimetrije spopadanja, saj glavni napadi in likvidacija voditelja Iraka niso trajali dolgo. Je pa res, da je potem izbruhnila gverilska vojna. Spopadi so bili sicer s strani Američanov dobro načrtovani, a so imela kar nekaj težav z gverilskim bojevanjem. Tam je bilo žrtev veliko več kot v prejšnjih napadih. Gre za vojno z asimetrijo nizkega tveganja. ZDA so imele vojno ves čas pod nadzorom in že pred vojno so vedeli, s čim razpolaga Iraška vojska, zato ni bilo bojazni glede kakšnih pomembnejših presenečenj. Podobno kot v vojni v Afganistanu gre v tej vojni za materialno in psihološko asimetrijo. V tem primeru pa je potrebno povedati, da so ZDA s pomočjo medijev vodile prav tako močno (če ne bolj močno) psihološko vojno kot Iraška stran.

»Tehnike, kako prodati vojno v Iraku javnosti, so bile skrbno in vnaprej premišljene. Američani so se posluževali celo različnih tipov raziskave trga in nadziranja medijev, da bi tako njihova sporočila čim hitreje in najbolj učinkovito prišla do ciljnih skupin. Mediji, ki so bili tesno povezani s Pentagonom in Belo hišo, so celo prevzeli in učinkovito vodili medijsko kampanjo proti Huseinu« (Jeseničnik 2010, 35).

5 PRIMERJAVA

V primerjalni analizi sem združil razvoj vojn, o katerih je pisala Kaldorjeva v svoji knjigi *New and Old Wars*, in pa koncepta o generacijah vojskovanja, ki ga je v osemdesetih letih razvila skupina analitikov ameriške vojske, katerih imena so William S. Lind, Keith Nightengale, John F. Schmitt, Joseph W. Sutton in Gary I. Wilson. Pri svojem pregledu sem uporabil tudi ugotovitve Metza in Johnsona, ki sta proučevala asimetrično vojskovanje glede na dimenzije asimetričnega vojskovanja, kjer sta avtorja pisala, da je asimetrija lahko pozitivna ali negativna, dolgoročna ali kratkoročna, načrtovana ali spontana, asimetrija je lahko z visokim ali nizkim tveganjem, popolna ali povezana s simetričnimi pristopi, materialna ali psihološka.

Za lažjo predstavo sem razdelil vojne na pet generacij. Štiri generacije, o katerih so pisali Lind in ostali avtorji, ter peto generacijo, kjer sem glede na dosednji razvoj predvideval, kako bo v prihodnje.

Prva generacija bojevanja odraža taktiko dobe, kjer je orožje izbire gladkocevna mušketa, boji pa potekajo v linijah in kolonah. To taktiko so delno razvili kot odziv na tehnološke dejavnike – zaradi nenatančnosti so postavljeni v linijo, da povečajo ognjeno moč, s tem ko ustvarijo visoko stopnjo ognja – in delno kot odziv na družbene razmere in ideje – vojaška kultura discipline in reda in nizka stopnja usposobljenosti vpoklicanih vojakov. Kljub temu, da je takšna taktika zastarala z zamenjavo gladkocevne z narebreno mušketo, sledove taktike prve generacije srečamo vse do modernih časov, še posebej se to izraža z linearnostjo na bojišču (Lind in drugi 1989). Že takrat je veljalo, da je imel večje možnosti za zmago tisti nasprotnik, ki je bil tehnološko naprednejši. Skladno z naraščanjem obsega vojsk se je pojavila potreba po razvoju organizacije in poveljevanja, neke vrste vojaškega žargona, s pomočjo katerega bi se vodile običajne vojaške doktrine in kar je kasneje postalo znano kot standardna vojaška procedura (Kaldor 2006, 24). V tej generaciji je tarčo vedno predstavljala nasprotnikova vojska in nikoli civilno prebivalstvo, kar za vse naslednje generacije ne velja več. Spopadi so potekali med masovnimi vojskami, kjer govorimo o številkah tudi nad 100.000 vojakov. Sredi 19. stoletja se je red na vojskovališču začel podirati. Masovne vojske so na bojišču uporabljale stari način postavitve, kar je za njih pomenilo neuporaben način vojskovanja. Za največji problem se je izkazalo ravno to nasprotje med prejšnjo zahtevano vojaško kulturo reda in vedno večjim neredom na bojišču (Lind in drugi 1989). Konec obdobja se je končal z

napredkom v oborožitvi (polnjenje od zadaj, puške s spiralastim žlebom). Zaradi povečane natančnosti orožja se je povečalo število žrtev pri načinu linijskega vojskovanja, tako da se je ta način pokazal za neuporabnega in nepraktičnega (Lind in drugi 1989). Daleč največ žrtev tega obdobja je zabeleženih v ameriški državljanski vojni med Severom in Jugom, ki je po podatkih terjala kar 620.000 vojakov. Akterji v vojnah prve generacije so države – npr. v državljanski vojni za neodvisnost ZDA so glavni akterji severne in južne države ZDA. Glavni cilj vojn je razrešitev nacionalnih konfliktov, npr. v primeru ZDA je bil nacionalni interes juga odcepitev in ustanovitev konfederacije, kar jim je za nekaj časa tudi uspelo. Vojaška tehnika, ki jo vojske izkoriščajo, je hitra mobilizacija ter uporaba tehnoloških novosti (železnica in telegraf). Napredek v tehnologiji se začne uporabljati na bojnem polju. Masovna proizvodnja strelnega orožja se je začela v ZDA, zaradi tega je Ameriška državljanska vojna pogosto opisana kot prva industrializirana vojna (Simončič 2009, 35).

Druga generacija bojevanja je bil odziv na puško s spiralastim žlebom in polnjenjem od zadaj, bodečo žico, mitraljezom in posrednim ognjem. Taktika je temeljila na ognju in premiku, v osnovi pa je še vedno ohranjala linijsko bojevanje, vendar s poudarkom na uporabi tehnologije ter manjših enot, ki lahko delujejo ločeno. Morda je glavna sprememba od taktike prve generacije strogo zanašanje na posredni ogenj, sicer pa bi lahko taktiko druge generacije povzeli v francoskem geslu: »artilnerija osvaja, pehota zavzema«. Masovna ognjena moč je zamenjala masovno človeško moč. To je ostal temelj doktrine ZDA vse do osemdesetih let prejšnjega stoletja (Lind in drugi 1989). Podobno kot v prvi generaciji so bile vojne dolgotrajne in so potekale neprekinjeno. Večinoma so bile napovedane vnaprej. Prostorsko so vojne obsegale globalno raven (s prvo svetovno vojno se prvič v zgodovini zgodi, da so v vojni udeležene tako rekoč vse države sveta). Glavni cilj je bil izčrpati nasprotnika. Vojne prve polovice 20. stoletja Kaldorjeva imenuje totalne vojne, saj te zahtevajo mobilizacijo nacionalnih energetske virov, vključujejo pa celotno družbo, zato je v tem primeru zabrisana meja med privatnim in javnim. Preneha se tudi ločevanje med vojaškim in civilnim, med borci in neborci. Za primer Kaldorjeva navaja ekonomske tarče v prvi svetovni vojni, ki so jih smatrali za popolnoma legitimne vojaške tarče (Kaldor 2006, 27). Zanimivost vojn druge generacije (sploh če gledamo primer Prve svetovne vojne) je dejstvo, da taktike, ki so jih uporabljali pred obdobjem Prve svetovne vojne, niso mogle iti v korak s tehnološkim razvojem. Ta pojav se kaže v odlično izdelanem obrambnem sistemu, ki ga vojaki niso mogli prebiti skoraj celotno obdobje trajanja vojne (Simončič 2009, 41).

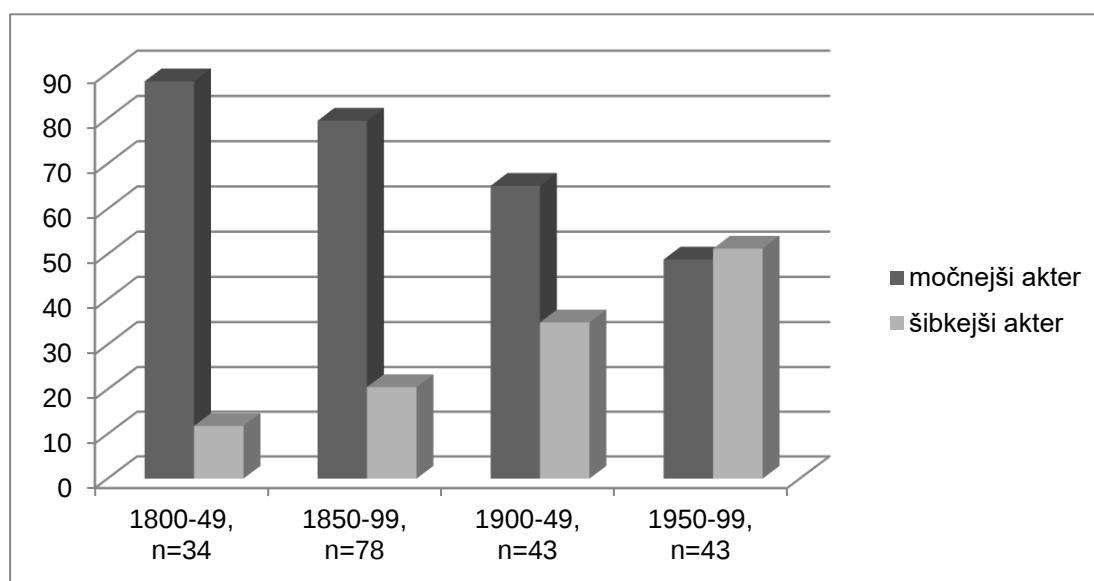
Tretja generacija bojevanja je prav tako nastala kot odziv na povečanje ognjene moči na bojišču, vseeno pa je najpomembnejša novost prišla s pomočjo razuma in ideje. Na splošno velja, da tretja generacija temelji na idejah in ne več toliko na tehnologiji. Nemci so se zavedali, da ne morejo zmagati v tekmovanju kvantitativnega kopičenja orožja in sredstev, tako da so začeli razvijati novo taktiko bojevanja. Tej taktiki se reče bliskovita vojna (blitzkrieg) Bliskovita vojna je način izvedbe bojnih delovanj, kjer želi, po navadi napadalec, s hitrimi in nepričakovanimi prodori uničiti nasprotnika tako hitro, da se ta vda. V pomoč so jim vse kopenske enote (oklepne, mehanizirane in motorizirane enote), vojno letalstvo in zračno desantne sile (Vojna enciklopedija 1974, 657–658). Moto ni več »približaj se in uniči« temveč »obidi in zruši«, kjer se kaže stroga nelinearnost (Lind in drugi 1989). Tehnike vojskovanja, ki so se razvile med in po drugi svetovni vojni, so se razvile kot reakcija na moderno vojskovanje. Kaldorjeva (2006, 103) navaja taktiko revolucionarnega vojskovanja, katerega glavni cilj predstavlja pridobitev nadzora nad ozemljem ampak s pomočjo ljudske podpore. Ta taktika ima veliko podobnosti z manevrsko teorijo (decentralizirana razpršena vojaška dejavnost s poudarkom na presenečenju in mobilnosti enot), vseeno pa se v samem dejstvu razlikuje, saj se poskuša izogniti spopadu z masovnimi konvencionalnimi vojskami, ker imajo revolucionarne enote pomanjkljivo opremo, poleg tega pa so maloštevilne. Zato so zanje značilni strateški umiki. Lind (Lind in drugi 1989) govori tudi o spremembi vojaške kulture. Prednost pred ubogljivostjo dobi samoiniciativa. Številčnost nasprotne strani se je v primerjavi s prejšnjimi generacijami izredno zmanjšala, saj nasproti konvencionalni vojski ne stojijo več masovne vojske nasprotnika; pomembnejšo vlogo dobijo manjše skupine, ki so tudi precej bolj mobilne in fleksibilne (Simončič 2009, 43). Na drugi strani pa oblika vojskovanja z uporabo enot konvencionalne vojske oz. t. i. vojskovanjem proti upornikom, predstavlja vojskovanje, razvito za bojevanje proti revolucionarnim enotam, ki deluje z enim samim namenom, to je uničiti okolje, v katerem revolucionarne sile delujejo, ter jih na ta način onesposobiti (Kaldor 2006, 103). Nove veščine, ki so vključevale uporabo tehnik in vključenosti delovanja Združenih rodov, kjer je glavna ideja povezanost kopenskih rodov z letalstvom ter uporaba radia kot glavnega sredstva komuniciranja, se kaže npr. v Vietnamski vojni. Časovno so vojne tretje generacije podobne tistim iz prve in druge. Vojne so še vedno dolgotrajne in potekajo več let neprekinjeno. Tudi bitke so običajno vnaprej dogovorjene z raznimi izjemami (Hitlerjev napad na Sovjetsko zvezo). Prostor, ki ga vojne obsegajo, je tako kot v drugi generaciji globalni, saj v vojnah sodelujejo vse države sveta. Prednost ima tista

stran, ki je v spopadu manj opazna (*Stealth* tehnologija). Legitimne vojaške tarče še vedno predstavljajo civilisti (primer iztrebljanja Židov).

S četrto generacijo se vrnemo na način vojskovanja, ki se je odvijal pred uveljavitvijo držav. Sedaj vodijo vojne mnoge različne entitete in ne samo vlade držav. Do vojn prihaja iz zelo različnih razlogov, v uporabi pa so tudi zelo različna orodja za doseg ciljev. Značilen je razmah mednarodnega terorizma. Prezelj (2006, 20) pravi da terorizem predstavlja v sodobnem svetu eno izmed ključnih groženj nacionalni in tudi mednarodni varnosti. Vzrok vidi predvsem v neposrednih posledicah kot so smrti civilistov, prebujanje strahu in spodkopavanje pravne države. Ugotavlja, da ima terorizem tudi premnoge posredne vplive, kar se v zadnjem času kaže v problematičnem poseganju državnih organov v osebne človekove pravice. V zadnjih desetletjih smo bili priča mnogim spremembam motivov, tarč pa tudi orožja, zato so teroristi postali še bolj nevarni, razvite družbe pa še bolj ranljive. Tradicionalno orožje terorističnih skupin in posameznikov, kot so razna eksplozivna sredstva, je postalo bolj smrtonosno in učinkovito, znanje in tehnologija pa sta se razvila po vsem svetu (Simončič 2009, 46). Za taktiko četrte generacije velja, da je delno gverilska, delno pa vsebuje prvine terorističnega delovanja. Kaldorjeva (2006, 104) taktiko novih bojnih enot definira kot mešanico značilnosti revolucionarnih in protirevolucionarnih enot. Pri tem si od revolucionarnih enot sposoja strategijo nadzora nad teritorijem s pomočjo političnih sredstev, ravno tako se izogiba konfrontaciji z regularnimi silami, različne frakcije pa delujejo tako, da si razdelijo teritorij med seboj. Razlika, ki loči nove bojvnike od revolucionarnih, je ta, da novi bojvniki uporabljajo drugačne metode političnega nadzora (tega gradijo na podlagi zvestobe določeni skupini in ne več skozi ideologijo) to pomeni izločitev tistega, ki ne izraža istega mnenja, kot je mnenje določene skupine. Arreguín-Toft (2005, 204–205) ugotavlja, da je ključnega pomena, kako akter nasprotuje strateški interakciji, ki jo razloži na sledeči način: »močnejši akter izgubi v pristopu nasprotne interakcije (posredna-neposredna), medtem ko zmaga v pristopu enake interakcije (posredna-posredna ali neposredna-neposredna).« Če pojasnimo, to pomeni, da bo močnejši akter z uporabo direktnega pristopa (recimo »blitzkriega« ali s standardnim napadalnim vojskovanjem ob uporabi pehote in artilerije) izgubil proti šibkejšemu, ki bo uporabljal gverilsko taktiko. Dosegel pa bo hitro zmago proti šibkemu, če bi ta uporabil standardno obrambo. Arreguín-Toft je z analizo konfliktov v zadnjih dvesto letih ugotovil, da je v pristopu enake interakcije v večini primerov zmagal močnejši akter, medtem ko je v pristopu nasprotne interakcije v več kot polovici primerov zmagal šibkejši akter. Z naslednjim grafom Arreguín-Toft (2005, 4) prikazuje, kako se je

delež zmag v obdobju zadnjih dvesto let prevesil v prid šibkejšega akterja v spopadu. Glede na prejšnji odstavek, v katerem avtor trdi, da močnejši akter izgubi v pristopu nasprotne interakcije, lahko sklepam, da se vedno več sodobnih spopadov četrte generacije odvija na način pristopa nasprotne interakcije. Graf kaže na dejstvo dviga deleža zmag šibkejšega akterja v obdobju zadnjih petdeset let za slabih 20 odstotkov in s tem nadvlado nad deležem zmag močnejših akterjev, ki so prej vodili z veliko razliko.

Graf 5.1: Delež zmag glede na tip akterja po obdobjih zadnjih 200 let

Vir: Arreguín-Toft (2005, 4).

Prostor ni več strogo omejen na določeno vojskovališče. Vojskovališče lahko postane katerikoli kraj ali območje. Gledano v širšem pomenu, je vojskovanje četrte generacije razpršeno na vseh področjih, meja med vojno in mirom ter vojaškim in civilnim pa je zabrisana. Tu ni več nobene linearnosti, kar se kaže v nedoločljivosti bojišč ali front (Simončič 2009, 49). Kaldorjeva (2006, 9) piše, da je pomembna predvsem čim večja medijska odzivnost, zato so največkrat v nevarnosti urbana okolja, kjer se nahajajo prebivalci različnih etičnih, verskih in kulturnih skupin. Prav tako omenja razvoj virtualne vojne in vojne v medmrežnem prostoru, kjer ne gre za klasičen spopad med vojaki, ampak je udeleženec spopada lahko kdorkoli iz civilne družbe, ki ima dostop do interneta. To je pomembna razlika vojskovanja četrte generacije v primerjavi s prejšnjimi. Sledi, da tudi čas vojskovanja ni več dogovorjen. Vojnih napovedi ne poznamo več, saj je cilj samega vojskovanja sejati strah in negotovost med ljudi. »Cilj je torej znebiti se drugače mislečih ter

si s tem zagotoviti nadzor nad dotično populacijo» (Kaldor 2006, 8). Kar je včasih v vojni predstavljalo neželene stranske učinke, je v novih vojnah postalo bistvo vojskovanja, zato ni čudno, da nekateri govorijo o tem, da se je vojskovanje vrnilo nazaj na stopnjo primitivizma (Kaldor 2006, 106).

Trenutno dogajanje v svetu bi lahko opisali že kot peto generacijo vojskovanja. Po mnenju nekaterih to generacijo zaznamuje tako imenovano hibridno vojskovanje. Hibridna vojna pomeni sočasno uporabo različnih oblik fizične sile, psiho-socialnega delovanja (propagande, dezinformiranja, prisile), ekonomskih ukrepov, tehnoloških dosežkov (npr. daljinsko ubijanje, kibernetško vojskovanje, nanotehnologije itd.) državnih, paradržavnih in nedržavnih dejavnikov. Poveljnik ameriškega specialnega poveljstva, gen. polkovnik Charles Cleveland, je konec leta 2014 ocenil, da »...ubijanje ljudi dobro obvladamo, vendar to ni več dovolj, potrebujemo zmogljivosti in sposobnosti za manipuliranje z njimi« (Cigler 2015). Če torej ugibamo o tem, kako bo peta generacija izgledala, lahko z gotovostjo ugotovimo, da enako kot pri četrti ne bo meje med bojiščem in zaledjem. Prostor bo tako, kot je bil delno že v četrti, virtualni, glede na psiho-socialno delovanje pa je prav mogoče, da se bo prostor naselil v zavest posameznika. Čas bojev bo nenapovedan in nepredvidljiv. Akterji verjetno še naprej nedržavni, verjetno tudi kakšne politične ali nepolitične interesne skupine oz. opcijsko tudi kakšen karizmatični posameznik. Cilji bodo verjetno verske in ekonomske narave. Sigurno bo prišlo do bojev zaradi energetskih virov, verjetno zaradi vode, lahko da bo cilj tudi popoln psihološki nadzor nad posamezniki in skupinami. Tarča bo še naprej civilno prebivalstvo, verjetno bo tarča tudi internet oz. virtualni svet in informacijska infrastruktura. Teren bo znotraj in mogoče tudi zunaj zemeljske stratosfere. Možne so bitke v vesolju ali morda tudi na drugih planetih. Taktika bo verjetno še naprej delno gverilsko bojevanje z terorističnimi primesmi. V samih bojih bodo sodelovale manjše skupine vojakov. Dosti bo temeljilo na logiki akcija-reakcija, kjer bo potrebno hitro odločanje. Glede oborožitve je napoved težka, saj se tehnologija spreminja z vse hitrejšim tempom. Delno bo orožje ostal vsak predmet, ki lahko povzroči veliko škodo (orožje teroristov – avtomobili, tovornjaki, letala ...), nedvomno bodo prisotni tudi daljinsko vodeno ubijanje, kibernetško vojskovanje, inteligentni roboti, laserji, vdori v informacijske infrastrukture nasprotnikov ... Morda bodo boje prevzeli samoučeči se stroji, kot je prikazano v filmih o Terminatorju – ta ideja ne zveni več tako nemogoče, kot je bila, ko so začeli z snemanjem filmov. Po številčnosti enot bodo prisotne majhne, visoko usposobljene in tehnološko podprte enote in morda celo posamezniki.

Tabela 5.1: Pregled razvoja asimetričnega vojskovanja skozi generacije in pregled preučevanih parametrov

Generacija	Prva generacija	Druga generacija	Tretja generacija	Četrta generacija	Peta generacija
Čas	Dogovorjen	Dogovorjen	Dogovorjen (z izjemami)	Nenapovedan, nepredvidljiv	Nenapovedan, nepredvidljiv
Akterji	Državni	Državni	Državni	Državni, nedržavni	Nedržavni, politične ali nepolitične interesne skupine, karizmatični posamezniki
Cilji	Državni interesi	Fizično uničenje nasprotnika	Nadzor nad ozemljem, uničenje nasprotnika	Širjenje strahu med civilnim prebivalstvom	Psihološki nadzor nad skupinami in posamezniki, verski, ekonomski, energetski viri-voda
Tarče	Nasprotnikova vojska	Nasprotnikova vojska in delno civilno prebivalstvo	Nasprotnikova vojska in civilno prebivalstvo	Civilno prebivalstvo, pomembni objekti	Civilno prebivalstvo, virtualni svet, informacijska infrastruktura
Teren	Voda, kopno	Voda, kopno, zrak	Zemlja in zemljina atmosfera	Zemlja, zemljina atmosfera, stratosfera, internet	Zemlja, zemljina atmosfera, stratosfera, vesolje ali drugi planeti
Taktika	Linajska	»artilnerija osvaja, pehota zavzema«, pozicijsko vojskovanje, boj na izčrpavanje	Bliskovita vojna, vključenost delovanja združenih rodov, zakrivanje oz. stealth tehnologija	Delno gverilska, delno prvine terorizma oz. terorističnega delovanja	Delno gverilska, delno prvine terorizma oz. terorističnega delovanja, manjše skupine, akcija-reakcija
Oborožitev	Mušket, bajoneti, pištole, topovi	Tanki, letala, podmornice	Tanki, letala, podmornice, jedrsko orožje	Raketno in jedrsko orožje, informacijska tehnologija	Navadni predmeti (avto, tovornjak, letalo), daljinsko vodeno ubijanje, kibernetiko vojskovanje, inteligentni roboti, laserji, vdori v informacijske infrastrukture samoučeči se stroji

Številčnost enot	Masovne vojske	Manjše vojske	Manjše vojske in enote	Majhne skupine	Majhne, visoko usposobljene in tehnološko podprte skupine in morda celo posamezniki
Prisotnost asimetričnega bojevanja	Delno prisotno	Bolj prisotno	Prisotno	Zelo prisotno	Prevladujoče
Spopadi (izbiram med preučevanimi)	Metacometova vojna, Vojna za neodvisnost, Vojna za neodvisnost Teksasa in Mehiko - ameriška vojna, Državljska vojna	Špansko-ameriška vojna, Prva svetovna vojna	Druga svetovna vojna, Korejska vojna, Invazija na Prašičji zaliv, Vietnamska vojna, Zalivska vojna	Teroristični napadi in vojna v Afganistanu, Vojna v Iraku	

Naslednjo tabelo sem naredil po primerjavi spopadov še glede na teorijo Metza in Johnsona, ki sta proučevala asimetrično vojskovanje glede na:

- Pozitivno ali negativno asimetrijo: pozitivna asimetrija govori o uporabi razlik in kako z njihovo pomočjo doseči prednost pred nasprotnikom. Negativna asimetrija pa temelji na iskanju nasprotnikovih šibkih točk in izrabi le-teh.
- Dolžino trajanja spopada: lahko je kratko ali dolgoročno. Večinoma so asimetrije kratkoročne, saj se prej ali slej nasprotnik prilagodi. V II. svetovni vojni je tak primer Blitzkrieg. Deloval je leto ali dve, potem pa je Sovjetska zveza našla načine, kako se mu zoperstaviti. Tudi napadi ameriških letal na Srbijo leta 1999 so pokazali, da se razvitejši sili da zoperstaviti z zakrivanjem, razpršitvijo in gostimi, pa čeprav nerazvitimi, protiletalskimi silami. Dolgoročna asimetrija je redkost. ZDA so ena redkih držav, ki lahko dolgoročno asimetrično delujejo na določene države, kar pa seveda za sabo prinaša ogromne vojaške stroške in stalno potrebo po tehnološkem razvoju novih orožij.
- Načrtovana ali spontana asimetrija: pomembna je predvsem zato, ker se je v primeru, da se spopadaš z nasprotnikom, ki uporablja načrtovano asimetrijo pri bojevanju, potrebno še bolje pripraviti oziroma je potrebno biti še bolj pripravljen na nova presenečenja.
- Asimetrija visokega ali nizkega tveganja: asimetrija nizkega tveganja je na primer akumulacija orožja in veliko vlaganje v vojaški sistem, ki pa prinaša tudi visoke stroške. Po drugi strani so razni teroristični napadi precej poceni, ampak je to asimetrija visokega tveganja, saj nikoli ne veš, kakšni bodo povračilni ukrepi.
- Diskretna asimetrija ali povezana asimetrija s simetričnimi pristopi: večinoma so asimetrični pristopi povezani s simetričnimi pristopi. Samo najbolj obupani in tisti, ki nimajo drugih možnosti se poslužujejo samo asimetričnih pristopov.
- Materialna ali psihološka asimetrija: najboljša in najuspešnejša je kombinacija obeh. Tak primer so bili Mongoli, Asirci in Azteki. Kljub temu, da so imeli številčno moč in dobro vodstvo ter tehnološko prednost, so vseeno dali veliko na zastrašujoč ugled in s pomočjo straha še dodatno pridobili na moči

Tabela 5.2: Dimenzije asimetričnega vojskovanja preučenih spopadov po Metzu in Johnsonu

Dimenzije (Metz in Johnson)	Pozitivna / negativna	Dolžina	Načrtovana / spontana	Tveganje	Popolna / povezana s simetričnimi pristopi	Materialna / psihološka
Metacometova vojna	Negativna	Kratkoročna	Spontana	Visoko	Povezana	Angleška stran materialna Ameriška psihološka
Vojna za neodvisnost	Negativna	Kratkoročna	Načrtovana	Visoko	Popolna, kasneje povezana	Oboje
Vojna za neodvisnost Teksasa in Mehiko - ameriška vojna	Pozitivna	Kratkoročna	Spontana	Nizko	Povezana	Materialna
Državljska vojna	Jug-negativna Sever-pozitivna	Jug-kratkoročna Sever-dolgoročna	Jug-načrtovana Sever-spontana	Jug-visoko Sever-nizko	Jug-popolna Sever-povezana	Jug-psihološka Sever-materialna
Špansko-ameriška vojna	Pozitivna	Kratkoročna	Spontana	Nizko	Povezana	Materialna
Prva svetovna vojna	Negativna	Kratkoročna	Načrtovana	Nizko	Povezana	Materialna
Druga svetovna vojna	Pozitivna in negativna	Kratkoročna	Načrtovana	Visoko	Popolna	Materialna in psihološka
Korejska vojna	Pozitivna	Dolgotrajna	Načrtovana	Nizko	Povezana	Materialna in psihološka
Invazija na Prašičji zaliv	Negativna	Kratkoročna	Spontana	Visoko	Povezana	Materialna in psihološka
Vietnamska vojna	ZDA-pozitivna Vietnam-negativna	Dolgoročna	Načrtovana	Visoko	ZDA- povezana Vietnam- popolna	ZDA- materialna/psihološka Vietnam-psihološka
Zalivska vojna	Pozitivna	Dolgoročna	Načrtovana	Nizko	Povezana	ZDA- materialna/psihološka Irak-psihološka
Teroristični napadi in vojna v Afganistanu	ZDA-pozitivna Teroristi-negativna	Dolgoročna	Načrtovana	ZDA-nizko Teroristi-Visoko	ZDA-povezana Teroristi-popolna	ZDA-materialna Teroristi-psihološka
Vojna v Iraku	Pozitivna	Kratkoročna	Načrtovana	Nizko	Povezana	Materialna in psihološka (velik vpliv medijev)

6 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem raziskoval Ameriške vojne in spopade ter na kakšen način so se bojevali. ZDA so se skozi svojo precej kratko zgodovino povzpele na vodilno stopnico svetovnih velesil in te stopnice se seveda krčevito držijo. Da so prišle do vse te moči pa so svoj doprinos prinesle vojne in bojevanje.

Moja prva hipoteza se je glasila: *»Asimetrično vojskovanje se pojavlja v vsej zgodovini ZDA, a se spreminja kot posledica razmer, ki prevladujejo v obdobju spopada (bodisi tehnološki razvoj, bodisi ideologija itd.).«*

To hipotezo lahko v popolnosti potrdim. Res pa je, da nas vojaška zgodovina uči, da se ne spopadajo samo enakovredni nasprotniki, in tako je asimetrično bojevanje edina rešilna bitka veliki večini nacij, ki so se skozi zgodovino spopadle z Američani. Wolfendale (Tripodi in Wolfendale 2011) v svoji knjigi preučuje nastanek in razvoj asimetričnega vojskovanja, do te oblike ki jo poznamo danes. Za izgled sodobnega asimetričnega vojskovanja krivi koncentriranje celotne vojaške moči v okviru ene države in to so seveda ZDA. Ta koncentracija vojaške moči po njegovem mnenju majhnim državam ne omogoča uspešnega soočanja z konvencionalnimi prijemi. Trdi celo, da je vojaška hegemonija ZDA kriva, da je v današnjih časih povečano število asimetričnega bojevanja. Kot primer samomorilnosti konvencionalnih prijemov nasprotnikov navaja primer Zalivske vojne.

Med drugo svetovno vojno so zavezniki ustvarjali velike asimetrije v vojaško-industrijski proizvodnji in logistiki, na morju in v zraku nad vsemi državami osi. Prva svetovna vojna je bila tako dolgo krvava in brez večjih premikov v veliki meri zato, ker do leta 1918 nobena stran ni bila zmožna ustvariti dovolj velike asimetrije, da bi spremenila potek dogajanja. Vojne bi lahko opredelili kot tradicionalne in netradicionalne, konvencionalne in nekonvencionalne in pri tem je potrebno asimetrijo razumeti v vsem njenem spektru. Nikoli dva nasprotnika nista popolnoma enaka in tudi akterji asimetričnega bojevanja so danes različni in jih najdemo vse od posameznika pa do države. Prav tehnološki in znanstveni razvoj (organizacija, informatika, komunikacije in druga področja) je to omogočil. Skozi diplomsko delo sem prišel do zaključka, da se značilnosti asimetrije skozi zgodovino praktično niso spreminjale (doseganje nesorazmernega učinka, volja nasprotnika, presenečanje, inovativnost,...), se pa spreminjajo akterji asimetrije in cilji, od poraza vladajoče oblasti do fizičnega in psihičnega poraza nasprotne strani. Vseeno pa je osnovni cilj isti, poraziti

nasprotnika in si pridobiti koristi. Sam način uporabe asimetrije je prilagojen razvitosti družbe.

V nalogi sem s pomočjo primerjalne analize štirih generacij bojevanja ugotovil, da se asimetrično vojskovanje dejansko spreminja kot posledica razmer, ki prevladujejo v obdobju spopada. Predvsem razvoj tehnologije je tisti, ki določa vrsto oborožitev, ki vpliva naprej na taktiko in strategijo, taktika in strategija pa določata čas in prostor, v katerem se bo vojskovanje odvijalo itd. Z zgodovinsko analizo sem opisal celotno zgodovino vojn in spopadov, v katerih so se znašle ZDA, in glede na opisano lahko zaključim, da so se asimetrični boji pojavljali skozi vso zgodovino ZDA. Razumevanje asimetrije kot večdimenzionalno obliko boja je ključnega pomena. Asimetrija poleg klasičnega vojaškega spopada poudarja tudi nevojaške oblike boja. Asimetrično vojskovanje je sposobnost prilagoditi se sovražniku in ga premagati z izkoriščanjem njegovih šibkih lastnosti ter izrabo svoje prednosti. V asimetrijo niso vključene le oborožene sile temveč vsa družba. Kibernetiko bojevanje kot del asimetričnega vojskovanja že danes predstavlja prioriteto v nekaterih držav (npr. Anglija, Estonija, ZDA, Kitajska ...) ter bo prihodnosti predstavljalo največjo grožnjo. V večini primerov teroristične organizacije ne izvajajo asimetričnega bojevanja in vsi teroristični napadi ne predstavljajo asimetričnega bojevanja. Res pa je, da v napadih teroristične organizacije uporabljajo principe in metode asimetričnega vojskovanja. Še enkrat je potrebno poudariti da vse asimetrije niso enake – nekatere so lahko bolj neposredne od drugih, nekatere so na koncu bolj škodljive za človekovo sposobnost po doseganju zelenih ciljev kot druge in tako naprej. Poleg tega je ZDA danes precej lažje, v primerjavi z vsemi predhodnimi zgodovinskimi izkušnjami, spremljati upornike in ugotoviti njihove lokacije ter nadaljnje korake. To je posledica številnih dejavnikov vključno s široko uporabo novih komunikacijskih in drugih tehnologij. Bolj neposreden boj z uporniki je postal uresničljiva možnost za liberalne demokracije na način, ki prej ne bi bil mogoč in dovoljen, in sicer z vpoklici domačinov v začasne milice. Z vse večjo sposobnostjo odkrivanja uporniških ciljev in z opcijo prenašanja boja direktno k upornikom se v teoriji manjša možnost uporabe gverilskih taktik.

Niso pa bile ZDA že od samega nastanka velesila, tako da so bile primorane tudi same uporabiti asimetrijo visokega tveganja. Sploh v začetnih letih so se ZDA posluževale tudi zelo rizičnih in tveganih prijemov. Prav tako so prav zaradi tehnološkega razvoja nastala nova orožja (predvsem jedrsko orožje) in v nekem trenutku (bipolarnost sveta-vzhod in zahod) so

bili spopadi z manjšimi državami (ki pa so imele zaveznika v Ruski federaciji) prav tako spopadi, kjer je bila vpletena asimetrija visokega tveganja. Vsi spopadi, kjer je obstajala grožnja z uporabo jedrskega orožja oz. je bilo to celo uporabljeno, so spopadi asimetrije visokega tveganja.

Tako lahko mojo drugo hipotezo, v kateri sem trdil, da: " *ZDA so v vojnah praviloma prakticirale asimetrijo nizkega tveganja*", zavrnem, ker jasno vidimo, da temu ni bilo tako.

Skozi zgodovinski pregled asimetričnega vojskovanja lahko opazimo razlike v časovnem dojemanju. Včasih (nekje do napada 11. septembra) se je pojem uporabljal zgolj kot oznaka načina vojskovanja. Danes pa ta pojem laiki bolj povezujejo z značilnostmi obdobja, v katerem prevladuje absolutni strah med civilnim prebivalstvom pred popolnoma nepričakovanimi napadi na nacionalna ozemlja držav, v katera so preko medijev uperjene vse oči sveta, ali pa vojno, v katero so vmešane ZDA. Pod pojmom asimetrično vojskovanje pod vplivom ameriške ideologije pa vse bolj razumemo vojno, usmerjeno proti ZDA, oziroma neko vojno, v katero so ZDA vključene. Chomsky (2005a, 11–12) poudarja, da na kontinentalnem ozemlju od leta 1812 ni nihče napadel ZDA, kar naenkrat pa te postanejo tarča terorističnih napadov, zato pomeni 11. september neke vrste prelomnico v vojskovanju, ki ima za posledico, da se Združene države Amerike sistematično pripravljajo na asimetrično vojskovanje. (Simončič 2009, 66)

Tehnološki razvoj in napredek vojskovanja sta v veliki meri odvisna tudi od zasebnih sredstev. Velikokrat so razlogi za vojno, predvsem s strani ZDA materialne narave. Nadzor nad »črnim zlatom«, kot radi imenujemo nafto, je največkrat razlog za poseg ZDA na ozemlja arabskih držav, kjer se sicer dogaja največ vojn. Individualni in zasebni interesi so preveliki, da bi prevladal zdrav razum in mir na svetu. Obstaja boj za obstanek med velikimi in želja malih po rasti in enakovrednem boju (Retnoaktivno 2014). Tako so se ZDA, kot tudi ostale velesile ujele v spopad za obstanek.

Teorijo o spopadu civilizacij je leta 1995 Samuel Huntington v novi preobleki predstavil v časopisu *Journal of Foreign Affairs*. Huntington je še zmeraj prepričan v antagonistično stanje sveta. To potrdi z besedami, da pravi prijatelji obstajajo samo, če imaš prave sovražnike. Tako so po Huntingtonovem mnenju sovražniki nujni. Pravi da je svetovna politika multicivilizacijska, svet pa temelji na raznih civilizacijah, ki sodelujejo med sabo v primeru,

da imajo podobne interese in kulture. Prehodi med civilizacijami so po njegovem večinoma neuspešni. (Mekina 2006).

Dosti je analiz, ki pravijo, da smo zelo daleč od neke poenotene globalne družbe, kjer ne bi bilo konfliktov. Zahodne države so tiste, ki bodo odločale kakšen bo čez leta izgled sveta. Ulen (2013, 34–35) pravi, da je potrebna sprememba v OZN, saj trdi, da je Organizacija združenih narodov, ki je bila ustanovljena z namenom varovanja človekovih pravic, neučinkovita. Potrebna je reorganizacija, vendar je zaradi velikega števila članov nemogoče pridobiti soglasje o načinu reorganizacije. S tem bi nekateri izgubili pridobljene pravice izpred več kot 60 let. Vendar je v sedanjem sistemu glasovanja utopično pričakovati, da bodo OZN in z njim članice Varnostnega sveta na obstoječi način glasovanja z možnostjo veta sprejeli učinkovite rešitve in pametne odločitve. Tu so tudi težave zaradi stalnih kršitev članic z možnostjo veta, torej svoje kršitve ne bodo sankcionirali. Kot primer lahko vzamemo ZDA, ki so bile na mednarodnem sodišču obsojene terorizma ob glasovanju v Varnostnem svetu, kjer so poskušali sprejeti odločitev, da se take stvari ne bi več dogajale, pa so uporabile veto in posledično ta odločitev ni bila sprejeta. Prav ta moralna dvojnost povzroča, da se posamezniki ali skupine na tako grozovit način znašajo nad nedolžnimi civilisti. Zato lahko sklenemo, da bo terorizem kot ekstremizem večni problem, ker je mednarodna skupnost neučinkovita.

Boj proti nedržavnim akterjem in vse pogostejšemu mednarodnemu terorizmu bo zahteval temeljite in sistematične priprave na asimetrijo v vseh pogledih. Kot kaže se bo asimetrija visokega tveganja nadaljevala tudi v spopadih prihodnosti, saj bo prostor spopadov neznan, čas spopadov bo neznan, nasprotna stran bo neznana, interesi nasprotne strani bodo neznani, tarče bodo civilisti oz. celotna družba, taktika bo morala biti precej prilagodljiva in bo temeljila na improvizaciji, orožje bo verjetno postalo vedno bolj avtonomno, verjetno bo prišlo do razvoja in uporabe samoučočih strojev, ki bodo v najboljšem primeru pod nadzorom človeka, v najslabšem primeru pa bodo stroji postali nova grožnja v naslednjih stoletjih.

7 LITERATURA

1. 4Buku. 1999. *Joint Strategy Review*. Dostopno prek: <http://www.4buku.com/joint-strategy-review-pdf.html> (14. december 2014).
2. Ancker, Clinton J. in Michael D. Burke. 2003. *Doctrine for asymmetric warfare*. Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/ancker.pdf> (19. januar 2015).
3. Appleman, Roy Edgar. 1992. *South to the Naktong, North to the Yalu (June-November 1950)*. United States Army. Washington D.C.: U. S. Government Printing Office.
4. Arreguin-Toft, Ivan. 2005. *How the Weak Win Wars. A Theory of Asymmetric Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Bauman, Gregor. 2013. Trije dnevi, ki so sesuli stari Jug. *Dnevnik*, 3. julij. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042596681/magazin/aktualno/trije-dnevi-ki-so-sesuli-stari-jug-> (16. januar 2015).
6. Benko, Vladimir. 1997. *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
7. Berry, Jason. 2015. *The Bays of Pigs Invasion*. Dostopno prek: www.education.miami.edu/ep/littlehavana/monuments/virgin1/the_virgin_may/bay_of_pigs.html (22. november 2015).
8. Bigović, Milan. 2012. *Sodobni terorizem kot asimetrična grožnja varnosti Črni gori*. Dostopno prek: <http://dk.mors.si/IzpisGradiva.php?id=495&lang=slv> (15. april 2015).
9. Binnendijk, Hans. 1998. *Strategic Assessment 1998 - Engaging Power for Peace*. Washington: National Defense University.
10. Bonds, Ray, ur. 1979. *The Vietnam War, The illustrated history of the conflict in Southeast Asia*. New York: Crown Publishers Inc.
11. Buffaloe, David L. 2006. *Defining Asymmetric Warfare*. Dostopno prek: https://www.ausa.org/SiteCollectionDocuments/ILW%20Web-ExclusivePubs/Land%20Warfare%20Papers/LWP_58.pdf (5. maj 2015).
12. Cagle, Malcolm W. in Frank A. Manson. 1966. *Pomorski rat u Koreji*. Beograd: Vojno izdavački zavod.
13. Cave, A. Alfred. 2011. ***Lethal Encounters: Englishmen and Indians in Colonial Virginia***. Dostopno prek: Google Books
14. Cerar, Božo. 2001. *Opazovalci*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.

15. Chase, Jesse G. 2011. Defining Asymmetric Warfare: A Losing Proposition. *JFQ: Joint Force Quarterly* 61 (2): 123-128.
16. Chomsky, N. 2005 a . *Enajsti september = 9–11*. Ljubljana: Sanje.
17. --- 2005 b. *Prevlada ali preživetje*. Ljubljana: Sanje.
18. Cigler, Mirko. 2015. Od ubijanja k manipulaciji. *Dnevnik*, 28. marec. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042710203/svet/od-ubijanja-k-manipulaciji> (18. julij 2016).
19. Cirkvenčič, Franci. 1998. *Vloga logistike v obrambnem sistemu*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
20. Clausewitz, Carl von. 2004. *O vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
21. CNN International. 2014. Transcript: David Kay at Senate hearing. *CNN*, 29. januar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2004/US/01/28/kay.transcript/> (5. junij 2015).
22. Creighton, J. 1992. *Oil on Troubled Waters: Gulf wars, 1980-91*. London: Echoes.
23. Dannreuther, Roland. 1991/1992. *The Gulf conflict: A political and Strategic Analysis*. London: Brassey's for The International Institute for Strategic Studies.
24. Davies, Norman. 1997. *Europe. A history*. 2. izdaja. London: Pimlico.
25. Dnevnik. 2015a. Druga svetovna vojna v sedmih minutah (video). *Dnevnik*, 3. oktober. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/magazin/aktualno/druga-svetovna-vojna-v-sedmih-minutah-video> (4. april 2015).
26. --- 2015b. Packe iz Prašičjega zaliva. *Dnevnik*, 16. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/226> (18. marec 2015).
27. Dolenc, Ervin, Aleš Gabrič in Marjan Rode. 1997. *20. STOLETJE, zgodovina za osmi razred*. Ljubljana: DZS.
28. Dornik, Boštjan. 2002. *Vojna v Koreji(1950–1953)*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
29. Dovč, Danica. 2005. *Uporaba oblik informacijskega bojevanja v sodobnem terorizmu: primer teroristične organizacije PKK*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
30. Dupuy, Trevor N. 1993. *International Military and Defence Encyclopedia. Volume 3*. Washington; New York: Brassey's.
31. Embry, Dennis D. 2007. Psychological Weapons of mass Disruption Through Vicarious Classical Conditioning. V *Psychology of Terrorism*, Bruce Michael Bongar, ur. 164–174. Oxford, New York: Oxford University Press.
32. Eurovizija. 2015. *Resnica o vojni v Afganistanu*. Dostopno prek: http://www.eurovizija.si/kolumne/a/resnica_o_vojni_v_afganistanu/856 (15. april 2015).
33. Ferfila, Bogomil. 2002. *ZDA*. Ljubljana: FDV.

34. Fras, Romana. 2004. *Zalivska vojna 1990 – 1991*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
35. Furlan, Branimir . 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
36. Gazević, Nikola ur. 1974. *Vojna enciklopedija*. Beograd. Vojno izdavački zavod Vojne enciklopedije.
37. Gladwell, Malcolm. 2014. *DAVID IN GOLJAT. Outsiderji, neprilagojenci in umetnost boja z velikani*. Ljubljana: UMco.
38. Golob, Anton. 2007. *Zgodovina odnosov med ZDA in evropskimi integracijami*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: FDV.
39. Grad, Franc in Ivan Kristan in Anton Perenič. 2006. *Primerjalno ustavno pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
40. Hersh, M. Seymour. 2015. *The Killing of Osama bin Laden*. Dostopno prek: <http://www.lrb.co.uk/v37/n10/seymour-m-hersh/the-killing-of-osama-bin-laden> (8. julij 2015).
41. Hickey, Donald. 2012. *The War of 1812*. Illinois: Bicentennial Edition.
42. Hickman, Kennedy. *War of 1812: Battle of Fort McHenry*. Dostopno prek: <http://militaryhistory.about.com/od/warof1812/p/ftmchenry.htm> (5. maj 2015).
43. --- 2015. *War of 1812: Battle of New Orleans*. Dostopno prek: <http://militaryhistory.about.com/od/warof1812/p/battle-of-new-orleans.htm> (23. marec 2015).
44. History of the USA. 2014. *King Philip's War*. Dostopno prek: <http://www.usahistory.info/NewEngland/King-Philips-War.html> (15. november 2014).
45. IV. Osnovna šola Celje. 2015. *Nova orožja za množično uničevanje*. Dostopno prek: <http://www.o-4os.ce.edus.si/gradiva/zgo/1-svetovna-vojna/cepelin.html> (24. marec 2015).
46. Jeseničnik, Polona. 2010. *Legitimnost in legalnost napada mednarodnih koalicijskih sil na Irak*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
47. Judge, Harry.1993. *Oxfordova enciklopedija zgodovine, 1. knjiga*. Ljubljana: DZS.
48. Joint Chiefs of Staff. 2000. *Joint Warfare of the Armed Forces of the United States*. Dostopno prek: [http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1\(00\).pdf](http://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/jp1(00).pdf) (16. januar 2015).
49. Kaldor, Mary. 2006. *New and Old Wars*. Cambridge, Malden: Polity Press.
50. Kilcullen, David. 2006. *Twenty-Eight Articles: Fundamentals of Company-Level Counterinsurgency, COIN Seminar*. Dostopno prek: http://www.au.af.mil/info-ops/iosphere/iosphere_summer06_kilcullen.pdf (6. junij 2015).

51. Kissinger, Henry. 1994. *Diplomacy*. New York: A Touchstone book.
52. Knific, A. 2014. 17. januar 1991 – začetek operacije Puščavski vihar. *Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/17-januar-1991-zacetek-operacije-puscavski-vihar/> (4. maj 2014).
53. Kovač, Igor. 2014. 100 let prve svetovne vojne (daljše branje). *Finance*, 8. december. Dostopno prek: [http://www.finance.si/8814140/100-let-prve-svetovne-vojne-\(dalj%C5%A1e-branje\)](http://www.finance.si/8814140/100-let-prve-svetovne-vojne-(dalj%C5%A1e-branje)) (22. november 2015).
54. Kožar, Jernej. 2005. *Diskontinuitete v času*. Dostopno prek: <http://www2.arnes.si/~sggaler/exhibitions/terorism/teror-slo.htm> (10. november 2015).
55. Kumer, Uroš. 2010. *Kako terorizem in vojna proti terorizmu vplivata na spremembe svetovnega družbenega reda*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
56. Le Monde Diplomatique. 2015. *Latinski izziv*. Dostopno prek: <http://monde-diplomatique.si/?mod=aktualno&action=viewOne&ID=213> (5. maj 2015).
57. Lind, S. William, Keith Nightengale, John F.Schmitt, Joseph W.Sutton in Gary I.Wilson. 1989. *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*. Dostopno prek: <http://globalguerrillas.typepad.com/lind/the-changing-face-of-war-into-the-fourth-generation.html> (19. julij 2016).
58. Marn, Damjana. 2004. *Objektivne razsežnosti vojne v Afganistanu*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
59. Mattis, James N. in U.S: Marine corps. 2006. *Small-Unit Leaders Guide to Counterinsurgency*. Scottsdale: Milirairy book store.
60. McCausland, J. 1993. *The Gulf conflict, military analysis of the lessons of the Gulf war with recommendations for future security in the region*. London: Brassey's for The International Institute for Strategic Studies.
61. Mckenzie, Kenneth F. Jr. 2000. *The Revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR*. Dostopno tudi prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ndu/mcnair62.pdf> (13. januar 2015).
62. McNamara, Robert. 2014. *Shawnee Leader Tecumseh Opposed White Encroachment*. Dostopno prek: <http://history1800s.about.com/od/leaders/p/tecumsehbio.htm> (17. januar 2015).
63. Mekina, Igor. 2006. Podaljšana vojna. *Dnevnik*, 19. junij. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/185341 (23. maj 2015).

64. Metz, Steven in Douglas V. Johnson. 2001. *II. Asymmetry and US Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*. Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/asymmetry.pdf> (15. februar 2015).
65. Milevski, Lukas . 2014. Asymmetry Is Strategy, Strategy Is Asymmetry. *JFQ: Joint Force Quarterly* 75 (4): 77-83
66. Military factory. 2016. *Browning M1918 BAR*. Dostopno prek: http://www.militaryfactory.com/smallarms/detail.asp?smallarms_id=58 (17. julij 2016)
67. Miller, P. Frederic, Agnes F.Vandome in John McBrewster. 2009. *Asymmetric Warfare*. Saarbruecken: Alphascript publishing.
68. Münkler, Herfried in Felix Wassermann. 2015. *Asymmetrische Kriege*. Jäger Wiesbaden: Springer Fachmedien.
69. Nathan, A. James. 2001. *Anatomy of the Cuban Missile Crisis*. London: Greenwood Press.
70. Nenezić, Marina. 2006. *Samomorilski teroristični napadi s poudarkom na izvajanju le-teh v okviru izraelsko-palestinskega konflikta*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
71. Nešović, Branimir in Janko Prunk. 1996. 20. *STOLETJE, zgodovina za 8. Razred osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
72. Omladič, Luka. 2010. *Pravična vojna*. Dostopno prek: <http://blog.kvarkadabra.net/2010/02/pravicna-vojna.html> (7. marec 2015).
73. Onwar. 2015a. *Gulf War 1990-1991*. Dostopno prek: <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr90/gulfwar1990.htm> (15. maj 2015).
74. --- 2015b. *Korean war 1950–1953*. Dostopno prek: <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1900s/yr50/fkorean1950.htm> (22. april 2015).
75. --- 2015c. *Spanish-American War 1898*. Dostopno prek: <https://www.onwar.com/aced/chrono/c1800s/yr90/fspainusa1898.htm> (12. februar 2015).
76. Osojnik, Davorin. 2006. *Analiza objektivnih dejavnikov vojne v Iraku*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: FDV.
77. PBS. 2016. *The U.S. - Mexican War*. Dostopno prek: <http://www.pbs.org/kera/usmexicanwar/war/> (18. Julij 2016).
78. Pettiford, L. Harding, D. 2005. *Terorizem: nova svetovna vojna*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

79. Pfetsch, Frank R. 2014. *Conflict barometer 2014*. Dostopno prek: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2014.pdf (24. november 2015).
80. Podgoršek, Borut. 2007. Kubanska kriza. *Sierra5.net*, 9. julij. Dostopno prek: http://www.sierra5.net/index.php?option=com_content&task=view&id=135&Itemid=1 (20. marec 2015).
81. Poklukar, Boštjan. 2011. *Delam protokol*. Ljubljana: Šola retorike.
82. Prebilič, Vladimir. 2004. *Logistika oboroženih sil Nemčije v času II. Svetovne vojne*. Doktorska disertacija. Ljubljana: FDV.
83. Prebilič, Vladimir. 2006. *Vojaška logistika-Teorija in zgodovina*. Ljubljana: FDV.
84. Prezelj, Iztok. 2006. *Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti*. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2006/prezelj.pdf> (15. april 2015).
85. Primmerman, C. A. 2006. *Thoughts on the Meaning of »Asymmetric Threats«*. Massachusetts: Lincoln Laboratory.
86. Qiao, Liang in Xiangsui Wang. 2007. *Unrestricted Warfare: China's Master Plan to Destroy America*. Dostopno prek: http://www.airforce.forces.gc.ca/CFAWC/eLibrary/Journal/Vol1-2008/Iss1-Spring/Books/Unrestricted%20WarfareChinas%20Master%20Plan%20to%20Destroy%20America_e.pdf (28. november 2014).
87. Retnoaktivno. 2008. *Vseh 25 vojn v krvavi zgodovini ZDA*. Blog. Dostopno prek: <http://rentonaktivno.blogspot.com/2008/05/vseh-25-vojn-v-krvavi-zgodovini-zda.html> (23. november 2014).
88. RTV SLO. 2008. *Foto: Iračani med življenjem in smrtjo*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/foto-iracani-med-zivljenjem-in-smrtjo/84916> (11. april 2015).
89. --- 2010. *Vojna v Afganistanu ima "resne težave"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/vojna-v-afganistanu-ima-resne-tezave/233493> (22. april 2015).
90. --- 2014. *Prva svetovna vojna in njen pomen za mednarodno pravo*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/prva-svetovna-vojna/prva-svetovna-vojna-in-njen-pomen-za-mednarodno-pravo/337535> (17. julij 2016).
91. Ržen, Jernej. 2005. *Uporaba asimetričnega načina vojskovanja – študija primera Čečenije*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
92. Schnabel, James F. 1992. *Policy and Direction: the First Year*. Center of Military History, Washington D.C.: U. S. Government Printing Office.

93. Simić, M. 1996. *Po sledih soške fronte*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
94. Simončič, Slavica. 2009. *Asimetrično vojskovanje – zgodovinski koncept in sodobni izziv*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
95. *Slovar slovenskega književnega jezika*. 2002. Ljubljana: DSZ.
96. Smith, John T. 1995. *Rolling thunder: The American strategic bombing campaign against North Vietnam 1964–68*. Surrey: Air Research Publications
97. Sun Tzu. 2012. *Sun Tzu's The Art of War: Bilingual Edition Complete Chinese and English Text*. Dostopno prek: <http://www.scribd.com/doc/2272570/Umetnost-Vojne-Sun-Tzu> (4. april 2015).
98. Svete, Uroš. 2002. *Vloga in pomen informacijske tehnologije v sodobnem asimetričnem vojskovanju*. Magistrsko delo. Ljubljana: FDV.
99. Škafar, Manja. 2011. *Ameriška osamosvojitvena vojna*. Dostopno prek: <https://www.scribd.com/doc/58769460/Ameri%C5%A1ka-osamosvojitvena-vojna> (2. marec 2015).
100. Štefančič, Marcel Jr. 2003. Pot do Imperija : Bush ni nič novega - le citira stare priročnike ameriške zunanje politike. *Mladina*, 6.januar.
101. --- 2006. *Pokol v Hadithi*. Dostopno prek: http://www.mladina.si/96997/nar-busijimarcel_stefancic_jr/ (5. maj 2015).
102. Our confederate heros. 2015. *Maps*. Dostopno prek: <http://www.ourconfederateheros.org/maps/> (6. maj 2015).
103. Thornton, Rod. 2007. *Threat and Response in the Twenty-First Century*. Cambridge: Polity Press.
104. Tilford Jr., Earl H. 2002. *Setup: what the air force did in Vietnam and why*. Honolulu: University Press of the Pacific.
105. Toffler, Alvin in Heidi Toffler. 1995. *War and Anti-War: Making Sense of Today's Global Chaos*. Dostopno prek: http://pdf790.wofbooks.com/war-and-anti-war-making-sense-of-today-s-global-chaos_P-23719195 (25. Julij 2015).
106. Terenc-Frelj, ur. 1998. *Kronika 20.stoletja - 1960-1969*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
107. Tripodi, Paolo in Jessica Wolfendale. 2011. *New Wars and New Soldiers*. England: Ashgate Publishing Company.
108. Turnšek, Tit. 2008. *Dinamika mednarodnih odnosov*. Ljubljana: Svobodna misel.

109. Ulen, Uroš. 2013. *Terorizem kot ekstremizem sodobne družbe*. Diplomsko delo. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
110. University of Louisville. 2006. *FM 3-24 Counterinsurgency*. Dostopno prek: <https://louisville.edu/armyrotc/files/FM%203-24%20Counterinsurgency.pdf/view> (5. januar 2016).
111. VCanada2. 2015. *The Loyalists*. Dostopno prek: http://www.vcanada2.com/section_3/3.2the_loyalists.htm (8. januar 2015).
112. Weigley, Russell Frank. 1977. *The American way of war: a history of United States military strategy and policy*. Indiana: Indiana University Press paperback ed.
113. Wikipedia. 2014a. *Minuteman*. Dostopno prek: <https://en.wikipedia.org/wiki/Minutemen> (14. december 2014).
114. --- 2014b. *Nathaniel Bacon*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Nathaniel_Bacon_%28Virginia_colonist_and_rebel%29 (15. November 2014).
115. --- 2015a. *Bay of Pigs Invasion*. Dostopno prek: https://en.wikipedia.org/wiki/Bay_of_Pigs_Invasion (22. november 2015).
116. --- 2015b. *Državljanska vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#Dr.C5.BEavljanska_vojna (26. marec 2015).
117. --- 2015c. *Osamosvojitvena vojna*. Dostopno prek: https://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#Osam osvojitvena_vojna (3. april 2015).
118. --- 2015d. *Selitve na zahod*. Dostopno prek: [http://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#Selitve _na_zahod](http://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#Selitve_na_zahod) (25. marec 2015).
119. --- 2015e. *Špansko-ameriška vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#.C5.A0 pansko-ameri.C5.A1ka_vojna (5. april 2015).
120. --- 2015f. *Vietnamska vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zgodovina_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike#Vietna mska_vojna (22. april 2015).
121. --- 2015g. *Zalivska vojna*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zalivska_vojna (5. maj 2015).

122. Zubov, Vladimir in Constatitne Pleshakov. 2001. Kruschehev and Kennedy. V *The Cold War*, ur. Klaus Larres in Ann Lane, 98-135. Oxford: Blackwell Publishers.
123. Žabkar, Anton. 2013. *Sodobni oborožitveni sistemi. Del 1, (Življenjski cikli, načini nabave in faze razvoja)*. Ljubljana: FDV.
124. Žlebnik, Darko. 2008. *Ameriška vojna za neodvisnost*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.